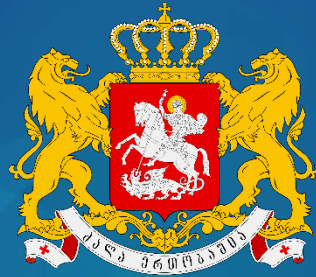

**Barışiq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan
Dövlət Naziri Aparatı**

**Vətəndaş Bərabərliyi və İnteqrasiya üzrə Dövlət
Strategiyasının 2018-ci il Fəaliyyət Planının yerinə
yetirilməsinə dair**

Hesabat

Tbilisi

Yanvar, 2019-cu il

Barışq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan Dövlət Naziri Aparatı

Ünvan: Tbilisi, 0114, İnqorovkva küç.,7

Telefon: (+995 32) 2923299; (+995 32) 2922632

Veb-səhifə: www.smr.gov.ge

Email: press@smr.gov.ge

Giriş	4
Rezümə – strategiyanın məqsədlərinin yerinə yetirilməsinə dair qısa xülasə	4
Strateji hədəf 1	7
Mülki və siyasi həyatda bərabər və tamhüquqlu iştirak	7
Strateji hədəf 2	30
Bərabər sosial və iqtisadi şərait və imkanların yaradılması	30
Strateji hədəf 3	35
Keyfiyyətli təhsilin əlçatanlığının təmin edilməsi və dövlət dili biliyinin təkmilləşdirilməsi	35
Strateji hədəf 4	48
Etnik azlıqların mədəniyyətlərinin qorunub saxlanması və tolerantlıq mühitinin təşviqi	48

Giriş

Etnik azlıq nümayəndələrinin hüquqlarının müdafiəsi və vətəndaş bərabərliyi və inteqrasiyasının təmin edilməsi Gürcüstan hökumətinin prioritetlərindən birini təşkil edir. Bu siyasəti həyata keçirmək məqsədilə Gürcüstan hökuməti 2015-ci ilin avqust ayında “Vətəndaş Bərabərliyi və İnteqrasiya üzrə Dövlət Strategiyası və 2015-2020-ci illər üçün Fəaliyyət Planını” təsdiqlədi. Dövlət siyasəti vətəndaş bərabərliyinin təmin edilməsi, ictimai həyatın bütün sahələrində etnik azlıq nümayəndələrinin iştirakının yüksəldilməsi, keyfiyyətli təhsilin əlçatanlığını yaxşılaşdırmaq, dövlət dili biliklərinin təkmilləşdirilməsi, onların mədəniyyətlərinə dəstəyin göstərilməsi və tolerantlıq mühitinin möhkəmləndirilməsi məqsədini daşıyır.

Barışıq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan Dövlət Naziri Aparatı Vətəndaş Bərabərliyi və İnteqrasiya üzrə Dövlət Strategiyasını və müvafiq Fəaliyyət Planının işlənilib hazırlanmasını, həyata keçirilməsini və hesabat işlərini koordinasiya edir.

2018-ci il ərzində Vətəndaş Bərabərliyi və Dövlət Strategiyasının implimentasiya prosesi davam etdirildi; strategiya ilə nəzərdə tutulmuş konkret tədbirlər həyata keçirildi və aşağıda verilmiş strateji məqsədlərə çatmaq üçün əlavə aktivliklər planlaşdırıldı:

- ❖ Mülki və siyasi həyatda bərabər və tamhüquqlu iştirak;
- ❖ Bərabər sosial və iqtisadi şərait və imkanların yaradılması;
- ❖ Keyfiyyətli təhsilin əlçatan olmasını təmin etmək və dövlət dili biliklərini təkmilləşdirmək;
- ❖ Etnik azlıqların mədəniyyətlərinin qorunub saxlanması və tolerantlıq mühitinin təmin edilməsi.

Dövlət Naziri Aparatı cari strategiyanın effektiv icrası məqsədilə yaradılmış İdarələrarası Komissiyanın fəaliyyətinə rəhbərlik edir. Komissiyanın tərkibinə dövlət idarələrinin, yerli özünüidarələrin, eləcə də MSK və Xalq Müdafiəçisi Aparatının nümayəndələri daxildir. Strategiya və Fəaliyyət Planının monitorinqini Gürcüstan Xalq Müdafiəçisi yanında Milli Azlıqlar Şurası həyata keçirir.

Cari hesabat Vətəndaş və İnteqrasiya üzrə Dövlət Strategiyası çərçivəsində dövlət idarələri tərəfindən 2018-ci il fəaliyyət planı (yanvar-dekabr) üzrə həyata keçirilmiş tədbirləri əhatə edir.

Rezümə – strategiyanın məqsədlərinin yerinə yetirilməsinə dair qısa xülasə

İl ərzində azsaylı və həssas etnik azlıqların hüquqlarının müdafiəsini dəstəkləmək və onların vətəndaş iştirakını təmin etmək məsələlərinə xüsusi diqqət ayrıldı. Qeyd edilmiş məqsəd çərçivəsində bir sıra tədbirlər həyata keçirildi ki, bu da öz növbəsində onlar qarşısında durmuş təhsilin əlçatanlığı məsələsi kimi çağırışa cavab oldu. Qeyri-formal təhsil Gürcüstan kütləvi məktəblərində, gənc qaraçıların tədris prosesinə cəlb edilməsinə köməklik göstərdi. Nəticədə, 2015-ci ildən bəri (5 qaraçı) onların sayı 263-ə qədər yüksəldi. Hesabat

dövrü ərzində qaraçı əhalinin qeydiyyatı problemi prioritet məsələni təşkil edirdi. İl ərzində əlavə olaraq 2 şəxs də qeydiyyata alındı. Həmçinin qaraçı əhaliyə pulsuz hüquqi məsləhət göstərildi. Bununla yanaşı, kütləvi məktəblərdə azsaylı etnik azlıq nümayəndələrinə dillərin tədrisi prosesi də davam etdirildi. Pankisi dərəsi inkişaf proqramını işləyib hazırlamaq məqsədilə, Dövlət Naziri Aparatı hələ 2017-ci ilin may ayından əhalinin maraqları və Pankisi dərəsinin inkişafı perspektivindən irəli gələrək, bu istiqamətdə nail olunmuş nəticələrin qiymətləndirilməsinə və ehtiyacların tədqiqinə başlandı. Bu məqsədlə, “Vətəndaş Bərabərliyi və İnteqrasiyası üzrə Dövlət Strategiyası” çərçivəsində İdarələrarası işçi qrupu yaradıldı, 2018-ci ildə Pankisi dərəsinin inkişafı proqramı və implimentasiyaya dair fəaliyyət planının işçi versiyası hazırlandı.

Pankisi dərəsinin əhalisi, Ağsaqqallar Şurası və Kist Qadınlar Şurası nümayəndələri ilə, tədris müəssisəsi əməkdaşları ilə, Pankisi dərəsinin problematikası və inkişafı məsələləri ilə məşğul olan mülki sektor nümayəndələri ilə və başqa maraqlanan şəxslərlə görüşlər və məsləhətləşmələr keçirildi. Pankisi əhalisinin Gürcüstanın Avropa İttifaqına inteqrasiyası prosesi haqqında məlumatlılığının yüksəldilməsi məsələsinə xüsusi diqqət ayrıldı. İntensiv informasiya kampaniyaları aparıldı və bu çərçivədə ilk dəfə Pankisi dərəsinin sakinləri üçün, xüsusilə də kütləvi məktəb direktorları və müəllimləri üçün Brüssel şəhərinə təhsil səfəri planlaşdırıldı və həyata keçirildi.

Hesabat dövrü ərzində, Fəaliyyət Planına əsasən, etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı regionlarda informasiya xarakterli bir neçə görüş keçirildi. Bu görüşlərdə əsas diqqət onlar arasında gender bərabərliyinə, erkən nikah, ailədə zorakılıq və icmallaşma mexanizmləri məsələlərinə yönəldildi. Qadınların sosial-iqtisadi güclənməsi məsələsi də mühüm əhəmiyyət daşıyırdı. Bu məqsədlə ilk dəfə “Biznesə necə başlayaq və onu necə inkişaf etdirək” tədris treninq-kursu həyata keçirildi.

Etnik azlıqların kompakt yaşadığı regionlarda dövlət dilini bilməyən vətəndaşlar üçün qeyri-dövlət dilində tərtib edilmiş sənədlərin tərcüməsinin təmin edilməsi prosesi davam etdirildi. Yerli səviyyədə etnik azlıqların iştirakının yüksəldilməsi məqsədilə Dövlət qəyyumu-qubernator administrasiyasında mövcud Məsləhət Şurası gücləndirildi ki, bu Şura da öz növbəsində onların qərarvermə prosesində iştirakına dəstək göstərir.

Hesabat dövründə dövlət qulluğunda iştirakın yüksəldilməsi və peşəkar inkişaf məqsədilə, etnik azlıq nümayəndəsi olan gənclər üçün staj proqramı tərtib edildi. Staj proqramı onlarda maraq və motivasiyanı yüksəltdi, peşəkar qabiliyyət və vərdişləri təkmilləşdirilməsinə, iştirakına və vətəndaş inteqrasiyası prosesinə dəstək göstərdi.

Kaxeti və Kvemo Kartli dövlət qəyyumu-qubernatorları administrasiyalarında formalaşmış məsləhət şuraları çərçivəsində aktiv fəaliyyət davam etdirildi. Etnik azlıq nümayəndələrinin yuxarıda qeyd olunmuş format daxilində iştirakı ilə konkret tələblər müəyyənləşdirildi və onların həlli yolları axtarılıb tapıldı.

2018-ci ilə Gürcüstanda keçirilmiş prezident seçkiləri fonunda etnik azlıqların səsvermə və məlumatlanmış şəkildə seçim etməyi təmin etmək mühüm əhəmiyyət daşıyırdı. Bu istiqamətdə etnik azlıqların nümayəndələrinin seçkilərdə bərabər və tamhüquqlu iştirakını qarşısında məqsəd qoymuş konkret tədbirlər keçirildi.

Etnik azlıqların media və informasiya əlçatanlığını təmin etmək, strategiya və fəaliyyət planının prioritet istiqamətlərindən biridir. Bu nöqteyi-nəzərdən, yeddi dilli (www. 1tv.ge) veb-səhifənin işə salınması mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, 2018-ci ildə beynəlxalq mexanizmlər çərçivəsində götürülmüş öhdəliklərin yerinə yetirilməsi davam etdirildi. Etnik azlıq nümayəndəsi hədəf qruplarının hüquq və anti-diskriminasiya qanunvericiliyi şüurunun yüksəldilməsinə dəstək göstərildi.

Müxtəlif layihələrin, o cümlədən infrastruktur layihəsinin həyata keçirilməsi yolu ilə etnik azlıq nümayəndələrinin sosial-iqtisadi vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılmasına kömək göstərildi.

Keyfiyyətli təhsilin əlçatanlığının təmin edilməsinə və dövlət dili biliyinin səviyyəsinin yüksəldilməsinə xüsusi diqqət ayrıldı, bu da öz növbəsində vətəndaş inteqrasiyası prosesinin əhəmiyyətli alətidir. 1+4 təhsil proqramına qəbul olunmuş tələbələrin sayı da əhəmiyyətli dərəcədə artdı. Qeyri-gürcü dilli məktəb müəllimlərinin peşəkarlığının yüksəldilməsinə kömək göstərildi. İş axtaranların peşəkar hazırlanması və onların peşəkarlığının yüksəldilməsi üzrə dövlət proqramı həyata keçirildi. Bu proqram əmək bazarında tələbatın olduğu peşələr üzrə iş axtaranların peşəkar hazırlanması və ya iş yerlərində növbəti təcrübə keçmə yolu ilə onların rəqabətə davamlılıq qabiliyyətinin yükəldilməsi, bu yolla iş axtaranların işlə təmin olunmasına dəstəyin göstərilməsi məqsədini daşıyır.

Vətəndaş inteqrasiyası prosesində dövlət dili biliyinin səviyyəsinin yüksəldilməsi əhəmiyyətli çağırışlardan birini təşkil edir. Təhsilin hər bir pilləsində dövlət dili biliyinin səviyyəsinin yüksəldilməsinə xidmət edən proqram və layihələrin icrası davam etdirildi. Dövlət dilinin tədrisi məqsədilə, auditoriya bəzi hədəf qrupların (məs., Gürcüstan Silahlı Qüvvələrində xidmət edənlər, Axalkalaki və Ninotsminda bölgəsində erməni Apostol Pravoslav yeparxiyasının dini xadimlərinin) də cəlb olunması nəticəsində daha da genişləndirildi.

Etnik azlıq nümayəndələrinin mədəniyyətlərinin və identikliyin qorunub saxlanması məqsədilə konkret layihələrin və tədbirlərin həyata keçirilməsi davam etdirildi ki, bunlar da öz növbəsində mədəniyyətlərarası dialoqun və tolerantlıq mühitinin gücləndirilməsinə dəstək göstərdi.

Nəticə kimi o da qeyd edilməlidir ki, hesabat dövründə vətəndaş inteqrasiyasının müxtəlif istiqamətlərində bir sıra təşəbbüslər və yeniliklər həyata keçirildi. Bütün bunlar öz növbəsində, etnik azlıqların ictimai həyatın müxtəlif sahələrində iştirakı, dövlət proqramları və xidmətlərində onların məlumatlılıq və təfəkkür səviyyəsinin yüksəldilməsi, eləcə də vətəndaş iştirakçılığının təkmilləşdirilməsi nöqteyi-nəzərdən müsbət təsir göstərdi.

İl ərzində, Fəaliyyət Planı ilə nəzərdə tutulmuş tədbir və layihələrin icrası məqsədilə, ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAID) və Gürcüstan BMT Assosiasiyasının (UNAG) "Tolerantlığın, vətəndaş təfəkkürünün və inteqrasiyanın dəstəklənməsi proqramı" çərçivəsində Dövlət Naziri Aparatının dəstəyi təmin edildi.

Strateji hədəf 1

Mülki və siyasi həyatda bərabər və tamhüquqlu iştirak

Qeyd edilmiş strateji məqsəd çərçivəsində aşağıdakı prioritet istiqamətlər müəyyənləşdirildi:

- ❖ Etnik azlıqların mərkəzi, eləcə də yerli səviyyədə iştirakının yaxşılaşdırılması;
- ❖ Onların qərarvermə prosesində iştirakının yaxşılaşdırılması;
- ❖ Seçkilər kimi siyasi proseslərdə etnik azlıqların bərabər və tamhüquqlu iştirakının təmin edilməsi;
- ❖ İnformasiya və medianın, ictimai xidmətlərin, dövlət administrasiyası və hüquq-mühafizə orqanlarının və mexanizmlərin əlçatanlığının yaxşılaşdırılması yolu ilə vətəndaş iştirakçılığının təmin edilməsi;
- ❖ Azsaylı və həssas etnik azlıqların dəstəklənməsi;
- ❖ Etnik azlıq nümayəndəsi qadınların hüquqlarının müdafiəsinə dəstəyin göstərilməsi və onların gücləndirilməsi.

Aralıq hədəf - 1.1. Azsaylı və həssas azlıqların dəstəklənməsi

Məqsəd - 1.1.1 Azsaylı və həssas etnik azlıqlarla bağlı siyasətin işlənib hazırlanması və həyata keçirilməsi

Verilmiş məqsəd çərçivəsində aşağıdakı istiqamətlər ayrılmışdır:

- ❖ Azsaylı etnik qrupların identikliyinə qorunması;
- ❖ Qaraçıların qeydiyyatına alınmasının təmin edilməsi;
- ❖ Gənc qaraçıların təhsil sistemində cəlb edilməsi;

Azsaylı və həssas etnik azlıq nümayəndələrinin hüquqlarının müdafiəsi və onların tamhüquqlu inteqrasiyasının dəstəklənməsi vətəndaş inteqrasiyası siyasətinin mühüm məqsədlərindən biridir, hansının ki, həyata keçirilməsində nazirliklər cəlb edilmişdir.

2018-ci il ərzində müəyyən ictimai məktəblərdə azsaylı etnik azlıq nümayəndələrinə (osetin dili, çeçen dili, buyaq dili, udin dili, assuri dili) Ana dilinin tədrisi

Dövlət Naziri Aparatı tərəfindən qaraçı icması nümayəndəliyinin gücləndirilməsini və iştirakını təmin etmək məqsədilə strateji məqsədlər müəyyənləşdirdi. Onlara nail olmaq üçün Gürcüstan Təhsil, Elm, Mədəniyyət və İdman Nazirliyinin “Sosial inklüzivlik əsasında təhsil almağın ikinci imkanı ” proqramı çərçivəsində 2017-2018-ci illərdə bir neçə layihə həyata keçirildi. Qaraçı gənclərin sosiallaşması istiqamətində təşəbbüsçülük layihələri xüsusilə əhəmiyyətli idi. Onlardan ümumi dəyəri–24 464 ləri təşkil edən 6 layihə maliyyələşdirildi. Layihələrə 54 gənc və 111 könüllü şagird və gənc cəlb edilmişdir.

Qeyri-formal təhsil komponentlərinin gücləndirilməsi qaraçıların formal təhsil məkanında iştirakına yardım etdi. 2018-ci ildə məktəblərdə 263 qaraçı şagird təhsil alır.

1.1.1.1 Doğum və şəxsiyyəti təsdiq edən sənədi olmayan və ya saxta sənədləri olan şəxslərə şəhadətnamənin verilməsi üçün müvafiq tədbirlərin keçirilməsi, hansı ki, onların sənədləşməsinə təmin edir

Qaraçılar kimi həssas qruplar üçün onların qeydiyyatı və müvafiq hüquqi statusun verilməsi məsələsi bu gün də çağırış olaraq qalmaqdadır.

2018-ci il ərzində Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən, “Vətəndaşlığı olmayan şəxslərin sayının azaldılması və Gürcüstanda vətəndaşsızlığın prevensiyası” layihəsi çərçivəsində qaraçı icmasının 2 nümayəndəsi üçün identiklik göstəricilərinin qaydaya salınması və şəxsiyyəti təsdiq edən vəsiqənin verilməsi təmin edildi;

“İnnovasiyalar və islahatlar mərkəzi” tərəfindən verilmiş məlumata əsasən, 2011-2018-ci illər üçün qaraçıların qeydiyyatının statistik göstəriciləri:

İcraat kateqoriyası	2011-2018
Gürcüstan vətəndaşlığının qəbul edilməsi	1
Gürcüstan vətəndaşlığı haqqında sənəd (ID kart)	17
Vətəndaşlığı olmayan şəxs statusu haqqında qərar	18
Doğum haqqında şəhadətnamə/qeydiyyat	39
Ümumi cəm	75

1.1.1.2 Tbilisi şəhər bələdiyyəsi Sakrebulosu yanında Milli Azlıqların Koordinasiyası Şurasının effektiv fəaliyyəti

Hesabat dövründə Tbilisi Sakrebulosunda Şuranın 11 iclası keçirildi. İclas zamanı 38 məsələ müzakirə edildi. Şuranın təşkilatçılığı ilə Tbilisi şəhərində yaşayan etnik azlıq nümayəndələri üçün pulsuz tibbi müayinəni nəzərdə tutan dörd aksiya keçirildi və aksiya çərçivəsində 350-yə qədər nümayəndə çoxprofilli müayinə və məsləhətləşmələrdən pulsuz şəkildə yararlandı.

İl ərzində Tbilisi Sakrebulosu və Milli Azlıqların Koordinasiyası Şurasının dəstəyi ilə, etnik azlıq nümayəndəsi olan 20 tələbə Tbilisi Şəhər Meriyası tərəfindən təşkil edilmiş tematik düşərgəyə cəlb edilmişdir.

1.1.1.3. Batumi şəhərində etnik təşkilatlar üçün bələdiyyə proqramları haqqında təqdimatın təşkili və etnik azlıqların dillərində mövcud dövlət proqramlarının çatdırılması

Batumi şəhər bələdiyyəsinin təşkilatçılığı ilə “Dostluq evi” etnik azlıq nümayəndələri üçün bələdiyyə proqramları barəsində təqdimat keçirildi.

1.1.1.4 Gürcüstanda rəngarəng irsin tematik tədqiqatı

- ❖ “Trialetidə yunan abidələrinin” inventarlaşdırılması;

- ❖ “Samsxe-Cavaxeti katolik abidələrin” inventarlaşdırılması;
- ❖ Polyak irsinin kompleks tədqiqatı və inventarlaşdırılması

Polyak memarları və mühəndislərinin layihələri əsasında 40-a qədər bina, polyak rəssamlarının 400-ə qədər əsəri, polyakların fəaliyyətinə dair arxiv materialları - 300 sənəd, polyaklara məxsus və onlarla bağlı 50-yə qədər bina, numizmatika materialı, polyak qəbiristanlıqları: Tbilisi Kuuki katoliklər qəbiristanlığı; Kutaisi, Batumi, Laqodexi, Dedopliskaro, Tetrtskaro, Manqlisi, Pitavi, Uravli və sair qəbiristanlıqlar identifikasiya edilmişdir.

1.1.1. Bolnisiyə yaşayan etnik azlıqlar haqqında daim fəaliyyətdə olan ekspozisiya –Bolnisi muzeyi

İl ərzində Bolnisi muzeyində 2019-cu ildə planlaşdırılmış ekspozisiyanın hazırlanması prosesi keçirildi. Ekspozisiya Kvemo Kartlinin təbiəti və mədəni irsini, o cümlədən regionda yaşayan etnik azlıqların məişətinin əks etdirilməsini nəzərdə tutur.

1.1.1.6 Gürcüstanda mövcud yəhudi maddi-mənəvi abidələrinin toplanması və muzeydə eksponatlaşdırılması

2018-ci ildə qeyri-maddi və mədəni irsi abidənin –“Gürcü-yəhudi 26 əsrlik unikal münasibət ənənələri” – “YUNESKO”ya təqdim ediləcək bəyanatın hazırlanması ilə bağlı işlərə başlandı.

1.1.1.7 Yəhudi-gürcü cəmiyyətləri və təşkilatlarının, yaradıcılıq və elmi sahə nümayəndələrinin ənənəvi görüşlərinin təşkili

David Baazov adına Gürcüstan Yəhudi və Gürcü-Yəhudi Münasibətləri Tarixi Muzeyi, Gürcü-yəhudi xalqlarının 26 əsrlik dostluğu təşkilatı və Dünya Gürcü-Yəhudi Qadınlar Assosiasiyası “Esta” yəhudi və gürcü təşkilatlarının, yaradıcı və elmi sahə nümayəndələrinin iştirakı ilə 20-ə qədər görüş keçirdi. Görüşlərdə gürcü-yəhudi incəsənət və elm nümayəndələri də iştirak edirdi.

Əlavə tədbir

- ❖ Gürcüstan qaçqınlar icması “Ave Soli”nin təşəbbüsü ilə “Tbilisi Dostluq Evi” latış dilinin tədrisi üzrə bazar günü məktəbi açıldı. Latış dilini 7-10 yaş kateqoriyasında olan 12 uşaq öyrənir.

Pankisi dərəsi ilə bağlı məsələlərə xüsusi diqqət ayrıldı.

Pankisi dərəsinin inkişafı proqramı hazırlandı

Pankisi dərəsi inkişaf proqramını işləyib hazırlamaq məqsədilə, Dövlət Naziri Aparatı hələ 2017-ci ilin may ayından əhalinin maraqları və Pankisi dərəsinin inkişafı perspektivindən irəli gələrək, bu istiqamətdə nail olunmuş nəticələrin qiymətləndirilməsinə və tələblərin tədqiqinə başlandı. Bu məqsədlə, “Vətəndaş Bərabərliyi və İntegrasiyası üzrə Dövlət Strategiyası” çərçivəsində İdarələrarası işçi qrupu yaradıldı, 2018-ci ildə Pankisi dərəsinin inkişafı proqramı və implimentasiyası üzrə fəaliyyət planının işçi versiyası hazırlandı.

Hesabat dövründə konkret aktivliklər həyata keçirildi:

- ❖ Dövlət Naziri Aparatının koordinasiyası ilə dövlət xidmətləri və proqramları haqqında informasiya kampaniyası keçirildi. Pankisi dərəsi sakinlərinə təhsil imkanları, peşə təhsili və işlə təmin edilmə, sağlamlıq və sosial müdafiə, iqtisadi və maliyyə proqramları və yenilikləri, kənd təsərrüfatı və ətraf mühitin mühafizəsi məsələləri haqqında məlumat verildi.
- ❖ Dövlət Naziri Aparatı ÜHHŞ NATO və Avropa İttifaqı haqqında İnformasiya Mərkəzinin birgə təşəbbüsü və Gürcüstanda Avropa İttifaqı nümayəndəliyinin maliyyə dəstəyi ilə ilk dəfə Pankisi dərəsində yaşayan qadınların təfəkkürlərinin yüksəldilməsi və onların iştirakına yönəlmiş layihə–“Gürcüstanın Avropa və Avro-Atlantik inteqrasiyası ilə bağlı maarifləndirmənin yüksəldilməsi” həyata keçirildi. Layihə çərçivəsində Tbilisi şəhərində planlaşdırılmış ikigünlük seminarda Pankisi dərəsi kütləvi məktəblərin pedaqoqları və xanım direktorları (20 nəfər) iştirak etdilər. Onlara Gürcüstanın Avropa və Avro-Atlantik məkana inteqrasiyası prosesi haqqında məlumat almaq, yuxarıdakı mövzu ilə bağlı aktual məsələlər barədə mülahizə yürütmək və müzakirə etmək, mədəniyyət proqramında iştirak etmək, Gürcüstanın paytaxtının gəzintisinə çıxmaq imkanları yaradılmışdır. Layihənin ikinci mərhələsində, 2019-cu ildə iştirakçıların Brüssel şəhərinə təhsil səfəri, onların avropalı həmkarları ilə görüşü və oranın təhsil sistemi ilə tanışlığı nəzərdə tutulmuşdur.

Vaynax mədəniyyətinin populyarlaşdırılması və mədəni dialoqun gücləndirilməsi məqsədilə Dövlət Naziri Aparatı tərəfindən bir sıra tədbirlər dəstəklənmiş və həyata keçirilmişdir:

- ❖ Dövlət Naziri Aparatı, “Qafqaz Qadınları Konqresi” Qadınlar İttifaqı və Prezident Ehtiyat Fondunun dəstəyi ilə kist maarifçisi və dini xadimi Mate Albutaşvilinin anadan olmasının 155-ci ildönümünə həsr edilmiş xatirə axşamı keçirildi.
- ❖ Yazıçı, maarifçi və dini xadim Mate Albutaşvilinin anadan olmasının 155-ci ildönümünə həsr edilmiş tədbirlər çərçivəsində Gənc Şagirdlərin Milli Sarayında şagirdlərin “Mate Albutaşvilinin bioqrafik ştrixləri və yaradıcılığı: Pankisi dərəsi zaman və məkan kəsiyində” mövzusunda konfrans keçirildi. Konfransda Tbilisi şəhərinin və kəndlərin: Duisi, Coğoli və Çarqlisi məktəblərindən 20 şagird iştirak etdi;
- ❖ Vaynax mədəniyyəti günləri – Dövlət Naziri Aparatının və Poti şəhərinin “Yeni Gürcüstan Universiteti” ilə əməkdaşlığı çərçivəsində rəngarəng proqram həyata keçirildi. Musiqi nömrələri ifa olundu, kist xalqı fenomeni gürcü həqiqətlərində və gürcü-vaynax münasibətləri haqqında kütləvi mühazirə keçirildi, vaynax mövzusunda yazılmış kitabların təqdimatı təşkil olundu.
- ❖ Milli Parlament Kitabxanasında kist yazıçısı və şairi Maia Marqoşvilinin kitabının təqdimatı keçirildi.
- ❖ Kote Marcanişvili adına Dövlət Dram Teatrında Pankisi dərəsi Duisi kənd kütləvi məktəbinin şagirdləri tərəfindən qoyulmuş “Açıq şüşəbənd” tamaşasının nümayişi keçirildi. Tamaşada 10-a yaxın onikinci sinif şagirdləri iştirak etdi;

- ❖ Pankisi dərəsi Duisi kəndinin tanınmış yazıçısı və ictimai xadimi Qiqi Xornaulinin yaradıcılığına həsr olunmuş tədbirlər çərçivəsində kistlər haqqında hekayələrin də daxil olduğu kitabların təqdimatı keçirildi;
- ❖ Duisi kəndində Dui Dişneli adına cıdır keçirildi və tədbir kistlərin Pankisi dərəsində məskunlaşmalarının 200-cü ildönümünə həsr olundu. Qaliblər mükafatlandırıldılar;
- ❖ “Avropa günləri 2018” çərçivəsində David Ağmaşenebeli adına Milli Təhlükəsizlik Akademiyasında tanışlıq turları həyata keçirildi və “Gənc avropalı səfirlər” layihəsinin yaşiddan-yaşıda təhsili tətbiq edənlər və Pankisi dərəsinin şagirdləri iştirak etdilər.
- ❖ Pankisi dərəsindən gəlmiş şagirdlər Gürcüstan Hökumət Administrasiyasını da ziyarət etdilər, mülki inteqrasiya istiqamətində mövcud şəraitlə tanış oldular, onlar üçün maraqlı olan təşəbbüslər barədə öz mülahizələrini yürütdülər.

Aralıq hədəf: 1.2 Gender maarifləndirilməsi

Məqsəd: 1.2.1 Gender əsaslı diskriminasiyanın qarşısının alınmasının dəstəklənməsi

İl ərzində Dövlət İdarələrarası Komissiyasının fəaliyyətinə qoşulmuş hökumət idarələri aşağıdakı prioritetlər üzrə konkret tədbirlərin və layihələrin həyata keçirilməsini davam etdirdilər:

- ❖ Qadın hüquqları və gender bərabərliyi haqqında məlumatlılığın yüksəldilməsi;
- ❖ Ailədə zorakılıq və erkən nikah haqqında informasiyanın əlçatanlığı;
- ❖ Qadınların sosial-iqtisadi güclənməsinə dəstəyin verilməsi;

İl ərzində ailədə zorakılıq və erkən nikah mövzusunda intensiv rejimdə görüşlər keçirildi. Görüşlərin arealı və benefisiarların sayı genişləndirildi. Yuxarıda qeyd edilmiş mövzu ilə bağlı 2018-ci ildə etnik azlıqların gənc nümayəndələrinin (30 nəfər) yenidən hazırlanması həyata keçirildi, hansılar ki, etnik azlıq nümayəndələrinin kompakt yaşadığı regionlarda informasiya yaydılar.

2018-ci ildə etnik azlıqların qadın nümayəndələrinin biznes bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi məsələsinə xüsusi diqqət ayrıldı. Bunun nəticəsində onlar konkret layihə təklifləri hazırladılar.

1.2.1.1 Kvemo Kartli bələdiyyəsinə daxil olan “Qadın otaqları”nda qadınların iqtisadi gücləndirilməsi, qadınlara qarşı zorakılığın azaldılması və qarşısının alınması, eləcə də qadın hüquqları və qadınların qərarvermə prosesinə cəlb olunması məzmununda treninqlər keçirilir, sahibkarlıq forumunda Kvemo Kartli regionunda yaşayan qadınların iştirakı təmin edilir.

Kvemo Kartli regionunda “Vətəndaş Bərabərliyi və İnteqrasiya Dövlət Strategiyası və 2015-2020 - ci illər üzrə Fəaliyyət Planı” çərçivəsində yaradılmış “Qadın otaqları” aktiv fəaliyyətlərini davam etdirdilər. Yuxarıda adı çəkilmiş bələdiyyə xidməti bütün yeddi bələdiyyədə fəaliyyət göstərirlər. Bu layihənin məqsədi qadınlar üçün maraqlı, mühüm informasiyanın və xidmətlərin əlçatanlığını təmin etməkdən ibarətdir, hansı ki, öz növbəsində onların iştirakını dəstəkləməyin ən mühüm şərtidir.

BMT Əhali Fondunun global proqramı çərçivəsində “Qadın otaqlarında” “Gender əsaslı cinsi ayrıseçkilik və prevensiyası” mövzusunda görüşlər keçirildi. Zorakılığın prevensiyası ilə bağlı 16 günlük kampaniya çərçivəsində, altı bələdiyyədə tədbirlər və aktivliklər həyata keçirildi. Layihədə Kvemo Kartlidə yaşayan etnik azlıq nümayəndələri də fəal şəkildə iştirak etdilər.

İl ərzində “Qadın otaqlarında” keçirilmiş görüşlərin statistikasi:

- Bolnisi bələdiyyəsində -16 görüş, 8 treninq, etnik azlıq nümayəndəsi 52 benefisiar;
- Tetriskaro bələdiyyəsi – 11 görüş, 6 treninq, 175 benefisiar;
- Dmanisi bələdiyyəsi – 5 görüş, 2 treninq, 38 benefisiar;
- Qardabani bələdiyyəsi – 12 görüş, 10 treninq, 140 benefisiar;
- Zalqa bələdiyyəsi – 18 görüş, 4 treninq, 40 benefisiar;
- Marneuli bələdiyyəsi – 40 görüş, 8 treninq, 278 benefisiar;

Region miqyasında “Qadın otaqları” çərçivəsində il ərzində aşağıdakı mövzularla bağlı 156 mühüm görüş baş tutdu: erkən nikah, ailədə zorakılıq, gender bərabərliyi və s. Müxtəlif təlim kursları təşkil edildi (insan hüquqlarının müdafiəsi, kiçik və mikro biznesin inkişaf etdirilməsi, kommunikasiya, liderlik, biznesin inkişafı və s.) və etnik azlıq nümayəndəsi olan 740 qadın iştirak etdi.

“Qadın otaqlarının” fəaliyyəti çərçivəsində etnik azlıq nümayəndəsi olan 300 qadın pulsuz tibbi müayinə və məsləhətləşmələrdən istifadə elədi.

Dmanisi bələdiyyəsi “Qadın otağında” maliyyə menecmentinin tədrisi üzrə 3 aylıq kurs təşkil edildi və kursun başlıca məqsədi qadınların iqtisadi cəhətdən güclənməsinə dəstəyin göstərilməsindən ibarət idi. Kursda etnik azlıq nümayəndəsi üç qadın iştirak etmişdi.

1.2.1.2 Kaxeti regionu bələdiyyəsində yaradılmış “Qadın otaqları”nın fəaliyyətlərinin dəstəklənməsi

2017-ci ildə Dövlət qəyyumu-administrasiyası və QHT “HESK/EPERS”lə “Mersi Corps” arasında imzalanmış memorandum əsasında, 2018-ci ildə Kaxeti regionunun bütün bələdiyyələrində və Saqareco bələdiyyəsi Yor-Muğanlı kəndində bələdiyyə xidməti “Qadın otağı” təsis edildi.

Gender əsaslı zorakılığa qarşı keçirilmiş 16 günlük kampaniya çərçivəsində Telavi bələdiyyəsi meriyasının, Telavi Bələdiyyəsi Gender Bərabərliyi Şurası, Telavi “Qadın otağı”nın, BMT Əhali Fondunun və QHT “Vikea / WeCare”nin “Kişilər qayğı çəkirlər” proqramının təşkilatçılığı ilə Qaracala kəndində informasiya xarakterli görüş keçirildi. Qeyd edilmiş görüşün məqsədini kişilərin gender bərabərliyi məsələləri ilə bağlı təsəvvürlərinin yüksəldilməsinə dəstəyin göstərilməsi təşkil edirdi.

“Qadın otağı” çərçivəsində müxtəlif mövzularla: “Milli azlıqların Müdafiəsi haqqında Avropa Çərçivə Konvensiyası”, eləcə də sosial xidmətlər və dövlət proqramları (sağlamlıq, kənd təsərrüfatı) haqqında – qapalı görüşlər keçirildi. “Qadın otağı”nın menecerlik təşəbbüsü ilə “Vahid Səma altında” tədbir keçirildi, bu təşəbbüs əsasında mədəniyyətlərarası dialoq dəstəkləndi, “Tolerant kostyum”un eskizi hazırlandı. Qırcaani bələdiyyəsinin “Qadın otağı”nın təşəbbüsü ilə Kitaani kəndində ailə və qadına qarşı zorakılıq, erkən nikah və

bullinq, kəndlərdə yaşayan qadınların iqtisadi və siyasi iştirakçılığının gücləndirilməsi mövzular üzrə görüşlər keçirildi.

1.2.1.3/1.2.1.6 Samsxe-Cavaxeti region bələdiyyələrində yaradılmış “Qadın otaqları”nın fəaliyyətlərinin dəstəklənməsi

Samsxe-Cavaxeti regionunun bütün bələdiyyələrində “Qadın otaqları” fəaliyyət göstərir. Onların təşəbbüsü və bələdiyyələrin dəstəyi əsasında etnik azlıq nümayəndəsi olan qadınların fəallığının yüksəldilməsi və gender bərabərliyi istiqamətində müxtəlif tədbirlər keçirildi. Fermer və sahibkar qadınlarla görüşlər təşkil edildi, eləcə də skrining proqramı, ailədə zorakılıq, trefikinq, erkən nikahların qarşısının alınması, qadınların siyasi fəallığının yüksəldilməsi və liderlik bacarığı və qabiliyyətlərinin inkişaf etdirilməsi mövzuları ilə bağlı treninqlər keçirildi. İl ərzində regionun altı bələdiyyəsində ümumilikdə 46 görüş təşkil olundu. Tədbirdə 628 benefisiar iştirak etdi.

Gender bərabərliyi məsələləri üzrə bölgə administrasiyası nümayəndəsi bələdiyyələrdə yaradılmış gender şuralarının fəal əlaqələndirilməsini həyata keçirdilər. Bu nöqtəyi-nəzərdən, hesabat dövründə bölgə administrasiyasının dəvəti ilə gəlmiş beynəlxalq təşkilat – GIZ tərəfindən gender əsaslı büdcə məsələləri ilə bağlı treninqlər silsiləsi keçirildi.

1.2.1.5 Müsabiqə komissiyalarının tərkibinə qadın dövlət qulluqçularının daxil edilməsini təmin etmək

Həm bölgə administrasiyaları, həm də bələdiyyələrdə müsabiqə komissiyalarında qadın üzvlərin sayı balanslaşdırılmış şəkildə təqdim olunmuşdur. Keçən il bölgə administrasiyasında 2 dəfə müsabiqə komissiyasının sədri qadın olmuşdur.

Bələdiyyələrdə müsabiqə komissiyaların üzvü kimi, həmçinin Axalkalaki və Ninosminda bələdiyyələrində də sədr kimi etnik azlıq nümayəndələri seçilmişdi.

1.2.1.8-1.2.1.10

- ❖ **Akademiyanın IV kurs yunkerləri üçün gender bərabərliyi prinsipi əsasında qiymətləndirmə müəhazirəsi (4 saat);**
- ❖ **I kurs yunkerləri üçün gender bərabərliyi prinsipləri və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri haqqında tanışlıq formatlı treninq (2 saat) ;**
- ❖ **2018-2019 akademik ilində Akademiyaya qəbul olunmuş dinləyicilər üçün gender bərabərliyi prinsiplərinin tanışlıq xarakterli treninqi (2 saat)**

ÜHHŞ David Ağmaşenebeli adına Gürcüstan Milli Təhlükəsizlik Akademiyası gender bərabərliyini və qadınların sülh və təhlükəsizlik prinsiplərinin inteqrasiyasını dəstəkləyir, hansı ki, BMT Qadın Təşkilatı və Qadınların İnformasiya Mərkəzinin tərəfdaşlığı ilə həyata keçirilir. Milli Təhlükəsizlik Akademiyasının həm bakalavr, həm də karyera məktəblərinin tədris planına əsasən məktəblərə qəbul edilmiş hər bir yeni axına, o cümlədən etnik azlıq nümayəndələrinə “Gender bərabərliyi və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri” mövzusunda təlimlər keçirilir.

2018-ci il ərzində IV kursun 88 yunkerini üçün, o cümlədən etnik azlıq nümayəndələri üçün gender bərabərliyi prinsipləri haqqında qiymətləndirici mühazirə təşkil olundu. 2017-2018 tədris ilində “Gender bərabərliyi prinsipləri və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri” haqqında iki saatlıq treninq keçirildi.

1.2.1.11 Gender tematikalı tədris proqramları və treninqlər, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi polis əməkdaşları üçün

Hüquq mühafizəçiləri tərəfindən cinayət faktına effektiv reaksiyanın verilməsi və effektiv istintaqın təmin olunması üçün 2018-ci ilin yanvarın 11-də Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyi yanında İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi Departamenti yaradıldı, hansı ki, aşağıdakı işlərin istintaqını həyata keçirir :

- ❖ Ailə cinayəti;
- ❖ Qadınlara qarşı zorakılıq;
- ❖ Diskriminasiya əsaslı törədilmiş cinayət;
- ❖ Nifrət motivli cinayət;
- ❖ Trefiqin;
- ❖ Azyaşlılar tərəfindən və ya onlara qarşı törədilmiş cinayət.

Departament tərəfindən:

- ❖ Nifrət motivli cinayətin aşkarlanması və istintaqında mövcud tendensiya və çağırışlarını əks etdirən analitik sənəd işlənilib hazırlandı və tanışlıq üçün DİN operativ hissəsinə göndərildi;
- ❖ Diskriminasiya motivli törədilmiş cinayətlər üzrə statistik göstəricilərin toplanmasını təkmilləşdirmək məqsədilə fəaliyyət başlandı;

Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyi qadınlara qarşı zorakılıq və ailə cinayətlərinin effektiv istintaqı məqsədilə müstəntiqlərin ixtisaslaşması prosesini başlatdı. İlk mərhələdə, tədris kursu ərzində elə ərazi vahidlərinin müstəntiqlərinin ixtisaslaşdırılması həyata keçirildi, harada ki, ailə cinayəti göstəriciləri ən yüksək həddə idi. Lakin, ixtisaslaşma kursu Daxili İşlər Nazirliyinin bütün istintaq strukturunu əhatə edir. 2018-ci ilin yanvar-dekabr dövründə, ailədə zorakılıq və ailə cinayətlərinin istintaqı məsələləri üzrə xüsusi hazırlıq kursunu 110 müstəntiq başa vurdu.

Etnik azlıq nümayəndələrinin sıx məskunlaşdığı regionlarda ixtisaslaşma kursunu 13 müstəntiq başa vurdu, onlardan :

- Saqareco bələdiyyəsi – 3 müstəntiq
- Axalsixe bələdiyyəsi - 2
- Marneuli bələdiyyəsi - 2
- Qardabani bələdiyyəsi - 2
- Adigeni bələdiyyəsi - 1
- Axalkalaki bələdiyyəsi - 1
- Ninosminda bələdiyyəsi - 1
- Laqodexi bələdiyyəsi - 1

Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyi, QHT Zorakılıqdan Müdafiə Milli Şəbəkəsi ilə əməkdaşlıq və BMT Qadınlar Təşkilatının maliyyə dəstəyi ilə qadın və ya ailə zorakılığına qarşı mübarizənin hüquqi mexanizmləri üzrə hüquq mühafizəçilərinin peşəkarlığının yüksəldilməsi davam etdirildi. Qeyd edilmiş əməkdaşlıq çərçivəsində, Gürcüstanın bütün regionlarında polislərin təlimi keçirilir. 2018-ci il yanvar-dekabr göstəricilərinə əsasən, 325 patrul inspektoru və sahə inspektoru təlim kursunu başa vurmuşdur. O cümlədən, Marneulidən 25 sahə inspektoru, Aspindzadan isə 25 sahə inspektoru yenidən hazırlıq keçdi.

2018-cil ilin yanvarın 1-dən dekabrın 31-i daxil olmaqla, yuxarıda qeyd edilmiş təlimi 50 qrup, 797 dinləyici (o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 15 dinləyici) keçmişdir.

- ❖ Patrul-inspektorların hazırlanması üzrə xüsusi peşəkar təhsil proqramı -5 qrup, 63 dinləyici, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 2 dinləyici (erməni və azərbaycanlı);
- ❖ Sahə inspektorlarının hazırlanması üzrə xüsusi peşəkar təhsil proqramı – 5 qrup, 65 dinləyici, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 2 dinləyici (ukraynalı və yezid).
- ❖ Detektiv-müstəntiqin xüsusi peşəkar təhsil proqramı – 4 qrup, 75 dinləyici, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 1 dinləyici (azərbaycanlı);
- ❖ Müvəqqəti yerləşdirmə izolyatorlarının əməkdaşlarının hazırlanması və ya yenidən hazırlanması üzrə tədris kursu– 8 qrup, 119 dinləyici, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 1 dinləyici (erməni);
- ❖ Sərhəd polisinin Quru sərhədinin mühafizəsi departamentinin sərhədçilərinin hazırlanması üzrə xüsusi peşəkar təhsil proqramı – 6 qrup, 90 dinləyici, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 4 dinləyici (1 rus, 2 azərbaycanlı, 1 erməni);
- ❖ Kriminal polis ərazi orqanlarının asayiş zabitlərinin yenidən hazırlanması kursu - 4 qrup, 66 dinləyici;
- ❖ Patrul polisi departamentinin turistlərin təhlükəsizliyi üzrə alt patrulların baza hazırlıqları üzrə xüsusi peşəkar təhsil proqramı - 7 qrup, 123 dinləyici, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 3 dinləyici (azərbaycanlı);
- ❖ Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyinin Patrul Polisi Departamenti xidmətçilərinin vəzifələrinin yüksəldilməsi üzrə xüsusi yenidən hazırlıq təhsil proqramı – 4 qrup, 68 dinləyici, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 1 dinləyici (azərbaycanlı);
- ❖ Sərhədçi-nəzarətçilərin hazırlanması üzrə xüsusi peşəkar təhsil proqramı – 4 qrup, 73 dinləyici, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 1 dinləyici (erməni);
- ❖ Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyi Mərkəzi Kriminal Polis Departamentində və ərazi orqanlarında vəzifədə yüksəlməyə dair xüsusi yenidən hazırlanma kursu - 3 qrup, 55 dinləyici .

2018-ci ilin yanvarın 1-dən dekabrın 31-i daxil olmaqla, ÜHHŞ Gürcüstan DİN Akademiyasına 42 etnik azlıq nümayəndəsi dinləyici, o cümlədən 21 etnik erməni, 14 etnik azərbaycanlı, 4 etnik yezid, 2 etnik ukraynalı, 1 etnik rus qəbul olunmuşdur.

1.2.1.12 Gender bərabərliyi mövzusunda “Batumi Mədəniyyət Mərkəzi” yanında mövcud “Dostluq evi” üzvləri ilə – müxtəlif diasporlarla informasiya görüşləri keçirildi

2018-ci il ərzində, həftədə bir dəfə, Batumi şəhəri “Dostluq evində” “Qadınlar klubu”nun nümayəndələri ilə gender mövzusunda informasiya xarakterli görüşlər keçirildi. Qeyd edilmiş görüşlərin başlıca məqsədi qadınların iqtisadi cəhətdən gücləndirilməsi, onlara qarşı zorakılığın azaldılması və prevensiyasından, uşaq bağçalarına uşaqların qəbuluna köməkliyin göstərilməsi və s. ibarət idi. İl ərzində 12 görüş keçirildi. Gender problematikası ilə məşğul olan qeyri-hökumət təşkilatlarında planlaşdırılmış görüşlərdə və tematik treninqlərdə etnik azlıq nümayəndəsi qadınların iştirakına dəstək göstərildi. Eləcə də 2018-ci il ərzində müxtəlif etnik qruplarla gender bərabərliyi mövzusunda 3 informasiya xarakterli görüş keçirildi.

Batumi şəhəri “Dostluq evi” tərəfindən, 2018-ci ilin sentyabr və noyabr aylarında gender zorakılığına qarşı kampaniya çərçivəsində 2 məlumat xarakterli görüş təşkil olundu. Görüşlər ÜHHŞ Acarıstan Hüquqi Yardım Bürosunun vəkillərinin dəvət olunmasını və qadın hüquqları və ailədə qadına qarşı zorakılıq məsələləri ilə bağlı təqdimatın keçirilməsini, həmçinin müvafiq hüquqi konsultasiyaların verilməsini də nəzərdə tuturdu.

1.2.1.13 Mülki təhsil istiqamətində müəllimlərin və sinif rəhbərlərinin bullinqin prevensiyası və tolerant mədəniyyətin təşviqi, eləcə də gender bərabərliyi məsələləri üzrə yenidən hazırlanması

Hesabat dövründə “Məktəblərdə bullinqin prevensiyası və tolerant mədəniyyətin inkişafına dəstəyin göstərilməsi” modulu üzrə treninqdə 6142 mülki təhsil pedaqoqu və sinif rəhbərləri iştirak etdi.

1.2.1.14 Gender bərabərliyi haqqında müəllimlər üçün yardımçı praktiki resursların hazırlanması; qeyd edilmiş resursun tətbiqini dəstəkləmək üçün məqsədyönlü görüşlərin keçirilməsi

Müəllimlərin Peşəkar İnkişafı Milli Mərkəzi məktəblərdə demokratik mədəniyyətin təmin edilməsini dəstəkləmək istiqamətində tədbirlər həyata keçirir. Gender bərabərliyi bu istiqamətin tərkib hissələrindən biridir. Cari nöqteyi-nəzərdən, Avropa Şurası ilə əməkdaşlıq əsasında müəllimlər və təhsil mütəxəssisləri üçün yardımçı üç hissəli resurs hazırlandı və Müəllimlərin VI Milli Konfransında (140 iştirakçı) pedaqoqlara təqdim olundu. Eləcə də “İnsan Hüquqlarının Tədrisi Mərkəzi” ilə əməkdaşlıq fonunda müəllim təlimçilər üçün gender bərabərliyi haqqında treninq keçirildi (iştirakçıların sayı -15 təlimçi).

1.2.1.15 “Gender bərabərliyi naminə gənclər” layihəsi çərçivəsində etnik azlıqların məskunlaşdığı regionlarda gender bərabərliyi barəsində treninqlər və görüşlərin keçirilməsi

Barışıq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan Dövlət Naziri Aparatı və Gürcüstan BMT Assosiasiyasının birgə layihəsi çərçivəsində könüllü yaşıddan yaşıda təhsil təşəbbüsçüləri etnik azlıqların məskunlaşdığı regionlarda müxtəlif hədəf qrupları ilə (şagirdlərlə, müəllimlərlə, valideynlərlə, icma liderləri ilə) ailədə zorakılıq və erkən nikah mövzusunda görüşlər keçirdilər. Qeyd olunmalıdır ki, görüşlər dövlət dilində təşkil olunsada, zərurət yarandığı təqdirdə, köməkçi dil kimi etnik azlıq nümayəndələrinin ana dillərindən də istifadə olunurdu.

Etnik azlıqların dillərində müvafiq materiallar hazırlandı və yayıldı. Layihə çərçivəsində formalaşdırılmış səyyar qrup üzvləri 3 regionun 11 bələdiyyəsinin 68 kəndində 120 treninq təşkil etdilər (3465 benefisiar iştirak etdi). Gənc təlimçilər, yerlilərlə görüş zamanı gender əsaslı stereotip, ailədə zorakılığın uşaq üzərində təsiri,

ailədə zorakılıq formaları, ailədə zorakılıq səbəbləri, məruzə etmək mexanizmləri –qaynar xətt və dövlət xidmətləri və s. mövzuların müzakirəsini keçirdilər.

1.2.1.16 Etnik azlıq nümayəndəsi qadınların iqtisadi imkanlarının gücləndirilməsi məqsədilə görüş

Dövlət Naziri Aparatı və ÜHHŞ Maliyyə Nazirliyi Akademiyasının birgə təşəbbüsü çərçivəsində Kvemo Kartli regionunda yaşayan qadınlar üçün “Biznesi necə qura və inkişaf etdirə bilərəm” mövzusunda tədris kursu keçirildi. Müsəbiqə nəticəsində seçilmiş 16 iştirakçıya nəzəri biliklərini yüksəltmək və sahibkarlıq məşğuliyyətinin zəruri praktiki bacarıqlarını inkişaf etdirmək imkanı verildi.

1.2.1.17 Etnik azlıq nümayəndəsi qadınlar üçün gender əsaslı diskriminasiya haqqında məlumat xarakterli görüşlərin və treninqlərin təşkili

Tbilisi şəhər Sakrebuloşu yanında Milli Azlıqlar Şurasının dəstəyi ilə “Ailədə zorakılığa -Yox” layihəsi çərçivəsində, Şuranın tərkibinə daxil olan təşkilat “Çoxmillətli Gürcüstanın Qadınları” dövlət qulluqçuları üçün “Yerli özünüidarələrdə gender bərabərliyi” mövzusunda treninq keçirdi. Görüşə “Qadınların Məlumat Mərkəzi” ilə “Gender Bərabərliyi Şəbəkəsinin” peşəkar ekspertləri rəhbərlik edirdilər. Treninqə 18 iştirakçı qatılmışdı ki, onlardan 7-si etnik azlıq nümayəndəsi idi.

Etnik azlıq nümayəndəsi qadınlara gender bərabərliyi, ailədə zorakılıqdan müdafiəsi mexanizmləri və bu mövzu ilə əlaqəli qanun çərçivələri barəsində informasiya verildi.

1.2.1.18 Qadınlara qarşı zorakılıq və ailədə zorakılıq məsələləri, eləcə də mövcud dövlət xidmətlərinin populyarlaşdırılması məqsədilə Tbilisidə və regionlarda yaşayan etnik azlıq nümayəndələri üçün maarifləndirici-informasiya görüşlərinin təşkili

Gürcüstanın İşğal Olunmuş Ərazilərdə Məcburi Köçkün və Qaçqınlar, Əmək, Səhiyyə və Sosial Müdafiə Nazirliyi tərəfindən ÜHHŞ İnsan Alveri (trefikinq) Qurbanlarının, Zərərçəkmişlərin Müdafiəsi və Dövlət Yardım Fondunun layihəsi –“Gürcüstanda ailə zorakılığının azaldılması” – çərçivəsində, gürcü, rus, erməni və Azərbaycan dillərində broşuralar, stikerlər və təqvimlər hazırlandı və üzərində zorakılığa qarşı göndəriş və qaynar xəttin nömrəsi (116 006) yerləşdirildi. Hazırlanmış materiallar Barışıq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan Dövlət Naziri Aparatı ilə, yerli bələdiyyələr və ÜHHŞ Sosial Xidmətlər Agentliyinin ərazi vahidləri ilə əməkdaşlıq fonunda etnik azlıq nümayəndələrinin sıx məskunlaşdığı regionlarda paylandı. Qaynar xətt vasitəsilə ailədə zorakılıq, qadınlara qarşı zorakılıq, insan alveri (trefikinq) və cinsi zorakılıq məsələləri ilə bağlı məsləhət almaq mümkündür. Qaynar xəttin gürcü dili ilə yanaşı, digər 7 dildə (ingilis, rus, türk, Azərbaycan, erməni, ərəb və fars) də əlçatanlığı təmin olunmuşdur.

Qeyd edilməlidir ki, Trefikinqlə Mübarizə Şurasının vahid informasiya strategiyası çərçivəsində 2018-ci il martın 20-də İnsan Alveri (trefikinq) Qurbanlarının, Zərərçəkmişlərin Müdafiəsi və Dövlət Yardım Fondunun nümayəndələri Pankisi dərəsi Duisi kənd ümumi məktəb şagirdləri, eləcə də yerli əhali ilə insan alveri (trefikinq) mövzusunda informasiya xarakterli görüşlər keçirdilər. Görüşdə 45 nəfər iştirak etdi.

2018-ci ildə Gürcüstan Ədliyyə Nazirliyinin qrant proqramı (hansı ki, küçədə yaşayan və ya işləyən uşaqların trefikinqdən müdafiəsi məqsədilə cəmiyyətin təfəkkürünün yüksəldilməsi ilə bağlı idi) çərçivəsində qalib gəlmiş

qeyri-hökumət təşkilatı 10 böyük şəhərdə, o cümlədən Axalsixədə yerli əhali ilə informasiya xarakterli görüşlər keçirdi. İnformasiya görüşlərinin başlıca məqsədini ictimaiyyətin azyaşlıların küçə həyatı və ya məşğuliyyəti ilə, onlara müavinətin verilməsi qarşılığında uşaqların küçədə olmasının təşviqi ilə bağlı təhlükələr, eləcə də sığınacaqsız uşaqların qorunması məqsədilə mövcud dövlət mexanizmləri və xidmətləri barədə məlumatlandırılması təşkil edildi. Qrant proqramı çərçivəsində, video çarx hazırlandı və 6 dildə (gürcü, rus, ingilis, Azərbaycan, türk və erməni) informasiya broşuraları nəşr edildi.

Dövlət Fondunun layihəsi –“Gürcüstanda ailə zorakılığının azaldılması” (USAID) prevensiya komponentləri çərçivəsində etnik azlıq nümayəndələri ilə qadınlara qarşı zorakılıq, ailədə zorakılıq və fondun fəaliyyəti məsələləri ilə bağlı informasiya görüşləri keçirildi, xüsusilə: Marneuli bələdiyyəsi Tamarisi kəndi (iştirakçıların sayı - 45), Yeni Dioknisi kəndi (iştirakçıların sayı - 20), Axalsixe bələdiyyəsi Sxvilisi kəndi (iştirakçıların sayı - 25); Didi Pamaci (iştirakçıların sayı - 15); Axmeta bələdiyyəsi Coğoli kəndi (iştirakçıların sayı - 40); Duisi kəndi (iştirakçıların sayı - 45); Laqodexi bələdiyyəsi Giorgeti kəndi (iştirakçıların sayı - 35); Apeni kənd məktəbinin şagirdləri ilə (iştirakçıların sayı -30).

1.2.1.19 Qadın sahibkarlığın gücləndirilməsi

Qadın sahibkarlığın gücləndirilməsi məqsədilə, iqtisadi və dayanıqlı inkişaf naziri 2017-ci il iyulun 21-də №1-1-319 sayılı əsasında Özəl Sektorun İnkişafını Dəstəklənməsi üzrə Məsləhət Şurasında müvafiq işçi qrup –Qadın Sahibkarlığının Dəstəklənməsi Alt Şurası yaradıldı. Ümumi cəmdə, yanvar-iyul aylarında Qadın Sahibkarlığının Dəstəklənməsi Alt Şurasının bir iclası keçirildi.

- ❖ Kvemo-Kartli regionunda maliyyələşdirilmiş benefisiarların 36.8%-i qadın idi (25);
- ❖ Kaxeti regionunda maliyyələşdirilmiş benefisiarların 52%-i qadın idi (80) ;
- ❖ Samsxe-Cavaxeti regionunda maliyyələşdirilmiş benefisiarların 30.6%-i qadın idi (41).

Aralıq hədəf: 1.3 Dövlət administrasiyası və hüquq-mühafizə orqanlarının və mexanizmlərinin etnik azlıq nümayəndələri üçün əlçatanlığının yüksəldilməsi

Aşağıdakı məqsədlər çərçivəsində tədbirlər, proqramlar və layihələr həyata keçirildi:

- ❖ **Məqsəd: 1.3.1 Etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı regionlarda dövlət dilini bilməyən vətəndaşlar üçün qeyri-dövlət dilində tərtib edilmiş sənədlərin tərcümə edilməsi və qaydaya salınması**
- ❖ **Məqsəd: 1.3.2 Dövlət qəyyumu-qubernatorları administrasiyasında etnik azlıqların iştirakçılığının yüksəldilməsi**
- ❖ **Məqsəd: 1.3.3 Etnik azlıq nümayəndələri üçün ictimai xidmətlərin əlçatanlığının təkmilləşdirilməsi**
- ❖ **Məqsəd: 1.3.4. İctimai idarəçiliyin və dövlət qulluğunda etnik azlıqların cəlb edilməsini yüksəltmək və peşəkar inkişaf**

2018-ci il ərzində, bələdiyyə səviyyəsində, etnik azlıq nümayəndələrinin müraciətlərinə qanunla təsbit edilmiş prosedurlara riayət olunaraq cavab verilir. Etnik azlıq nümayəndələri heç zaman dil baryerinə görə sıxıntı

yaşamayıblar, zərurət yarandığı təqdirdə məlumat onlar üçün başa düşülən dildə verilir. Yerli özünüidarələrin fəaliyyətinə cəlb olunmuş etnik azlıq nümayəndəsi dövlət qulluqçularına isə zərurət meydana çıxdıqda, onlar üçün başa düşülən dildə və ya ana dilində şifahi izahatlar verilir.

Etnik azlıq nümayəndələrinin yerli səviyyədə iştirakçılığı təmin edildi. Xüsusilə, 2018-ci ildə Diyar-administrasiyaları yanında etnik azlıqların iştirakçılığını fəallaşdırmaq məqsədilə yaradılmış şuraların fəaliyyəti daha da aktivləşdi. Etnik azlıq nümayəndələri yerli səviyyədə müxtəlif proqramların və təkliflərin müzakirəsində aktiv iştirak edirdilər.

İctimai xidmətlər haqqında geniş miqyaslı informasiya və şüurluluğun artırılması kampaniyası keçirildi. Etnik azlıq nümayəndələrinin kompakt məskunlaşdığı Kvemo Kartli, Kaxeti və Samsxe-Cavaxeti regionlarında müxtəlif hədəf qrupları ilə görüşlər təşkil edildi.

2017-ci ilin dekabrın 14-də "İctimai müəssisələrdə stajkeçmə qaydası və şərtləri haqqında dövlət proqramının təsdiqlənməsi barədə" Gürcüstan hökumətinin 2014-cü il iyunun 18-də 410 sayılı qərarına dəyişiklik edildi. Xüsusilə, etnik azlıq nümayəndələri üçün ictimai idarələrdə staj keçmə proseduraları müəyyənləşdirildi. Edilmiş dəyişikliklərə əsasən, etnik azlıq nümayəndəsi tələbələrə, hansılar ki, "Gürcü dili hazırlığı üzrə xüsusi təhsil proqramını" keçmişlər, ictimai strukturlarda stajkeçmə yolu ilə müvafiq təcrübə qazanmaq və peşəkar qabiliyyət-bacarıqlarını inkişaf etdirmək imkanları verildi. Bütün bunlar öz növbəsində, gənclərin iştirakçılığını və vətəndaş inteqrasiyasını təmin edəcək.

Təqdim ediləsi, qeyri-dövlət dilində ərizələrin və sənədlərin tərcüməsinin təmin olunması

Etnik azlıq nümayəndələri qeyri-dövlət dilini bilmədikləri üçün heç bir problemlə üzləşmirlər, çünki onlara ana dillərində və ya başa düşdükləri dildə izahatlar verilir. Dövlət dilini bilməmək nöqteyi-nəzərdən yaranacaq maneələr barədə heç bir etiraz faktı qeydə alınmamışdır.

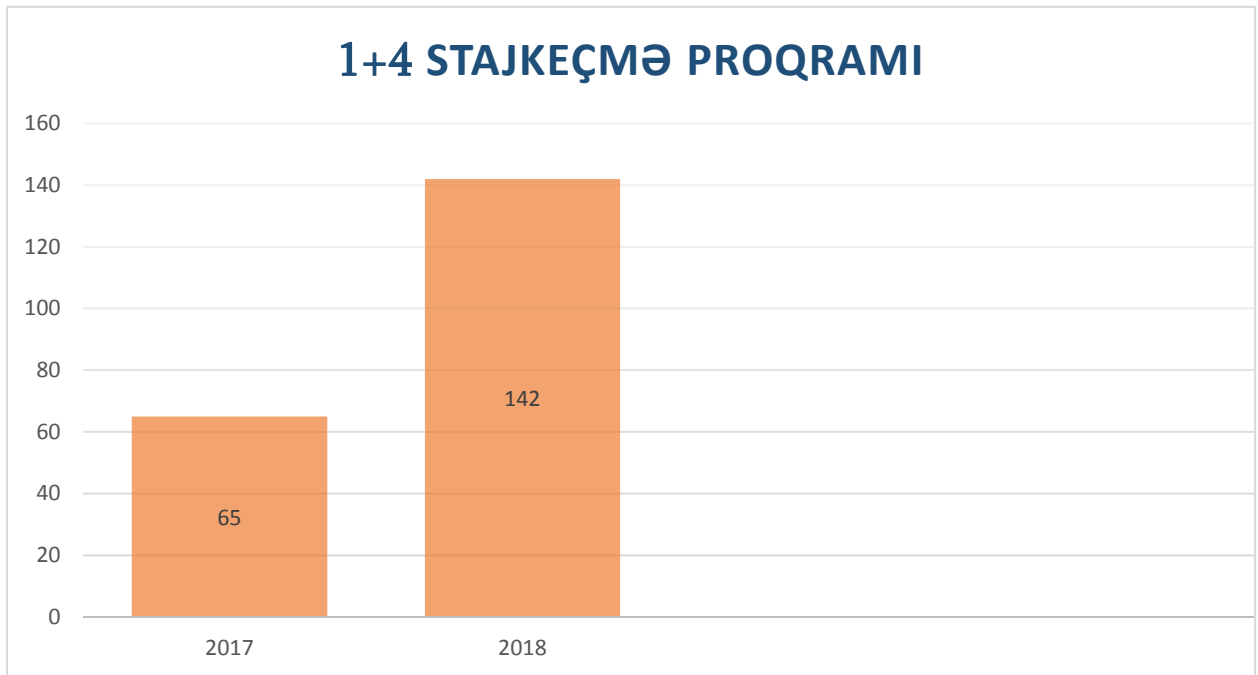
Məqsəd: 1.3.2

1.3.2.1. Kaxeti dövlət qəyyumu-qubernatoru administrasiyası yanında mövcud Vətəndaş İştirakçılığının Yüksəldilməsi Şurasının iclaslarının keçirilməsi

Dövlət qəyyumunun məşvərət orqanının –Kaxeti regionunda Azlıqların Vətəndaş İştirakçılığının Yüksəldilməsi Şurasının iclası keçirildi. Bütün bələdiyyələr üzrə etnik azlıq nümayəndələrinin iştirak etdiyi Şuranın iclasında, bütün proqram və layihələr, eləcə də regionda yaşayan etnik azlıqlar üçün aktual problemlər müzakirə edildi. Şuranın iclasında bələdiyyə rəhbərlərindən tövsiyə şəklində, etnik azlıqların məskunlaşdığı kəndlərdə layihələr və yeniliklər barəsində informasiyanın yayılması və əlçatanlığını təmin etməyi, eləcə də 2019-cu ilin büdcəsi üzrə mövcud problemlərin həlli məqsədilə müvafiq maliyyənin ayrılması xahiş edildi.

1.3.2.3-1.3.2.4 Stajkeçmə proqramı çərçivəsində etnik azlıq nümayəndəsi olan tələbələrin Dövlət qəyyumu-qubernator administrasiyası və yerli özünüidarə orqanlarına cəlb edilməsi; Müxtəlif idarələr tərəfindən elan edilmiş staj proqramlarına Samsxe-Cavaxeti diyar administrasiyasının qatılması

1+4 stajkeçmə proqramı çərçivəsində, seçilmiş "1+4" təhsil proqramı iştirakçısı 142 nəfər (2017-ci ildə isə, pilot proqramı çərçivəsində - 65) gənc müxtəlif dövlət idarələrində, o cümlədən yerli özünüidarə orqanları və ümumi hüquqi şəxslərdə (ÜHHŞ) təcrübə keçdilər.

1.3.2.5. Samsxe-Cavaxeti qubernatoru administrasiyasında vakant dövlət qulluğu vəzifələrinə elan edilmiş müsabiqələrdə iştirak etmək məqsədilə etnik azlıq nümayəndələrinin iştirakı

İl ərzində Samsxe-Cavaxeti Dövlət Universitetində informasiya görüşləri keçirilirdi və burada etnik azlıq nümayəndələrinə mövcud vakant vəzifələrlə bağlı müvafiq məlumatlar verilir.

1.3.2.6. Etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı regionlarda, vətəndaş inteqrasiyası istiqamətində dövlət siyasətini və etnik azlıq nümayəndələrinin hüquqlarını tanımaq məqsədilə görüşlərin keçirilməsi

İl ərzində vətəndaş inteqrasiyası üzrə dövlət siyasətini tanımaq məqsədilə Samsxe-Cavaxetidə (Ninodzminda, Axalkalaki, Axalsixe), Kvemo Kartlidə (Marneuli, Bolnisi, Dmanisi, Zalqa, Qardabani), Kaxetidə (Pankisi dərəsi, Laqodexi, Saqareco, Telavi) görüşlər keçirildi.

1.3.2.7. Etnik Azlıqlar Şurası üzvlərinin Tbilisi şəhər Sakrebulusunun fəaliyyətində iştirakçılığının yüksəldilməsi

2019-cu il Tbilisi şəhərinin inkişafı üzrə ümumi planın və Sakrebulunun büdcələşdirilməsi prosesində etnik azlıq nümayəndələri aktiv surətdə iştirak etmişlər.

Məqsəd: 1.3.3

1.3.3.1 Dövlət xidmətləri və cari dövlət proqramları (psixososial reabilitasiya proqramları, təhsil proqramları, ən yeni qanuni tənzimləmələr) haqqında etnik azlıq nümayəndələrinin dillərində hazırlanmış informasiya materiallarının regionlarda yayılması

Etnik azlıq nümayəndələrinin ictimai xidmətlərə əlçatanlığını yüksəltmək məqsədilə, 2018-ci ilin yanvar ayından iyul ayı da daxil olmaqla, etnik azlıqların məskunlaşdığı regionlarda, Gürcüstan Ədliyyə Nazirliyi ictimai xidmətlər və cari dövlət proqramları barədə informasiya materialları yaydı. Qeyd edilmiş materiallar

ictimai mərkəzlər, Dövlət Xidmətlərinin İnkişafı Agentliyinin regional xidmətləri və Ədliyyə Evi vasitəsilə yayıldı.

Dövlət Naziri Aparatı tərəfindən təşkil edilmiş geniş miqyaslı informasiya kampaniyası vasitəsilə etnik azlıq nümayəndələri (Samsxe-Cavaxeti, Kvemo Kartli, Kaxeti) dövlət xidmətləri və proqramları barəsində, o cümlədən kənd təsərrüfatı və ətraf aləmin mühafizəsi, səhiyyə və sosial müdafiə, iqtisadi və maliyyə proqramları və yeniliklər barədə məlumatlandırıldılar (50-dən çox görüş keçirildi).

1.3.3.2 Samsxe-Cavaxeti regionunda etnik azlıqların məskunlaşdığı ərazi vahidlərində ədliyyə evlərinin sayının artırılmasını təmin etmək, ədliyyə evlərinin tikilməsinə dəstək göstərmək (müvafiq sənədləşmənin hazırlanması, torpaq sahəsinin ayrılması)

Axalkalaki şəhərində Ədliyyə Evi açıldı. Həmçinin, Axalsixe bələdiyyəsi Adğuri kəndində və Adigeni bələdiyyəsinin Adigeni qəsəbəsində ictimai mərkəzlər açıldı. Bələdiyyələr öz hesablarına qeyd edilmiş evlərinin ərazilərinin abadlaşdırılmasını öz hesablarına təmin etdilər.

1.3.3.3 İctimai xidmətlər və cari dövlət proqramları (psixososial reabilitasiya proqramları, təhsil proqramları, ən yeni qanuni tənziqləmələr) barəsində müttəhim və məhkumların məlumatlandırılması

Penitensiar sistemində 2018-ci il ərzində psixososial reabilitasiya və təhsil proqramlarına 3460 bənifisiar qoşulmuşdu. O cümlədən, başqa məhkumlarla bərabər, etnik azlıq nümayəndəsi müttəhimlər də aktiv surətdə iştirak edirdilər:

Proqramın tipi	İştirakçıların sayı
Ümumi təhsil	144
Ali təhsil	38
Peşə təhsili (kreditlə)	218
Peşə təhsili (sertifikat)	507
Maarifləndirici treninq-proqramlar	480
Psixososial treninqlər	766
Psixososial terapiya	1307

1.3.3.4 Etnik azlıq nümayəndəsi müttəhim və məhkumların onların hüquqları barədə məlumatlandırılması

Məhbusların hüquqları haqqında yenilənmiş informasiya əsasında mətni video çarxlar hazırlandı və bütün müəssisələrdə müttəhim və məhkumlar üçün televiziya kanalı vasitəsilə əlçatandır. Eləcə də bütün penitensiar müəssisələrin sosial şəbələrində məhkum və müttəhimlərin hüquqları haqqında beş dildə (rus, erməni, Azərbaycan, türk və ingilis) elektron versiyalar mövcuddur. Tələb olunduğu təqdirdə, qeyd edilmiş informasiya çap şəklində, istənilən dildə əlçatandır.

1.3.3.5 Gürcüstanın Avrointeqrasiyası haqqında informasiya kampaniyası

Hesabat dövründə etnik azlıq nümayəndələrinin kompakt məskunlaşdığı region əhalisinin Gürcüstanın Avropa və Avro-Atlantik məkana inteqrasiyası prosesi haqqında məlumatlandırılması ÜHHŞ –“NATO və Avropa İttifaqı İnformasiya Mərkəzi”nin əsas istiqamətlərindən birini təşkil edirdi. Etnik azlıq nümayəndəsi vətəndaşlar üçün 40-a qədər tədbir keçirildi və tədbir çərçivəsində 4065-a qədər etnik azlıq nümayəndəsi ilə birbaşa kommunikasiya yaradıldı. Görüşlər etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı aşağıdakı bələdiyyələrdə təşkil olundu: Marneuli, Bolnisi, Axalsixe, Axalkalaki, Ninodzminda, Tetrizğaro və s.

Samsxe-Cavaxetidə etnik azlıq nümayəndələri üçün müxtəlif xarakterli aktivliklər (müsabiqələr, konsert, sərgi, informasiya aksiyası, Kutaisi hərbi bazasına təhsil səfəri, görüşlər, seminarlar) keçirildi. İnformasiya görüşləri çərçivəsində etnik azlıqların 2000-ə qədər nümayəndəsi Avropa İttifaqına vizasız gediş-gəliş, assosiasiya razılığı və azad ticarət barəsində məlumatlandırıldı.

1.3.3.6 “Gənc avropalı səfirlər” layihəsi çərçivəsində etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı regionlarda treninq və görüşlərin keçirilməsi

Layihə Barışıq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan Dövlət Naziri Aparatının və Gürcüstan BMT Assosiasiyasının birgə təşəbbüsü çərçivəsində həyata keçirildi. Bu layihə ÜHHŞ NATO və Avropa İttifaqı İnformasiya Agentliyi tərəfindən dəstəklənir. Layihənin məqsədi Gürcüstanın NATO və Avropa İttifaqına inteqrasiyası prosesi haqqında etnik azlıq nümayəndələrinin kompakt məskunlaşdığı regionlarda (Kvemo Kartli, Samsxe-Cavaxeti, Kaxeti) onlar üçün başa düşən dillərdə informasiya əlçatanlığını təmin etməkdən ibarətdir. Gənclərdən ibarət səyyar qrup (30 iştirakçı), hansılar ki, xüsusilə onlar üçün planlaşdırılmış tematik məktəb keçmişlər, Kvemo Kartli, Kaxeti və Samsxe-Cavaxeti regionlarında məskunlaşmış əhalini Gürcüstanın Avropaya inteqrasiyası prosesi və bundan əldə ediləcək mənfəətlər barədə məlumatlandırdılar. 3 regionun 10 bələdiyyəsi üzrə 56 kəndində 80 treninq (2133 benefisiar) keçirildi.

1.3.3.7 Etnik azlıq nümayəndəsi gənclər üçün informasiya görüşlərinin təşkili və Sakrebulonun fəaliyyəti ilə tanışlıq

Etnik azlıq nümayəndələri şurasının bazasında gənclər təşkilatı təsis edildi və paytaxt Sakrebulosunun siyasi implimentasiya prosesinə cəlb olundu. Sakrebulo İdman və Gənclərlə İş üzrə Komissiyanın təşkilatçılığı ilə, Tbilisidə Gənclərin birinci Forumu keçirildi. Forumda paytaxtda yaşayan etnik azlıq nümayəndəsi (ukraynalı, assuriyalı, erməni və azərbaycanlı) gənc iştirak etdi.

1.3.3.9 Sağlamlığın qorunması dövlət proqramı çərçivəsində, sağlamlığın qorunması məsələlərinə dair maarifləndirici və video materialların hazırlanması və yayılması

Populyarlaşdırılmalı və maarifləndirici materiallar, tütünü qadağan edən nişanlar, flayerlər və broşuralar, xüsusilə:

- ❖ Sağlamlığın qorunması üzrə dövlət proqramının Hepatit C komponenti çərçivəsində erməni və Azərbaycan dilində subtitrlı iki video klip hazırlandı;

“Tütündən istifadə üzərində nəzarətin gücləndirilməsi” komponenti çərçivəsində etnik azlıqların dillərində (erməni və Azərbaycan) hazırlandı:

- ❖ Tütün üzərində nəzarətə dair yeni tənzimləmələr (500 vahid);
- ❖ Broşür (500-500 vahid) ;
- ❖ Flayer (tütünün zərərləri) 200-200 vahid;
- ❖ Siqaret çəkməyi qadağan edən nişanlar (stikerlər) 250-250 vahid.
- ❖ “Psixoloji sağlamlığın qorunması və maddədən asılılığın prevensiyası” komponenti çərçivəsində erməni və Azərbaycan dillərində psixoloji sağlamlıq tematikasında maarifləndirici bukletlər hazırlandı (1500-1500 vahid).

1.3.3.10. Etnik azlıq nümayəndələri üçün əmək və işlə təmin etmə sahəsində həyata keçirilmiş islahatlar barəsində məlumatlılığın yüksəldilməsi

İşlə təmin etmə mövzusunda erməni və Azərbaycan dillərində (500-500 vahid) informasiya broşürü hazırlandı və etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı regionlarda paylandı. Eləcə də etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı regionlarda əmək hüquqları haqqında məlumat xarakterli broşürlər paylandı. Bu proses 2019-cu ildə də davam etdiriləcək.

1.3.3.11 Turizm sahəsində mövcud yeniliklər və inkişaf tendensiyaları haqqında yayım proqramları, elektron və çap, eləcə də sosial media vasitələri ilə informasiyanın yayılması

Milli Turizm Administrasiyası bütün il ərzində turizm sahəsində mövcud yeniliklər barəsində informasiyanın yayılmasını təmin etdi, məsələn: yeni turistik məhsullar, tədbirlər, yeni turistik obyektlər, turistik təkliflər və s. İnformasiya Administrasiyanın bazasında mövcud turistik obyektlərə (mehmanxana, qidalanma obyekti, turistik attraksiya) ötürülür. Ümumi cəmdə 163 informasiya (2018-ci il yanvar-iyul göstəriciləri) ötürülməsi qeydə alınmışdır.

1.3.4.4 Etnik azlıq nümayəndələrinin peşəkar inkişafı və dövlət qulluğunda iştirakının yüksəldilməsi

Bax 3.4.1.3.

1.3.4.5 Etnik azlıq nümayəndəsi gənclər üçün Tbilisi Sakrebulosunda stajkeçmə proqramı

Tbilisi Sakrebulosunun Hüquqi və Təşkilati Şöbəsində üç etnik azlıq nümayəndəsi üç aylıq stajkeçmə kursu keçmişdir.

Aralıq hədəf 1.4 Siyasi qərar qəbuletmə prosesində etnik azlıqların iştirakçılığının təşviqi

Məqsəd : 1.4.1 Etnik azlıqların səs vermə və məlumatlanmış seçim etmələrinin təmin edilməsi

2018-ci ildə keçirilmiş Prezident seçkilərində etnik azlıq nümayəndələrinin bərabər və aktiv iştirakı təmin edilmişdir. Etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı 12 Diyar Seçki Komissiyasında 346 seçki məntəqəsi

yaradılmışdır: gürcü-Azərbaycan – 209 məntəqə; gürcü-erməni – 133 məntəqə; gürcü-erməni-Azərbaycan – 4 məntəqə.

Gürcüstan miqyasında, Məntəqə Seçki Komissiyasının 43 352 üzvünə, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 1639 üzvə (etnik erməni -762 üzv; etnik azərbaycanlı – 877 üzv) trening keçirildi;

1.4.1.1 Etnik azlıq nümayəndəsi seçicilərin məlumatlandırılması

Prezident seçkiləri dövründə MSK etnik azlıq nümayəndələri üçün əlçatan xidmətlər haqqında xüsusi informasiya video çarxı hazırladı və video çarx erməni və gürcü dillərinə tərcümə edildi. Bununla yanaşı, MSK tərəfindən bütün informasiya çarxları (15 video çarx) erməni və Azərbaycan dillərinə tərcümə edildi və regional televiziya efirlərinə yerləşdirildi.

MSK erməni dilli qəzet “Vrastan”da və Azərbaycan dilli qəzet “Gürcüstan”da əlçatan xidmətlər və səsvermə günü proseduraları haqqında informasiyanın dərc olunmasını təmin etdi.

MSK-nın telefon və informasiya mərkəzində seçicilər erməni və Azərbaycan dilli operatorlardan (onlar seçki məsələləri ilə bağlı maraqlanan şəxslərə məlumatın verilməsini təmin edirdilər) lazımi məlumat ala bilərdilər. Etnik azlıq nümayəndəsi 4 operator (2 erməni, 2 azərbaycanlı) işlə təmin olunmuşdur.

MSK-nın rəsmi veb-səhifəsində (www.cesko.ge) kompakt məskunlaşmış regionlarda yaşayan etnik azlıq nümayəndəsi seçicilər öz göstəricilərini seçicilərin vahid siyahısında erməni və Azərbaycan dillərində yoxlaya bilərdilər. Eləcə də veb-səhifənin “Etnik azlıqlar” banerində erməni və Azərbaycan dillərinə tərcümə edilmiş müxtəlif sənədlər yerləşdirilmişdir.

1.4.1.2 Etnik azlıq nümayəndəsi seçicilərin səs vermə günü prosedurları barəsində məlumatlandırılması

Məlumatlandırma kampaniyası “Seçicilərlə söhbət edirik”

2018-ci ildə seçki administrasiyası seçicilərin məlumatlandırılması kampaniyasını həyata keçirdi: “Seçicilərlə söhbət edək”, hansı ki, həm Gürcüstanda, həm də xaricdə olan Gürcüstan vətəndaşlarının Gürcüstan Prezident seçkiləri haqqında təsəvvürlərin artırılmasını, seçki administrasiyası ilə kommunikasiyanın təkmilləşdirilməsi və təklif edilən xidmətlər barəsində məlumatın verilməsini nəzərdə tuturdu.

İnformasiya kampaniyası iki mərhələdə həyata keçirildi. Kampaniyanın birinci mərhələsində (may-iyun dövrü) 73 dairə seçki komissiyasının 335 üzvü və 400 könüllü, bələdiyyə mərkəzlərində və kəndlərdə ictimai toplaşma yerlərində, o cümlədən etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı regionlarda 263 görüş keçirildi. Lakin, 73 dairə seçki komissiyası sədrleri isə 76 ictimai görüş təşkil etdilər. Seçicilərə və iştirak edən tərəflərə seçki hüququ, prezident seçkiləri, seçki prosesi, seçkilərin tarixi və Seçki Administrasiyasının fəaliyyəti ilə bağlı məlumat verildi. Dairə seçki komissiyalarında keçirilmiş görüşlərdə 1681 maraqlanan şəxs iştirak etdi.

Kampaniyanın birinci mərhələsində Seçki Administrasiyası tərəfindən təklif edilən xidmətlər və ilk demokratik seçkilərin 100 illik yubileyi barəsində informasiya flayeri yayıldı.

Kampaniyanın ikinci mərhələsində (sentyabr-oktyabr dövrü) Seçki Administrasiyası nümayəndələri seçicilərin vahid siyahısında şəxsi göstəricilərin yoxlanılması məqsədilə, Tbilisidə və regionlarda, o cümlədən etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı regionlarda “Özünü tap, öz məntəqəni tap” adlı 97 aksiya keçirdilər. Aksiyalar çərçivəsində, onlar mobil telefon, planşet və sürətli ödəmə aparatlarından istifadə edərək, şəxsi göstəricilərin və seçki məntəqəsinin yerləşmə ərazisinin yoxlanılmasına kömək etdilər, informasiya flayerləri və MSK-nın brendləşmiş məhsullarını payladılar.

Bu il ilk dəfə, gənclərin (hansılar ki, ilk dəfə seçkilərdə iştirak edirlər) seçkilərdə iştirakını dəstəkləmək və qeyd edilmiş kampaniya çərçivəsində yeni təşəbbüs planlaşdırıldı. Gənclər qeydiyyat yerinə əsasən MSK sədrindən yazılı müraciət aldılar.

Qeyd olunmalıdır ki, kampaniya çərçivəsində bütün informasiya materialları erməni və Azərbaycan dillərinə tərcümə edilmişdir.

Kampaniya çərçivəsində seçki məsələləri ilə bağlı məlumat almaq məqsədilə, MSK gənclərə yeni xidmətini təklif etdi. Tbilisinin və regionların 24 ali təhsil müəssisində xüsusi plakatlar yerləşdirildi və üzərində sürətli reaksiya kodu (QR Code) əks etdirildi. MSK-nın veb-səhifəsində gənclər üçün xüsusi baner yaradıldı və QR kodunun mobil applikasiyasını skaner etdikdən sonra, gənclər aşağıdakı məsələlərə dair məlumat əldə edə bilirdilər: Gürcüstan Prezident seçkiləri, elektron seçki kitabxanası, Gürcüstanın seçki tarixi, gender statistikasını, maarifləndirici layihələr və Seçki Administrasiyasının digər mühüm fəaliyyətləri.

MSK nümayəndələri Marneuli rayonu Kəpənəkçi kəndində və Ninodzminda bələdiyyəsində yaşayan qadınlarla görüşlər keçirdilər. Görüşlərin məqsədi qadınların seçki prosesində iştirakını dəstəkləmədən ibarət idi. Görüşlərdə etnik azlıq nümayəndəsi 100-ə qədər qadın iştirak etdi.

1.4.1.3 Etnik azlıq nümayəndələri üçün seçki sənədlərinin erməni və Azərbaycan dillərinə tərcümə edilməsi

Etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı regionlarda yaşayan erməni dilli və Azərbaycan dilli seçicilər üçün, gürcü-erməni və gürcü-Azərbaycan dillərinə seçki bülletenləri, seçicilərin vahid siyahısı, bülletenin doldurulma qaydası və səsvermədə iştirakı əks etdirən poster tərcümə edildi.

Eləcə də erməni dilli və Azərbaycan dilli dairə seçki komissiyası üzvləri üçün aşağıdakı sənədlər tərcümə edildi:

- ❖ Məntəqə seçki komissiyası üzvlərinin rəhbər təlimatı;
- ❖ Məntəqə seçki komissiyası sədrinin yaddaş təlimatı;
- ❖ Məntəqə seçki komissiyası katibinin səsvermə günü səlahiyyətləri;
- ❖ Seçici axınıni nizamlayan komissiya üzvünün funksiyaları;
- ❖ Seçicilərin qeydiyyatını aparan komissiya üzvünün funksiyaları;
- ❖ Seçki qutusu və xüsusi zərflərə nəzarət edən komissiya üzvünün funksiyaları;
- ❖ Daşınan qutu bələdçisi komissiya üzvünün funksiyaları;
- ❖ Dairə seçki komissiyası üzvləri üçün seçkilərin təhlükəsizliyi maarifləndirici modulu;

- ❖ Dairə seçki komissiya üzvləri üçün məhdud imkanlara malik şəxslərlə danışıq etiketi və davranış normalarını qorumaq haqqında təlimat və video çarx;
- ❖ Məntəqə seçki komissiyası üzvləri üçün erməni və Azərbaycan dilli subtitrlar maarifləndirici film “Səsvermə günü prosedurları” .

1.4.1.4 Seçkilərin əhəmiyyəti haqqında informasiya kampaniyasının təşkili və seçki mədəniyyətinin gücləndirilməsi məqsədilə vətəndaş qurumlarına və azlıq icmalarına kiçik qrantların verilməsi

2018-ci ildə, MSK-nın qrant müsabiqəsinin maliyyələşdirilməsinin prioritet istiqaməti kimi həssas qrupların, o cümlədən etnik azlıqların seçki prosesində iştirakının təmin edilməsi müəyyənləşdirildi. MSK yanında mövcud ÜHHŞ –Seçki Sistemlərinin İnkişafı, İslahatlar və Tədris Mərkəzi (tədris mərkəzi), qrant komissiyasının qərarı ilə, QHT-lərin 10 layihəsi maliyyələşdirildi, hansı ki, etnik azlıqların məskunlaşdığı regionlarda həyata keçirildi. Layihələrin ümumi büdcəsi 219 062 ləri təşkil etdi.

1.4.1.5. Etnik azlıq nümayəndəsi məntəqə seçki komissiyası üzvlərinin seçki prosedurları ilə bağlı hazırlanması

Gürcüstan miqyasında, məntəqə seçki komissiyasının 43 352 üzvünə, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 1639 üzvə – buradan 762 erməni üzv, 877 azərbaycanlı üzv – treninqlər keçirildi. Məntəqə seçki komissiyalarının ermənidilli və Azərbaycan dilli üzvləri treninq konsepsiyasına uyğun olaraq, intensiv təlim kursu keçdilər. Treninq dörd mərhələni əhatə edirdi:

- ❖ Məntəqə seçki komissiyası üzvlərinə məntəqə seçki komissiyası rəhbər şəxslərinin seçilmə qaydasına dair təlimat;
- ❖ Məntəqə seçki komissiyalarının tam tərkibinin öyrənilməsinə ayrıldı ki, bu çərçivədə səsvermə gününə qədər və səsvermə günü məntəqə seçki komissiyasının kompetensiyasında olan məsələlər müzakirə edildi;
- ❖ Məntəqə seçki komissiyalarında rəhbər şəxslərin (sədr, müavin, katib) təlimi və təlim proqramı məntəqə seçki komissiyasının rəhbər şəxslərinin səlahiyyətlərinin müzakirəsini əhatə edirdi. Eləcə də innovation tədris modulları –münaqişələrin idarə olunması və seçkilərin təhlükəsizliyi, hansını ki, ÜHHŞ –Seçki Sistemlərinin İnkişafı, İslahatlar və Tədris Mərkəzi (tədris mərkəzi) işləyib hazırladı.
- ❖ Məntəqə seçki komissiyası üzvləri üçün səsvermə gününün epizodik səhnələşdirilməsi formatında simulyasiya təlimi.

1.4.1.6 Etnik azlıq nümayəndəsi gənclər üçün maarifləndirici proqramların həyata keçirilməsi

- ❖ “18-24 yaşlı gənclər üçün seçki inkişafı məktəbi”;
- ❖ XI-XII sinif şagirdləri üçün seçkilər və gənc seçicilər;
- ❖ Seçki administratoru kursları;
- ❖ Tədris kursu “Axalsixə Universitetinin tələbələri üçün seçki hüququ sahəsi”

Maarifləndirici layihə “Seçki inkişafı məktəbi”

MSK və təlim mərkəzi, Avropa Şurası (CoE) və Beynəlxalq Seçki Sistemləri Fondunun (IFES) dəstəyi ilə, Tbilisi və Gürcüstanın 23 bələdiyyəsində “Seçki inkişafı məktəbi”nin növbəti mərhələsini həyata keçirdilər. On günlük təlim 25 “Seçki inkişafı məktəbi” üzrə 18-24 yaşlı gənclər üçün keçirildi və onlar aşağıdakı məsələlərlə tanış oldular: seçki sistemləri, seçki administrasiyası, 1919-cu ildə əsas qoyulmuş məclis seçkiləri, demokratik seçki prinsipləri, Gürcüstanda seçki orqanı, seçkilərə qoşulmuş tərəflər, seçkilərin şəffaflığı və əlçatanlığı, gender bərabərliyi.

Layihə üzrə seçilmiş 33 kurs məzununu MSK iki ay müddətində seçki proseslərinin idarə edilməsi departamentində işlə təmin etdi, onlardan 10-u Tbilisi, digər 23-ü isə dairə seçki komissiyasında təcrübə keçdilər və seçki təcrübəsi qazandılar.

25 seçki inkişafı məktəbi Tbilisidə və 23 bələdiyyədə, o cümlədən etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı regionlarda, eləcə də ayırma xəttində yerləşən kəndlərdə həyata keçirildi. 472 gənc iştirak etdi, onlardan 311-i (66%) qadın, 161-i (34%) isə kişi idi.

Tədris layihəsi “Seçki administratoru kursları”

MSK və Tədris Mərkəzi yenilənmiş konsepsiya ilə “Seçki administratoru kursları” layihəsini icra etdi. Konsepsiya tədris kursunun profil proqramları əsasında keçirilməsini nəzərdə tutur. Proqram vətəndaş şüurunun inkişafını və seçki administrasiyasının ixtisaslaşmış kadr resurslarının formalaşdırılmasını dəstəkləmək məqsədilə həyata keçirildi. Dairə seçki komissiyasının potensial üzvlük kurslarının iştirakçıları aşağıdakı məsələlərlə tanış oldular: səsvermə başlayana qədər keçiriləsi proseduralar, səsvermə prosesi, seçki məntəqəsinin bağlanması, seçki qutusu açılana qədər keçiriləsi proseduralar, seçki qutusunun açılması, səsvermə nəticələrinin yekun protokolunun tərtibi, yekun protokolun ictimailiyi.

Profil proqramı bu il ilk dəfə dairə seçki komissiyasının potensial hüquqşünasları üçün həyata keçirildi, hansılar ki, növbəti məsələləri öyrəndilər: seçki ziddiyyətlərini yaradan səbəblər, səsvermə günü seçki məntəqəsində prosedural risklərin identifikasiyası, inzibati istehsal, dairə seçki komissiyasının iclaslarının təşkili və gedişatı, dairə seçki komissiyasının/komissiya sədrinin seçki mübahisələrinə dair qərarlarının hazırlanması, əks-iddia forması və rekvizitləri.

“Seçki administratoru kursları” layihəsi 73 dairə seçki komissiyası tərəfdən bütün ölkə miqyasında, Tbilisi və bütün bələdiyyələrdə tətbiq edildi. Layihədə 5 551 nəfər iştirak etdi ki, onlardan 4 470 (81%) qadın, 1 081 (19%) nəfəri isə kişi iştirakçı idi. Seçki administratoru layihəsi potensial hüquqşünaslar üçün Tbilisidə də təşkil olundu. Layihədə 128 nəfər iştirak etdi, onlardan 77 nəfəri (60%) qadın, 51 (40%) nəfəri kişi idi.

Tədris kursu “Seçki hüququ”

MSK və Tədris Mərkəzi seçki hüququ sahəsində partnyor ali təhsil müəssisələrinin hüquq məktəbləri, hüquq, sosial elmlər, biznes və hüquqşünaslıq, elm və incəsənət fakültələrinin tələbələri üçün tədris proqramı həyata keçirdi.

Proqramın məqsədini tələbələrdə seçki hüququ üzrə zəruri peşəkar biliklərin dərinləşdirilməsi, onlarda praktiki qabiliyyət və vərdişlərinin inkişaf etdirilməsi və vətəndaş şüurunun yüksəldilməsinin dəstəklənməsi təşkil edir. Tədris Mərkəzi yardımı dərslük, praktiki çalışmalar toplusu və elektron təqdimatlar hazırladı.

Tədris kursu çərçivəsində tələbələr aşağıdakı məsələlərlə tanış oldular: seçki anlayışı, seçki növləri və dövrilik, seçki sistemləri, Gürcüstan seçki hüququnun mənbələri və prinsipləri, seçki prosesi və seçki prosesinin idarəçilik orqanı, Gürcüstan seçki administrasiyasının səlahiyyətləri və iş qaydası, seçkilərdə iştirak edən tərəflər, seçicilərin qeydiyyatına alınması, seçkiqabağı kampaniya (təbliğat), seçkiqabağı kampaniyasının informasiya təminatı, seçkilərin maliyyələşdirilməsi, səsvermə vaxtı və yeri, seçki məntəqəsinin açılışı, səsvermə başlayana qədər keçiriləsi proseduralar, səsvermə prosesi, seçki məntəqəsinin bağlanması, səsvermə nəticələrinin yekunlaşdırılması, səsvermə və seçki nəticələrinin yekunlaşdırılması və müəyyənləşdirilməsi, seçki mübahisələri, Gürcüstan prezident seçkiləri, Gürcüstan parlament seçkiləri, Acarıstan Muxtar Respublikasının Ali Şurasının seçkiləri, özünüidarə icmaları və özünüidarə şəhərlərin nümayəndəli orqanı – Sakrebulo seçkiləri, özünüidarə şəhər merinin (özünüidarə icmanın qamqəbelisi) seçkiləri, referendum, plebisit. Layihə doqquz universitetdə, o cümlədən Yakob Qoqəbaşvili adına Dövlət Universitetində və Samsxe-Cavaxeti Dövlət Universitetində həyata keçirildi. 338 tələbə təlim keçdi, o cümlədən 201-i qadın (59%), 137-i (41%) kişi idi.

Universitetlərdə “Məlumatlandırılmış gənc seçici” seminarları

Universitetlərlə imzalanmış memorandum çərçivəsində, gənclərdə dövlətçilik şüurunun gücləndirmək, seçkilərdə gənc seçicilərin aktiv iştirakını dəstəkləmək məqsədilə MSK və Tədris Mərkəzi iki mərhələdə “Məlumatlandırılmış gənc seçici” layihəsini həyata keçirdi. Tədris kursu çərçivəsində, tələbələr aşağıdakı məsələləri müzakirə etdilər: ölkənin demokratikləşməsi prosesində seçkilərin mahiyyəti və əhəmiyyəti, beynəlxalq öhdəliklər və prinsiplər, Gürcüstan prezident seçkiləri üçün seçki proseslərində seçicinin rolunun əhəmiyyəti məsələləri, seçkilərə qoşulmuş tərəflər və onların seçki prosesindəki rolu. Layihə paytaxtda, eləcə də digər regionlar üzrə 12 universitetdə, o cümlədən Samsxe-Cavaxeti Dövlət Universitetində həyata keçirildi. Seminarlarda 701 tələbə iştirak etdi, onlardan 523-ü (77%) qadın, 178-i (23%) kişi idi.

1.4.1.7 Etnik azlıq nümayəndələrində vətəndaş şüurunun gücləndirilməsi məqsədilə kompetensiya çərçivəsində Samsxe-Cavaxeti bölgə administrasiyasının iştirakı

İl ərzində bölgə administrasiyasının müvafiq xidmətləri vətəndaş aktivliklərində və görüşlərdə fəal surətdə iştirak edirdilər. Vətəndaş aktivlikləri həm bələdiyyələr, həm də başqa təşkilatlar, o cümlədən qeyri-hökumət sektoru tərəfindən təşkil edilmişdi.

1.4.1.8 Etnik azlıq nümayəndələri üçün administrasiyanın fəaliyyəti ilə tanış olmaq və etnik azlıqların problematikası ilə tanış olmaq məqsədilə diyar administrasiyasında “Açıq qapı” gününün təşkili

İl ərzində administrasiyanın fəaliyyəti ilə tanış olmaq və etnik azlıqların problemlərini öyrənmək məqsədilə açıq qapı günü təşkil edildi.

1.4.1.9 Bələdiyyələrdə büdcənin ictimai müzakirəsi və müxtəlif tədbirlərin planlaşdırılması və ya keçirilməsi məsələlərində etnik azlıq nümayəndələrinin iştirakını təmin etmək

2018-ci ildə Samsxe-Cavaxeti bölgə administrasiyasının koordinasiyası və bələdiyyələrdə etnik azlıq nümayəndələrinin aktiv iştirakı ilə iqtisadi inkişaf strategiyaları üzərində iş başlandı. Qeyd edilmiş aktivlik Avropa İttifaqının təşəbbüsü -“Merlər iqtisadi artım naminə”- çərçivəsində həyata keçirilirdi.

Eləcə də Samsxe-Cavaxeti bölgə administrasiyasının təşəbbüsü ilə, regionun bələdiyyələrinə informasiya turları təşkil edildi. Samsxe-Cavaxeti Dövlət Universitetində tələbələrə və bələdiyyə işçilərindən ibarət qruplar bölgənin gəzməli-görməli yerlərini tanımaqla yanaşı, əhalinin geniş təbəqəsi ilə görüşdülər və konkret tələbləri müəyyənləşdirdilər. Qeyd edilmiş fəaliyyət həmçinin etnik azlıq nümayəndələrinin sıx məskunlaşmış inzibati vahidlərində -Axalkalaki və Ninosminda bələdiyyələrində də həyata keçirildi.

Aralıq hədəf: 1.5. Etnik azlıq nümayəndələri üçün media və informasiya üzərində əlçatanlığın təkmilləşdirilməsi

Məqsəd: 1.5.1 Etnik azlıqların dillərində yayım proqramlarının, eləcə də elektron və çap media vasitələrinin əlçatanlığını təmin etmək

Qeyri-gürcü dilli çap media vasitələrinin dəstəklənməsi prosesi davam etdirildi. İl ərzində, dövlətin dəstəyi ilə ermənidilli həftəlik qəzet “Vrastan” (102 nömrə, 3500 tiraj) və Azərbaycan dilli həftəlik qəzet “Gürcüstan” (93 nömrə, 2000 tiraj) nəşr edildi. Qəzetlər Tbilisidə, eləcə də etnik azlıq nümayəndələrinin kompakt məskunlaşdığı regionlarda, penitensiar müəssisələrdə yayıldı.

1.5.1.2 Etnik azlıq nümayəndəsi məhbus və məhkumların müvafiq dövlət yayımı ilə təmin edilməsi

Xüsusi penitensiar xidmət penitensiar müəssisələrdə texniki cəhətdən mümkün limit çərçivəsində bütün məhbus və məhkumlar üçün maraqlı televiziya kanallarının əlçatanlığını təmin edir. Bundan başqa, Nazirlik peyk vasitəsilə pulsuz yayımlanan televiziya kanallarının qoşulmasını da təşkil edir. Penitensiar müəssisələrin televiziya kanallarının yayımı 20 dildə həyata keçirilir: rus (12 kanal), ingilis (2 kanal), türk (2 kanal), Azərbaycan (2 kanal), erməni (1 kanal) və ərəb (1 kanal).

Məhbus və məhkumların müvafiq dövrü mətbuatla təmin olunması.

Bütün penitensiar müəssisə kitabxanaları Azərbaycan dilli “Gürcüstan” və erməni dilli “Vrastan” qəzetləri ilə təmin edilib.

Aralıq hədəf 1.6: Etnik azlıqların hüquqları haqqında ictimaiyyətin məlumatlandırılmasını təmin etmək

Məqsəd: 1.6.1 “Milli azlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Çərçivə Konvensiyasının yerinə yetirilməsi və “Regional və ya azlıqların dilləri haqqında” Avropa Xartiyası haqqında ictimaiyyətin məlumatlandırılmasını təmin etmək

Etnik azlıq nümayəndələrinin kompakt məskunlaşdığı regionlarda keçirilmiş informasiya kampaniyası nəticəsində, müxtəlif məsələlərə münasibətdə etnik azlıq nümayəndələrinin məlumatlılıq səviyyəsi artdı. Xüsusilə, insan hüquqları, etnik azlıqların müdafiəsi, o cümlədən beynəlxalq mexanizmlər haqqında.

1.6.1.1. Media ilə əməkdaşlığın gücləndirilməsi, müvafiq idarələrlə və qeyri-hökumət təşkilatları ilə koordinasiya, birgə tədbirlərin planlaşdırılması

Bax. 1.4.1.9

1.6.1.2 Tbilisidə, eləcə də Gürcüstan regionlarında Milli azlıqların müdafiəsi üzrə Avropa Çərçivə Konvensiyasını tanımaq məqsədilə informasiya kampaniyası

Dövlət Naziri Aparatının təşkilatçılığı və iştirakı ilə etnik azlıq nümayəndələrinin hüquqları və Milli azlıqların müdafiəsinə dair Çərçivə Konvensiyasının və onun yerinə yetirilməsi haqqında Samsxe-Cavaxetidə (Ninodzminda, Axalkalaki), Kvemo Kartlidə (Marneuli, Bolnisi, Dmanisi, Zalqa, Qardabani), Kaxetidə (Pankisi dərəsi, Laqodexi, Saqareco, Telavi) və Tbilisidə görüşlər keçirildi.

Məqsəd: 1.6.2 Dövlət qulluqçuları və etnik azlıqların hədəf qruplarının etnik azlıqların hüquqları və anti-diskriminasiya qanunvericiliyi sahəsində maariflənmənin yüksəldilməsi

1.6.2.1. Axalkalaki və Ninosminda bələdiyyələrində səyyar görüşlərin təşkili

Bax 1.4.1.9

Strateji hədəf 2

Bərabər sosial və iqtisadi şərait və imkanların yaradılması

Aralıq hədəf 2.1. Sosial və regional səfərbərliyə dəstəyin verilməsi

Məqsəd: 2.1.1 Etnik azlıq nümayəndələrinin iqtisadi vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılmasına dəstəyin göstərilməsi

İnfrastrukturun reabilitasiyası ¹

Müxtəlif layihələrin, o cümlədən infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi yolu ilə etnik azlıq nümayəndələrinin sosial vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılmasına dəstək göstərildi. Yolların reabilitasiyası, xarici işıqlandırma və daxili yolların abadlaşdırılması, suvarma və kanalizasiya sisteminin reabilitasiyası və s. həyata keçirildi.

Samsxe-Cavaxeti regionu

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 21 385 845 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 19 489 657 lari 47 layihə maliyyələşdirildi.
- ❖ Yüksək Dağlıq Qəsəbələrin İnkişafı Fondu tərəfindən ümumi dəyəri 2 516 262 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 2 390 448 lari 4 layihə maliyyələşdirildi.

¹ Bax., əlavə 1

Kvemo Kartli regionu

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 33 732 709 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 26 488 474 lari 63 layihə maliyyələşdirildi
- ❖ Yüksək Dağlıq Qəsəbələrin İnkişafı Fondu tərəfindən ümumi dəyəri 284 895 lari təşkil edən, o cümlədən Dağ Fondunun məbləği 270 650 lari 3 layihə maliyyələşdirildi.

Kaxeti regionu

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 37 362 821 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 35 223 336 lari 164 layihə maliyyələşdirildi
- ❖ Yüksək Dağlıq Qəsəbələrin İnkişafı Fondu tərəfindən ümumi dəyəri 1 019 408 lari təşkil edən, o cümlədən Dağ Fondunun məbləği 968 436 lari 8 layihə maliyyələşdirildi.

Sosial cəhətdən müdafiə olunmayan əhaliyə, o cümlədən etnik azlıq nümayəndələrinə sosial yardım göstərildi, xüsusilə: tibbi xidmətin və dərman vasitələrinin maliyyələşdirilməsi, iqtisadi və sosial cəhətdən aztəminatlı ailələrə birdəfəlik pul yardımları, yenidoğulmuş körpələrə və çoxuşaqlı ailələrə yardımın göstərilməsi və s.

2.1.1.1. Yerli büdcə üzrə planlaşdırılmış işlər:

Quyunun qazılması, magistral su kəmərinin təşkili, avtomobil yollarının təmiri, xarici işıqlandırmanın təşkili, idman stadionunun və şəhər bağçasının işıqlandırılması və s.

2018-ci ildə Kaxeti regionunun etnik azlıqların məskunlaşdığı kəndlərdə bir neçə infrastruktur layihələri həyata keçirildi, xüsusilə:

Axmeta bələdiyyəsi

- ❖ Birkiani kəndində çay körfəzi üzərində kiçik dəmir-beton körpü inşa edildi –ümumi dəyəri 15181 lari ;
- ❖ Duisi kəndində güləş zalı reabilitasiya edildi –ümumi dəyəri 4535 lari;
- ❖ Coğoli, Duisi #1, Duisi #2, Birkiani, Omalo və Dumasturi uşaq bağçalarının reabilitasiyası həyata keçirildi –ümumi dəyəri 30 497 lari.

Telavi bələdiyyəsi

- ❖ Qaracala kəndində ümumi dəyəri 110 000 lari təşkil edən quyuyu qazıldı;
- ❖ Elə həmin kənddə ümumi dəyəri 8000 lari təşkil edən 40 ədəd xarici işıqlandırıcı quraşdırıldı;

Dedoplistdzqaro bələdiyyəsi

- ❖ Sabatlo və Çoeti kəndlərində təbii qazın çəkilməsi prosesi başlanmış və davam etdirilir, mərkəzi magistral qaz borusu quraşdırılmış, həmçinin Sabatlo kəndində daxili şəbəkə təşkil olunmuşdur.

Laqodexi bələdiyyəsi

- ❖ Qancala kəndində Regional İnkişaf Fondu (RİF) ilə birgə kənd daxili yolların reabilitasiyası həyata keçirildi – ümumi dəyəri 241 578 lari;
- ❖ Zemo Bolkvi kəndində quyunun və təzyiqli su şəbəkəsinin təşkili tamamilə yerli büdcə əsasında maliyyələşdirildi -62 275 lari;
- ❖ Kvemo Bolkvi kəndinin içməli su sisteminin reabilitasiyası tamamilə yerli büdcə əsasında maliyyələşdirildi -29 670 lari.

Saqareco bələdiyyəsi

- ❖ Düzəyrəm-Ləmbəli-Tüllər kəndlərinin irriqasiya sisteminin reabilitasiyası və Yor-Muğanlı kəndində dəmir-beton altlıqların quraşdırılması işi həyata keçirildi – ümumi dəyəri 7 261 lari;
- ❖ Ləmbəli kəndində sürəti məhdudlaşdıran baryerlərin quraşdırılması;
- ❖ Ləmbəli və Düzəyrəm kəndlərində mövcud içməli su quyularında montaj olunmuş, sıradan çıxmış içməli su quyusu üçün nasosların və onların komplektinin (yenisi ilə) alınması və montaj işləri həyata keçirildi.

2.1.1.2 Biznesin inkişafı üçün əlverişli mühitin formalaşdırılması, dövlət proqramlarının həyata keçirilməsi, trans-sərhəd iqtisadi münasibətlərin gücləndirilməsinə dəstəyin verilməsi

İqtisadi və Dayanıqlı İnkişaf Nazirliyinin “Gürcüstanda istehsal elə” proqramı çərçivəsində Kvemo-Kartlidə və Kaxeti regionlarının etnik azlıq nümayəndələrinin sıx məskunlaşdığı bələdiyyələrdə 21 informasiya görüşü təşkil etdi. Görüşə 873 etnik azlıq nümayəndəsi qatılmışdı.

2.1.1.3 Əhəlinin iqtisadi vəziyyətini yaxşılaşdırmaq məqsədilə infrastruktur layihələrin həyata keçirilməsi

Hesabat dövründə etnik azlıqların məskunlaşdığı inzibati vahidlərdə, Axalsixe, Ninosminda və Axalkalaki bələdiyyələrində növbəti layihələr həyata keçirildi: avtomobil yollarının və daxili yolların reabilitasiyası, idman meydançalarının və bağçaların təşkili, yağış suları kollektorlarının və dayaq divarların reabilitasiyası və sair.

Hesabat dövründə, etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı inzibati vahidlərdə dövlət və yerli büdcədən maliyyələşmə hesabına, ümumi dəyəri 16 773 784 lari təşkil edən 126 layihə həyata keçirildi:

- ❖ Axalsixe bələdiyyəsində -51 layihə - 6 326 182 lari;
- ❖ Axalkalaki bələdiyyəsində - 43 layihə - 7 105 337 lari;
- ❖ Ninosminda bələdiyyəsində - 32 layihə - 3 342 265 lari.

2.1.1.4 Sosial proqramları tanımaq məqsədilə, etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı regionların bələdiyyələrində müxtəlif hədəf qrupları ilə: qeyri-hökumət təşkilatları, bələdiyyə nümayəndələri və s. ilə informasiya görüşlərinin təşkili

Etnik azlıqların sıx məskunlaşdığı regionlarda etnik azlıq nümayəndələri üçün informasiya kampaniyası çərçivəsində, sosial proqramları tanımaq və sağlamlığı qorumaq üzrə dövlət proqramlarını tanımaq yolu ilə, Gürcüstan Qaçqınlar və Məcburi Köçkünlər, Əmək, Sağlamlıq və Sosial Müdafiə Nazirliyi tərəfindən görüşlər keçirildi. Görüşlərdə etnik azlıq nümayəndələri –yerli əhali, Qubernator administrasiyası və bələdiyyə nümayəndələri, kənd müvəkkilləri, müəllimlər, tibbi heyət, QHT, a/media, gənclər, başqa maraqlanan tərəflər iştirak etdi. Xüsusilə, iyun-iyul dövründə Kvemo Kartli regionunda –Marneuli, Qardabani, Zalqa, Dmanisi və Bolnisi 5 informasiya görüşü, Kakheti regionunda –Yarmuğanlı (Saquareco bələdiyyəsi), Qabalda (Laqodexi bələdiyyəsi), Çantlisgure (Kvareli bələdiyyəsi), Duisi (Pankisi dərəsi, Axmeta bələdiyyəsi), Qaracala (Telavi bələdiyyəsi) 5 görüş və Axalkalaki, Ninosminda –Samsxe-Cavaxeti regionunda (cəmi 12 görüş) keçirildi.

Bununla yanaşı, yuxarıda qeyd olunmuş görüşlərdə, etnik azlıq nümayəndələri üçün sosial proqramlar barəsində informasiyanın əlçatanlığını təmin etmək məqsədilə, gürcü, erməni və Azərbaycan dillərində informasiya broşürləri çap edildi və paylandı.

2.1.1.5 Etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı regionlarda sağlamlığın qorunması üzrə dövlət proqramlarını tanımaq məqsədilə, informasiya görüşlərinin təşkili, eləcə də xroniki dərman vasitələri ilə təmin etmə proqramları haqqında informasiyanın verilməsi və Hepatit C-nin pulsuz skrininginin təşkili

Hepatit C-nin pulsuz skriningi bütün ölkə miqyasında, həm tibbi müəssisələrdə, həm də səyyar briqada vasitəsilə təşkil edilmişdir, o cümlədən etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı regionlarda, Marneuli, Rustavi və Axalsixe Ədliyyə evlərində Hepatit C-nin pulsuz skriningi həyata keçirilmişdir.

Qeyd edilmiş məsələ ilə bağlı, Kvemo Kartli regionunda (Marneuli, Qardabani, Zalqa, Dmanisi, Bolnisi), Kakheti regionunda (Yarmuğanlı, Saquareco bələdiyyəsi), Qabal (Laqodexi bələdiyyəsi), Çantlisgure (Kvareli bələdiyyəsi), Duisi (Pankisi dərəsi Axmeta bələdiyyəsi), Qaracala (Telavi bələdiyyəsi) və Samsxe-Cavaxetidə (Axalkalaki və Ninodzminda bələdiyyələri) informasiya görüşləri keçirildi.

Eləcə də xroniki dərmanlarla təchiz edilmə proqramı və Hepatit C-nin eliminasiyası proqramı haqqında əhəlinin məlumatlandırılması məqsədilə 4000-4000 vahid informasiya broşürü (gürcü, rus, erməni və Azərbaycan dillərində) hazırlandı və paylandı.

2.1.1.6 Etnik azlıqların sıx məskunlaşdığı regionlarda planlaşdırılmış mobil əlavə çərçivəsində fermerlərlə məlumat-məsləhət görüşləri

Mobil əlavə çərçivəsində 8 kənddə fermerlərlə məlumat-məsləhət görüşləri keçirildi:

- ❖ Ninosminda bələdiyyəsi, Qorelovka kəndi;
- ❖ Axalkalaki bələdiyyəsi, Kotelia və Vaçiani kəndi;
- ❖ Zalqa bələdiyyəsi, Daba Trialeti kəndi;
- ❖ Marneuli bələdiyyəsi, Qasımlı və Sadaxlı kəndi;
- ❖ Dmanisi bələdiyyəsi, Dunus kəndi;
- ❖ Bolnisi bələdiyyəsi, Samdzevrissi (Şəmşiöyü) kəndi.

2.1.1.7 Etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı regionlarda informasiya materialının (broşürlər, bukletlər, informasiya xarakterli video material və sair) yayılması

Kvemo Kartlidə, Samsxe-Cavaxetidə və Kaxetidə 100 ədəd broşür, o cümlədən kənd təsərrüfatı kooperativinin yol bələdçisi yayıldı. Etnik azlıq nümayəndələrinin kompakt məskunlaşdığı regionlarda kənd təsərrüfatı və ətraf aləmin mühafizəsi məsələləri ilə bağlı 11 100 ədəd müxtəlif informasiya xarakterli material yayıldı.

2.1.1.8 Etnik azlıqların məskunlaşdığı regionlarda (Kvemo Kartli, Samsxe-Cavaxeti, Kaxeti) kooperativləri dəstəkləyən dövlət proqramları haqqında informasiya görüşlərinin keçirilməsi

Kvemo Kartli, Samsxe-Cavaxeti və Kaxetidə kooperativ dəstək proqramı haqqında etnik azlıq nümayəndələri üçün 4 informasiya görüşü keçirildi.

2.1.1.9 Etnik azlıq məsələləri üzrə fəaliyyət göstərən təşkilatlarla birgə, şəhər büdcəsi üzrə nəzərdə tutulmuş iqtisadi proqramları və xidmətləri tanımaq məqsədilə informasiya xarakterli görüşlərin təşkili

Bax 1.3.2.7

2.1.1.10 Gürcüstan regionlarında mikro və kiçik sahibkarlığa dəstəyin göstərilməsi

2018-ci ildə 320 biznes layihəsi maliyyələşdirildi, bura daxil idi:

- ❖ Kvemo Kartli regionu – 61;
- ❖ Kaxeti regionu – 135;
- ❖ Samsxe-Cavaxeti 124 biznes layihə.

2.1.2.1. Kvemo Kartli regionunda infrastruktur layihələri;

Hesabat dövründə, etnik azlıqların məskunlaşdığı inzibati vahidlərdə dövlət və yerli büdcə əsasında bir neçə layihə həyata keçirildi, xüsusən:

- ❖ **Zalqa bələdiyyəsi** - ümumi dəyəri 4908500 lari təşkil edən, 55 layihə;
- ❖ **Tetriskaro bələdiyyəsi** - ümumi dəyəri 2671100 lari təşkil edən, 32 layihə;
- ❖ **Marneuli bələdiyyəsi** - ümumi dəyəri 3759980 lari təşkil edən, 36 layihə;
- ❖ **Bolnisi bələdiyyəsi** - ümumi dəyəri 8011368 lari təşkil edən, 70 layihə;
- ❖ **Dmanisi bələdiyyəsi** - ümumi dəyəri 602283 lari təşkil edən, 9 layihə;
- ❖ **Qardabani bələdiyyəsi** - ümumi dəyəri 10180000 lari təşkil edən, 22 layihə;

- ❖ **Rustavi bələdiyyəsi** - ümumi dəyəri 2951177 ləri təşkil edən, 29 infrastruktur layihəsi;

2.1.2.3 Samsxe-Cavaxeti bələdiyyələrinin və başqa idarələrin sosial proqramlarından etnik azlıqların faydalanması və bərabər bölüşdürülməsinə dəstəyin göstərilməsi.

2018-ci ilin 7 ayı ərzində:

- ❖ Ninosminda bələdiyyəsində sosial yardım proqramından 607 benefisiar, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 541 vətəndaş istifadə etdi, verilmiş sosial yardım – 129632 ləri;
- ❖ Axalsixe bələdiyyəsində sosial yardım proqramından 1547 benefisiar, o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi 477 vətəndaş istifadə etdi, verilmiş sosial yardım – 152 664 ləri;
- ❖ Axalkalaki bələdiyyəsində sosial yardım proqramından 783 benefisiar, o cümlədən 685 etnik azlıq nümayəndəsi istifadə etdi, verilmiş sosial yardım – 265 230 ləri.

Kvemo Kartli regionunda məskunlaşmış etnik azlıq nümayəndələri bir dəfəlik maddi yardım proqramından, stasionar-ambulatoriya proqramından, nəqliyyatdan pulsuz istifadə xidmətindən faydalanır, hansılar ki, tələbələr, veteranlar və korlar üçün nəzərdə tutulub. Ailələrin sosial müdafiəsi proqramlarına əsasən, Bolnisiyə 170 benefisiara 422,594 ləri miqdarında, Dmanisiyə 1050 benefisiara 312,961 ləri yardım, Zalqada 800 benefisiara isə 400,000 ləri yardım verildi.

Kaxeti regionunda il ərzində 900-dən çox benefisiara, o cümlədən etnik azlıq nümayəndələrinə müxtəlif yönlü sosial yardım göstərildi, o cümlədən: tibbi xidmət və dərmanların maliyyələşdirilməsi, iqtisadi və sosial cəhətdən aztəminatlı ailələrə birdəfəlik pul yardımları, yenidoğulmuş körpənin ailəsinə yardımın göstərilməsi, çoxuşaqlı ailələrə yardımın göstərilməsi. Böyrək əvəzedici terapiya –hemodializ səfər xərcləri, fəlakət və yanğın nəticəsində zərərçəkmişlərə yardımın göstərilməsi, ümumi cəmdə il ərzində sosial yardım şəklində 200 000 ləri ayrıldı.

Strateji hədəf 3

Keyfiyyətli təhsilin əlçatanlığının təmin edilməsi və dövlət dili biliyinin təkmilləşdirilməsi

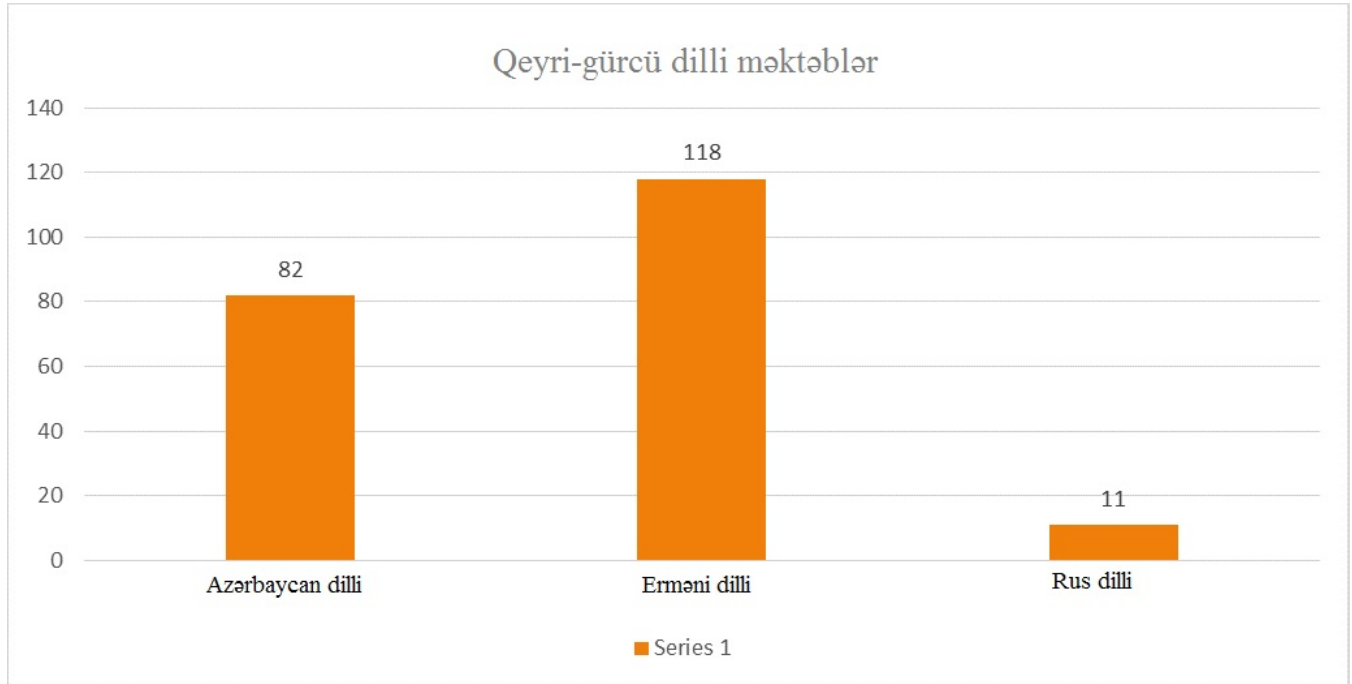
Hesabat dövründə keyfiyyətli təhsilin əlçatanlığını təmin etmək və dövlət dili biliyinin təkmilləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirildi, hansı ki, vətəndaş inteqrasiyası prosesinin əhəmiyyətli alətidir.

Qeyd edilmiş strateji hədəf çərçivəsində, bir neçə tədbir və proqram həyata keçirildi, hansı ki, növbəti prioritet məqsədlərin həyata keçirilməsinə xidmət edirdi:

- ❖ Etnik azlıq nümayəndələri üçün məktəbəqədər təhsil imkanlarının yüksəldilməsi və ümumi təhsilin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması;
- ❖ Ali təhsilin əlçatanlığının təmin edilməsi;

- ❖ Peşəkar təhsilin və yetkinlər üçün təhsilin əlçatanlığının yaxşılaşdırılması;
- ❖ Dövlət dili biliyi səviyyəsinin təkmilləşdirilməsi;

Təhsilin hər pilləsi etnik azlıq nümayəndələri üçün əlçatandır. Həmçinin, ana dilində təhsil almaq imkanı (Azərbaycan dili, erməni, rus dili) da təmin edilmişdir. Gürcüstanda 211 qeyri-gürcü dilli ümumi məktəb və 76 qeyri-gürcü dilli bölmə fəaliyyət göstərir, o cümlədən 82 Azərbaycan dilli, 118 erməni dilli, 11 rus dilli məktəb. Həmçinin, gürcü-Azərbaycan -32, gürcü-rus bölməsi -29, gürcü-erməni bölməsi -10, gürcü-Azərbaycan-rus bölməsi, gürcü-rus-erməni bölməsi -1.

Aralıq hədəf: 3.1 Etnik azlıq nümayəndələri üçün məktəbəqədər təhsilin əlçatanlığının yüksəldilməsi

Məqsəd: 3.1.1 Məktəbəqədər təhsil proqramının işlənib hazırlanması, tədris resursları modellərinin yaradılması, tərbiyəçi müəllimlərin və inzibati heyətin peşəkar inkişafı proqramlarının hazırlanması

Kvemo Kartlinin bütün bələdiyyələrində məktəbəqədər hazırlıq proqramları yaradıldı.

3.1.1.1 Badiauri kəndi uşaq bağçasında Azərbaycan dilli uşaqlar üçün əlavə qrupun açılması. Omalonun, Duisinin 1 saylı, Birkianinin uşaq bağçalarının reabilitasiyası

Əlavə tədbirlər: Pankisi dərəsi uşaq bağçalarında (11 bağça və 17 qrup) "Məktəb hazırlığı proqramı" üzrə fəaliyyət aktiv tətbiq edilir və cari il də davam etdirilir. Mərkəzin metodistləri tərəfindən tərbiyəçilərin yenidən hazırlanması prosesi həyata keçirilir.

3.1.1.2 Zalqa bələdiyyəsinin etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı kəndlərində (Qızıl Kilsə, Koxta) məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrinin tikintisinin ikinci mərhələsinin icrası, tikintinin başa çatdırılması

Zalqa bələdiyyəsinin etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı kəndlərdə -Avranlo, Koxta, Ardzivani və Qızıl Kilsədə məktəbəqədər müəssisələrin müasir standartlara uyğun reabilitasiyası işləri görüldü. Sameba və Sakdrioni kəndlərində yeni uşaq bağçaları açıldı.

3.1.1.3 Qardabanidə Ağ Təhlə-Qara Təhlə bağçasının tikintisinin ikinci mərhələsi

Ağ Təhlə-Qara Təhlə uşaq bağçasının tikintisinin birinci mərhələsi 2018-ci ildə sona çatdı. Bu mərhələdə ikinci mərhələ üzrə işlərin görülməsi davam etdirilir, xüsusilə də layihənin həyata keçirilməsi üçün müvafiq ekspertizanın təşkili və smetanın çıxarılması. Tenderin elan edilməsi planlaşdırılır. Bağça hər iki kəndə xidmət edəcək.

Ağ Təhlə-Qara Təhlə bağçasının inşası 2019-cu ilin üçüncü rübündə başa çatdırılacaq.

3.1.1.4 Marneuli Saimerlo kəndi uşaq bağçasının tikintisi

Marneulinin Saimerlo kəndində isə 2019-cu ilin sonuna qədər başa çatdırılması planlaşdırılır.

3.1.1.5 Samsxe-Cavaxeti regionu məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrində qeyri-gürcü dilli qrupların təşkili və dövlət dilinin tədrisinə dəstəyin göstərilməsi; qeyri-gürcü dilli uşaq bağçalarının maddi bazasının təchizi, təlim və tərbiyə üçün müvafiq şəraitin yaradılması;

Yerli büdcə əsasında maliyyələşdirilmiş layihələr

Ninosminda bələdiyyəsi

- ❖ Didi Arakali kəndi uşaq bağçasının reabilitasiya və qazlaşdırılması işləri. Dəyəri - 17 698 lari; 200 benefisiar;
- ❖ Ninosminda şəhəri uşaq bağçasının binasının reabilitasiyası və ərazisinin abadlaşdırılması. Dəyəri -66 666 lari; 500 benefisiar;
- ❖ Qorelovka kəndi uşaq bağçasının reabilitasiyası. Dəyəri -5 635 lari; 1200 benefisiar;

Axalkalaki bələdiyyəsi

- ❖ Kulikam kəndi uşaq bağçasının tikintisi. Dəyəri - 170 186 lari; 120 benefisiar;
- ❖ Axalkalaki şəhəri, Kardzaxi kəndi uşaq bağçasında istilik təchizatı sisteminin qazanxanasının montajı . Dəyəri -13 098 lari; 80 benefisiar;
- ❖ Kartikami kəndi uşaq bağçasının reabilitasiyası. Dəyəri -9 642 lari; 80 benefisiar;
- ❖ Axalkalaki bələdiyyəsi Xulqumo kəndi uşaq bağçasının reabilitasiyası. Dəyəri - 2 677 lari; 80 benefisiar;

Axalsixe bələdiyyəsi

- ❖ Vale şəhəri Mədəniyyət Evinin və uşaq bağçasının gediş-gəliş yolunun tikintisi. Dəyəri - 41 007 lari; 5750 benefisiar;
- ❖ Axalsixe şəhəri 1 saylı uşaq bağçasının həyətinin abadlaşdırılması. Dəyəri -5 635 lari; 1200 benefisiar;

3.1.1.6 Etnik azlıq nümayəndələri üçün keyfiyyətli və əlçatan məktəbəqədər təhsilin təmin edilməsi məqsədilə, erkən və məktəbəqədər təlim və tərbiyə üzrə dövlət standartlarının və tərbiyəçi-pedaqoqun peşəkar standartının etnik azlıqların dillərinə tərcümə edilməsi

Etnik azlıq nümayəndələri üçün keyfiyyətli və əlçatan məktəbəqədər təhsilin təmin edilməsi məqsədilə, 2018-ci ildə erkən və məktəbəqədər təlim və tərbiyə üzrə dövlət standartları və tərbiyəçi-pedaqoqun peşəkar standartı Azərbaycan və erməni dillərinə tərcümə olundu.

3.1.1.7 Etnik azlıq nümayəndələrinin məskunlaşdığı regionlarda dövlət dilinin tədrisini təmin etmək istiqamətində məktəbəqədər təhsil müəssisəsi kadrlarının yenidən hazırlığına dəstəyin göstərilməsi

Zurab Jvania adına Dövlət İdarəçilik Məktəbi 2018-ci ildə Axalsixe, Ninodzında, Bolnisi, Marneuli, Qardabani, Saqareco və Axmetanın məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin 46 əməkdaşını, o cümlədən 26 tərbiyəçini dövlət dili proqramı üzrə hazırladı.

Aralıq hədəf 3.2 Keyfiyyətli ümumi təhsilin həm dövlət, həm də ana dilində əlçatanlığının yüksəldilməsi

Məqsəd: 3.2.1 Keyfiyyətli iki dilli təhsilin tətbiqinə dəstəyin göstərilməsi üçün milli tədris planının və maarifləndirici resursların təkmilləşdirilməsi və inkişafı

2018-ci ildə başlanğıc pillə (I-IV, V-VI siniflər) standartları Azərbaycan və erməni dillərinə tərcümə edildi;

3.2.1.1 Erməni, Azərbaycan və rus dillərində milli tədris olimpiadalarının keçirilməsi

2018-ci ildə keçirilmiş milli tədris olimpiadalarında iştirak etdi:

- ❖ 1394 Azərbaycan dilli iştirakçı;
- ❖ 1393 erməni dilli iştirakçı;
- ❖ 694 rus dilli iştirakçı.

3.2.1.2 Məktəb buraxılış imtahanlarının rus, erməni və Azərbaycan dillərində keçirilməsi

XI sinif məktəb buraxılış imtahanı zamanı imtahan dili kimi seçdi:

- ❖ Azərbaycan dili -1257 şagird, onlardan 851-i məktəb buraxılış imtahanında bütün imtahan fənləri üzrə müsbət qiymətləndirmə aldı;
- ❖ Erməni dili - 944 şagird, onlardan 686-sı məktəb buraxılış imtahanında bütün imtahan fənləri üzrə müsbət qiymətləndirmə aldı;
- ❖ Rus dili - 849 şagird, onlardan 748-i məktəb buraxılış imtahanında bütün imtahan fənləri üzrə müsbət qiymətləndirmə aldı;

XII sinif məktəb buraxılış imtahanlarında:

- ❖ Azərbaycan dili -2043 şagird, onlardan 1026-sı məktəb buraxılış imtahanında bütün imtahan fənləri üzrə müsbət qiymətləndirmə aldı;

- ❖ Erməni dili - 1491 şagird, onlardan 905-i məktəb buraxılış imtahanında bütün imtahan fənləri üzrə müsbət qiymətləndirmə aldı;
- ❖ Rus dili - 1037 şagird, onlardan 817-si məktəb buraxılış imtahanında bütün imtahan fənləri üzrə müsbət qiymətləndirmə aldı;

İntegrasiya prosesinin dəstəklənməsi məqsədilə, 2018-ci ildə Gürcüstan regionları üzrə az kontingentli ümumi məktəb şagirdləri üçün təsis edilmiş qış və yay düşərgələrində 600-dən çox etnik azlıq nümayəndəsi şagird iştirak etdi.

Məqsəd: 3.2.2 Qeyri-gürcü dilli məktəb müəllimlərinin peşəkarlığının yüksəldilməsinə dəstəyin göstərilməsi

İl ərzində müəllimlərin yenidən hazırlanması və ixtisaslaşdırılması məsələlərinə diqqət ayrıldı. “Qeyri-gürcü dilli məktəb müəllimlərinin peşəkar inkişafı” proqramı davam etdirildi. Proqram Samsxe-Cavaxetinin, Kvemo Kartli və Kaxetinin qeyri-gürcü dilli məktəblərində kadr çatışmazlığının aradan qaldırılmasını nəzərdə tutur. Samsxe-Cavaxetinin, Kvemo Kartli və Kaxetinin qeyri-gürcü dilli məktəblərində, ikinci dil müəllimi kimi defisiti aradan qaldırmaq məqsədilə, müəllimlərin üç qrupu cəlb olunmuşdur:

- ❖ 121 konsultant-müəllim;
- ❖ 86 köməkçi müəllim;
- ❖ 77 iki dilli köməkçi müəllim;

3.2.2.1 Qeyri-gürcü dilli məktəblərdə dərs keçən ərizəçilərin fənn imtahanının, fənn və peşəkar kompetensiyalarının rus, erməni və Azərbaycan dillərində təsdiqinin aparılması.

Fənn imtahanı və fənn kompetensiyalarının təsdiqlənməsi üzrə test imtahanında:

- ❖ 561 nəfər erməni dilini;
- ❖ 494 nəfər Azərbaycan dilini;
- ❖ 147 nəfər rus dilini seçdi;

3.2.2.2 Liderlik akademiyası 1 və 2-nin çərçivəsində:

- ❖ Müəyyən treninq-modulların etnik azlıqların dillərinə tərcümə edilməsi;
- ❖ Ümumi məktəblərin qeyri-gürcü dilli direktorları və fasilitatorlar (bələdçilər) üçün treninqlərin keçirilməsi;

Liderlik akademiyası 2-nin 1-2 modulları çərçivəsində treninqlər 2017-ci ilin dekabrında başlandı və 2018-ci ilin may ayında başa çatdı. Treninqdə 143 (85%) direktoru və 124 (81%) fasilitator, o cümlədən etnik azlıq nümayəndələri treninqdə iştirak etdi.

2018-ci ilin avqustunda liderlik akademiyası 2-nin 3-4-5 treninq-modulları keçirildi, treninqə bütün qeyri-gürcü dilli məktəb direktorları və fasilitatorlar dəvət edilmişdir. Treninqdə 151 direktor (84%) və 129 fasilitator (74%) iştirak etdi.

2018-ci ilin sentyabr-oktyabr aylarında liderlik akademiyası 2-nin 6 treninq-modulu keçirildi. treninqə bütün qeyri-gürcü dilli məktəb direktorları və fasilitatorlar dəvət edilmişdir. İştirak etdi: 167 direktor (84%) və 138 (75%) fasilitator.

3.2.2.3 Müəllimlərin fənn istiqaməti treninq-modullarının etnik azlıqların dillərinə tərcümə olunması

2018-ci ilin iyun ayında fənn metodikasının bütün (6) modulunun Azərbaycan, rus və erməni dillərinə tərcümə edilməsi və redaktəsi başa çatdırıldı.

3.2.2.4 Ümumi peşəkar qabiliyyətlər kursunun ikinci (“Şagirdə yönəlməmiş tədris mühiti –tədris və qiymətləndirmə strategiyaları”) və üçüncü (“Peşəkar inkişaf üçün tədris prosesinin müsbət idarə edilməsi və hazırlıq”) modullarına əsasən müəllimlərə treninqlərin keçirilməsi; fənn istiqamətləri modullarına əsasən müəllimlərə treninqlərin keçirilməsi

Ümumi peşəkar kursun üçüncü (“Peşəkar inkişaf üçün tədris prosesinin müsbət idarə edilməsi və hazırlıq”) modula əsasən 2018-ci ilin aprel-may dövründə treninqlər keçirildi və 1421 (68%) qeyri-gürcü dilli müəllim yenidən hazırlıq keçdi;

3.2.2.5 “Qeyri-gürcü dilli məktəb müəllimlərinin peşəkar inkişafı proqramı” çərçivəsində etnik azlıqların dillərində tədris aparan məktəblərə və bölmələrə ikinci dil kimi gürcü dili üzrə konsultant-müəllimlərin, gürcü dili, coğrafiya və tarix üzrə köməkçi müəllimlərin və Milli Təhsil Planı ilə nəzərdə tutulmuş istənilən fənn üzrə iki dilli köməkçi müəllimlərin (1+4 proqramı üzrə bakalavr məzunu) göndərilməsi

Məktəblərə müəllimlərin üç qrupu cəlb olunmuşdur:

- ❖ 121 konsultant-müəllim;
- ❖ 86 köməkçi müəllim;
- ❖ 77 iki dilli köməkçi müəllim;

Hesabat dövründə, “Məktəblərdə bullinqin qarşısının alınması və tolerant mədəniyyətin inkişafına dəstəyin göstərilməsi” modullu treninqdə 548 pedaqoq (mülki təhsil və sinif rəhbərləri) iştirak etdi, həmçinin “Gürcüstan naminə öyrət” proqramını 170 iştirakçı (ümumi yekunda 718 müəllim) başa vurdu.

“Qeyri-gürcü dilli məktəb müəllimlərinin peşəkar inkişafı proqramı” çərçivəsində konsultant-müəllimlər tərəfindən proqrama köməkçi müəllimlər üçün və yerli müəllimlər üçün peşəkar inkişafa yönəlməmiş konsultasiyanın verilməsi (fənn tədrisi metodikası istiqamətində, dərslin planlaşdırılması, dərslin müşahidəsi, özünüqiymətləndirmə)

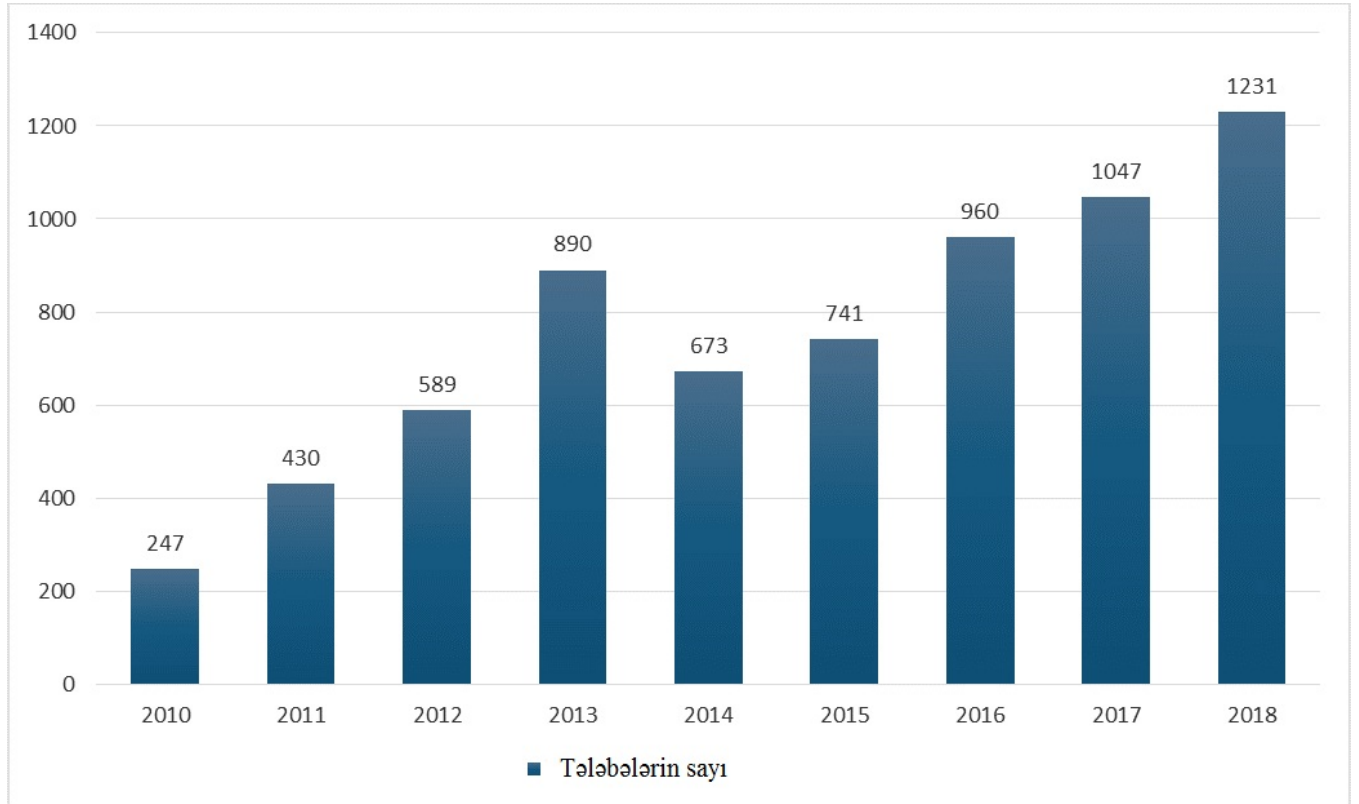
Proqram çərçivəsində cəlb edilmiş konsultant-müəllimlərin konsultasiyaları əsasında alt-proqram üzrə köməkçi müəllimlərin və Samsxe-Cavaxeti, Kvemo Kartli və Kaxetinin qeyri-gürcü dilli məktəblərinin yerli müəllimləri özlərinin peşəkar qabiliyyətlərini təkmilləşdirirlər; qeyri-gürcü dilli məktəb bazasında qeyri-formal tədris praktikasının təkmilləşdirilməsi məqsədilə proqram çərçivəsində, konsultant-müəllimlər və köməkçi müəllimlər tərəfindən 1000-ə qədər layihə həyata keçirildi.

Aralıq hədəf: 3.3 Ali təhsilin əlçatanlığının yüksəldilməsi

Məqsəd: 3.2.1 Güzəştli siyasətin təmin edilməsi və dəstəyin verilməsi

Etnik azlıq nümayəndələri üçün ali təhsilin dəstəklənməsi məqsədilə 2010-cu ildən bəri “Gürcü dili hazırlığı üzrə təhsil proqramı” fəaliyyət göstərir, hansına ki, qəbul ümumi qabiliyyətlər üzrə abxaz dilli, osetin dilli, Azərbaycan dilli və ya erməni dilli testlərin nəticələri əsasında həyata keçirilir. Gürcüstan ali təhsil ocaqlarında etnik azlıq nümayəndəsi tələbələrin sayı 2010-cu illə (247) müqayisədə altı dəfə çoxdur.

3.3.1.1. Vahid milli imtahanlar yalnız ümumi qabiliyyətlər üzrə abxaz dilli, osetin dilli, Azərbaycan dilli və ya erməni dilli testlərin nəticələri əsasında qəbul olmuş tələbələrin maliyyələşdirilməsini nəzərdə tutur, hansılar ki, gərək gürcü dili hazırlığı üzrə tədris proqramı və bakalavr, müəllim hazırlığı üzrə inteqrasiyalı bakalavr –magistr, diplomlu həkimin, stomatoloqun tədris proqramı ilə təhsil almalıdır

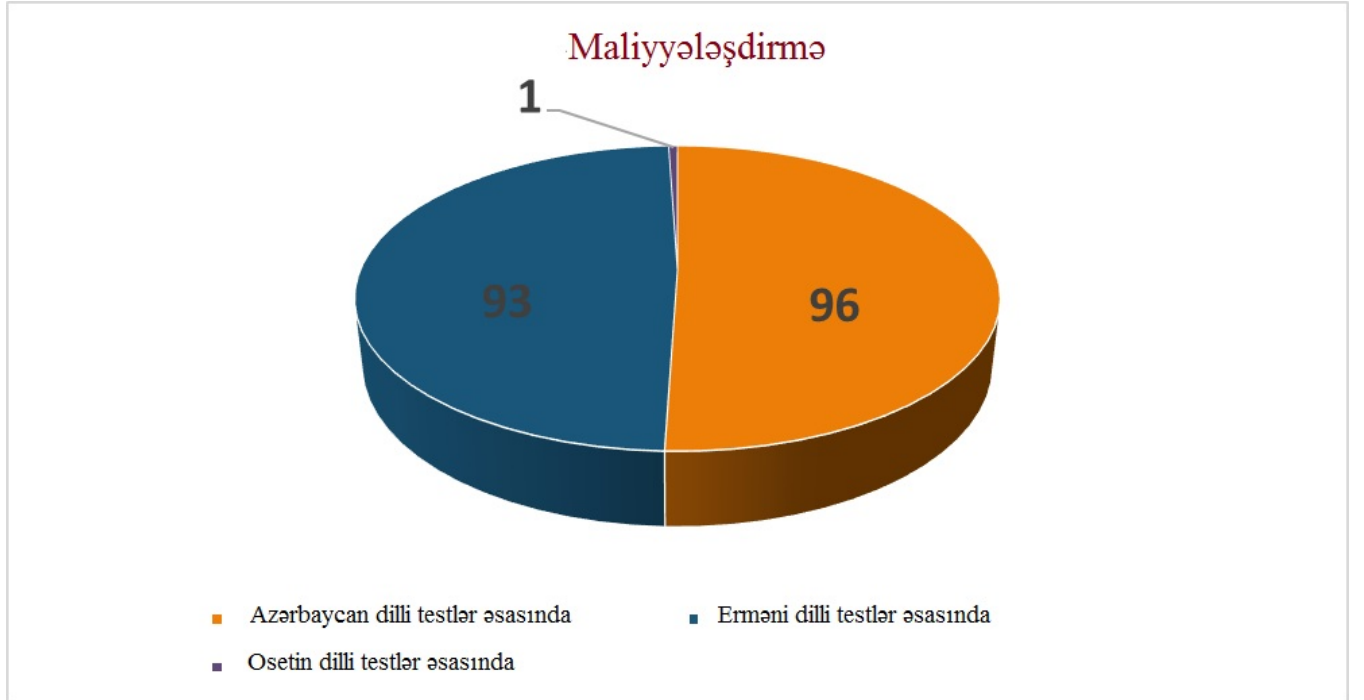
2018-ci ildə ümumi qabiliyyətlər üzrə Azərbaycan dilli, erməni dilli və osetin dilli testlərin nəticələri əsasında, 1231 abituriyent təhsillərini davam etdirmək hüququnu qazandılar. O cümlədən:

- ❖ Ümumi qabiliyyətlər üzrə Azərbaycan dilli testlər əsasında 806;
- ❖ Ümumi qabiliyyətlər üzrə erməni dilli testlər əsasında 424;

- ❖ Ümumi qabiliyyətlər üzrə osetin dilli testlər əsasında isə 1 abituriyent ali təhsil müəssisəsinə qəbul olundu.

2018-ci ildə vahid milli imtahanlarda yalnız ümumi qabiliyyətlər üzrə Azərbaycan dilli, erməni dilli və osetin dilli testlərin nəticələri əsasında 190 abituriyent dövlət tədris qrantı qazandı:

- ❖ Ümumi qabiliyyətlər üzrə Azərbaycan dilli testlər əsasında 96;
- ❖ Ümumi qabiliyyətlər üzrə erməni dilli testlər əsasında 93;
- ❖ Ümumi qabiliyyətlər üzrə osetin dilli testlər əsasında isə 1 abituriyent ali təhsil müəssisəsinə qəbul olundu.

3.3.1.2. Gürcü dili üzrə hazırlıq proqramı ("1+4 proqramı") çərçivəsində, Milli Təhlükəsizlik Akademiyasında etnik azlıq nümayəndələri üçün 16 yerin ayrılması

2018-ci ilin vəziyyətinə görə, gürcü dili üzrə hazırlıq proqramı ("1+4 proqramı") çərçivəsində, Milli Təhlükəsizlik Akademiyasına 3 yunker (1 azərbaycanlı, 2 erməni) qəbul edilir. Gürcü dili hazırlıq proqramına isə 6 yunker (5 azərbaycanlı, 1 erməni) qəbul olunur.

3.3.1.3/3.3.1.8 Gürcüstanda yaşayan etnik azlıq nümayəndələrinə ÜHHŞ DİN Akademiyasının tədris proqramı haqqında informasiyanın verilməsi; Gürcüstanda yaşayan etnik azlıq nümayəndələrinə tədris proqramları haqqında informasiyanın çatdırılması

Barışiq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan Dövlət Naziri Aparatı ali təhsil sahəsində etnik azlıq nümayəndələri üçün ayrılmış güzəştlər və imkanlar haqqında məlumatlılığın yüksəldilməsinə xüsusi diqqət yetirildi. “Gürcü dili hazırlığı üzrə xüsusi proqram” haqqında Kvemo Kartli (Qardabani bələdiyyəsi –Nəzərli və Kosalar kəndi), Kaxeti (Saquareco bələdiyyəsi –Ləmbəli , Yor-Muğanlı, Düzəyrəm) və Samsxe-Cavaxeti (Axalkalaki bələdiyyəsi –Axalkalaki şəh., Kumurdo, Diliska, Kuliqami, Tursxi, Kardzaxi, Sulda) regionlarında görüşlər keçirildi. İnformasiya xarakterli görüşlərdə ÜHHŞ Qiymətləndirmə və Milli İmtahan Mərkəzi, Daxili İşlər Nazirliyi və David Ağmaşenebeli adına Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi Akademiyasının nümayəndələri də iştirak etdilər.

3.3.1.4 Məktəb şagirdlərində və tələbələrdə (o cümlədən, etnik azlıq nümayəndələrində) hüquq-mühafizə idarələrinin fəaliyyəti məlumatlılığın yüksəldilməsi

DİN-nin İnsan Hüquqlarının Qorunması Departamenti televiziya və radio yayımda aktiv iştirak edir, o cümlədən regionlarda da; tələbələrlə, məktəb şagirdləri və mülki sektorla öz kompetensiyasına aid edilmiş məsələlər barəsində məlumatlılığı yüksəltmək məqsədilə müntəzəm olaraq, informasiya xarakterli görüşlər keçirir. Bu nöqteyi-nəzərdən, Departament tərəfindən həyata keçirilmiş aşağıdakı aktivliklər qeyd edilməlidir:

- ❖ Daxili İşlər Nazirliyinin İnsan Hüquqlarının Qorunması və Regional Polis Departamentlərinin əməkdaşları Qadınlara münasibətdə zorakılığa qarşı mübarizəyə dair 16 günlük kampaniya çərçivəsində, Tbilisidə, Kaxeti və Şida Kartlidə, Kvemo Kartlidə 12 görüş keçirdilər. Görüşlərin məqsədini qadınlara qarşı və ailədə zorakılıq nöqteyi-nəzərdən, əhalinin məlumatlılığının yüksəldilməsi, eləcə də bu yöndə qüvvədə olan qanunvericilik və mövcud dövlət xidmətləri haqqında məlumatın verilməsi təşkil edirdi.
- ❖ Tbilisidə, Marneulidə, Telavidə, Laqodexidə, Qürcaanidə, Dmanisidə, Batumidə, eləcə də müxtəlif universitetlər və təhsil müəssisələrində, ailədə zorakılıq haqqında keçirilmiş görüşlərdə, ümumi cəmdə 400-ə qədər adam iştirak etmişdi.

3.3.1.5 Gürcü dili hazırlığı üzrə təhsil proqramı (1+4 proqramı) çərçivəsində, tələbələrin qəbulu

ÜHHŞ –Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyi Akademiyasında, 2018-ci ildə gürcü dili hazırlığı üzrə təhsil proqramına qəbul həyata keçirilmədi, çünki “Ali təhsil haqqında” və “Polis haqqında” Gürcüstan qanunlarına edilmiş dəyişiklikləri nəzərə alaraq, Ali Təhsil Müəssisələrinin Avtorizasiya Şurasının 2018-ci il 17 avqust 47 sayılı qərarı ilə ÜHHŞ -Gürcüstan Daxili İşlər Nazirliyi Akademiyasının bu səlahiyyəti ləğv edildi.

3.3.1.6. Vahid milli imtahana hazırlıq materialların işlənilib hazırlanması və nəşri: a) Seçmə fənlər üzrə rus dilində; b) Ümumi qabiliyyətlər üzrə Azərbaycan, erməni, rus dillərində testlər;

Ümumi qabiliyyətlər üzrə testlərin dilinin abituriyentlərin seçdiyi imtahan dilinə uyğun təmin edilməsi

Ümumi qabiliyyətlər üzrə testi seçdi:

- ❖ Azərbaycan dili - 1580 abituriyent;

- ❖ Erməni dili - 602 abituriyent;
- ❖ Rus dili- 592 abituriyent;

Gürcüstan Təhsil və Elm Nazirliyi 2017-ci il noyabrın 17-də “Vahid milli imtahanların keçirilməsi Nizamnaməsi və təhsil üzrə dövlət qrantının bölüşdürülmə qaydası”na edilmiş dəyişikliklərə görə, vahid milli imtahanlarda seçmə fənlər rus dilində keçirilmir.

3.3.1.7. Etnik azlıq nümayəndələri üçün ali təhsilin əlçatanlığını yüksəltmək məqsədilə, onlara imtahan barəsində məlumatın verilməsi (açıq qapı günlərinin təşkili)

Qardabanidə, Axalkalaki və Saqareco bələdiyyələrində, eləcə də Tbilisidə üç görüş keçirildi.

3.3.1.8 Gürcüstanda yaşayan etnik azlıq nümayəndələrinə tədris proqramları barəsində informasiyanın verilməsi

Bax. 3.3.1.3

Aralıq hədəf 3.4 Peşə təhsili və yetkinlərin təhsillə təmin edilməsi

Məqsəd: 3.4.1 Peşə təhsil ocaqlarında etnik azlıq nümayəndələrinin iştirakının yaxşılaşdırılması, eləcə də yetkin əhali üçün dövlət dili tədrisinin əlçatanlığının təmin edilməsi

Qeyri-gürcü dilli məktəblərdə “Qeyri-gürcü dilli məktəb müəllimlərinin peşəkar inkişafı proqramı” həyata keçirildi. Proqramın məqsədi dövlət dilinin tədrisinin gücləndirilməsi yolu ilə qeyri-gürcü dilli məktəblərin, bölmələrin müəllimlərinin peşəkar inkişafına dəstəyin göstərilməsindən və öyrənmə/öyrətmə keyfiyyətinin yüksəldilməsindən ibarətdir. Həmçinin proqram qeyri-gürcü dilli məktəblərin yerli müəllimlərinin həm fənn imtahanlarına hazırlanmalarına, həm də onlara dövlət dilinin öyrədilməsinə istiqamətlənib (2016-2019-cu illər).

Dövlət dili biliyi səviyyəsinin yüksəldilməsi istiqamətində “Dövlət dilinin tədrisi proqramı”nı həyata keçirmiş ÜHHŞ Zurab Jvania adına Dövlət İdarəçilik Məktəbi fəaliyyətini davam etdirdi. Proqram çərçivəsində ictimai sektorda işləyən etnik azlıq nümayəndələrinin, yerli özünüidarə orqanlarının, diyar administrasiyalarının, Təhsil Nazirliyinin resurs mərkəzlərinin, ümumi məktəb əməkdaşlarının və istənilən maraqlanan şəxsin məktəbin tabeliyində olan 10 regional tədris mərkəzi və səyyar qruplarda, A1, A2, A2+, B1, B1+ dil bilmə səviyyələri çərçivəsində dövlət dilini pulsuz öyrənmək imkanına malikdir.

3.4.1.1 Regionun sosial və iqtisadi inkişaf strategiyası və Fəaliyyət Planı ilə tanışlıq, əmək bazarı və tələb olunan peşələr haqqında şagirdlərin məlumatlandırılması məqsədilə ümumtəhsil ocaqlarında və Axalsixe şəhərində mövcud “Opizari” ictimai kollecində görüşlər

3.4.1.2 Qeyri-gürcü dilli məhkumlar üçün dövlət dilinin tədrisi kursunun təmin edilməsi

Təhsil, Elm, Mədəniyyət və İdman Nazirliyi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində, 2018-ci il ərzində 2, 3, 5,14, 15, 16 və 17 saylı penitensiar müəssisələrdə qeyri-gürcü dilli məhkumlar üçün “Gürcü dili ikinci dil kimi” proqramı əsasında gürcü dilinin tədrisi həyata keçirildi. Bura 113 benefisiar qoşulmuşdu:

Müəssisənin adı	İştirakçıların sayı
2 saylı müəssisə	15
16 saylı müəssisə	11
15 saylı müəssisə	32
5 saylı müəssisə	19
17 saylı müəssisə	19
14 saylı müəssisə	11
3 saylı müəssisə	6
Cəmi	113

3.4.1.3 Peşə müəssisələrində etnik azlıqların iştirakının yaxşılaşdırılması, eləcə də yetkin əhali üçün dövlət dilinin öyrənilməsinin əlçatanlığının təmin edilməsi

Dövlət dili biliyi səviyyəsinin yüksəldilməsi istiqamətində “Dövlət dilinin tədrisi proqramı”nı həyata keçirmiş ÜHHŞ Zurab Jvania adına Dövlət İdarəçilik Məktəbi fəaliyyətini davam etdirdi.

Dövlət dilinin tədrisi proqramı əsasında etnik azlıqların 3386 üzvü yenidən hazırlandı. “Qeyri-gürcü dilli məktəb müəllimlərinin peşəkar inkişafı proqramı” çərçivəsində, Samsxe-Cavaxetinin, Kvemo Kartli və Kaxetinin qeyri-gürcü dilli məktəblərinin yerli müəllimlərinin iki axını üçün dövlət dilinin öyrədilməsi kursu keçirildi, hansına ki, 1080 dinləyici qatılmışdı.

Hesabat dövründə proqram çərçivəsində aşağıdakı tədbirlər keçirildi:

- ❖ Dövlət dilinin tədrisi proqramının coğrafi arealının genişləndirilməsi məqsədilə seçim müsabiqəsi elan edildi və keçirildi. Müsabiqə nəticəsində 14 müəllim seçildi;
- ❖ Məktəb “Etnik azlıqlar üçün peşəkar təhsilin dəstəklənməsi” layihəsini həyata keçirdi. Layihənin başlıca məqsədi Gürcüstanda peşə təhsilinin dəstəklənməsi və inkişafı, etnik azlıq nümayəndələrinə maksimal şəkildə şəxsi imkanlarını nümayiş etdirməyə, istədikləri peşəyə tam yiyələnmələrinə, ictimai həyatda aktiv iştirakına və ölkənin inkişafında layiqli töhfənin verilməsinə yardım etməkdən ibarətdir. Layihə çərçivəsində 10 qrup formalaşdı. Hər bir qrup B1+ səviyyəsi üzrə konkret ixtisaslaşma istiqamətində dərslilər və iş dəftərinin yaradılması işlərini başa vurdu;
- ❖ Dövlət dilinin tədrisi proqramı çərçivəsində iki yeni ixtisaslaşma istiqaməti təsdiqləndi –A2+ səviyyəsi üzrə pedaqoqlar üçün, B1+ səviyyəsi üzrə vətəndaş təhsili –proqramı. Proqram üzrə təhsil pilot rejimində Kutaisidə, ÜHHŞ Zurab Jvania adına Dövlət İdarəçilik Məktəbində, iki

- qrupda (cəmi 26 etnik azlıq nümayəndəsi) həyata keçirildi, onlardan kursu uğurla bitirmiş 18 məzuna müvafiq sertifikat verildi;
- ❖ Dövlət dilinin tədrisi proqramı çərçivəsində yeni proqram -B1+ səviyyəsi üzrə 10 yeni ixtisaslaşma istiqaməti təsdiqləndi: tibb bacısı işi, pedaqoqlar üçün, mühəsibat uçotu, aqronomiya, elektrik, ərzaq texnologiyaları, turizm, tikinti, heyvandarlıq və nəqliyyat;
  - ❖ Dövlət dilinin tədrisi proqramının inkişaf etdirilməsi, proqramda ediləsi dəyişikliklərlə tanış olmaq, pedaqoji praktikanı paylaşmaq, pedaqoqlar üçün ixtisaslaşma istiqamətində tədrisin həyata keçirilməsi üçün treninqlərinin təşkili və pedaqoqların qiymətləndirilməsi məqsədilə Kutaisidə iş görüşü keçirildi: martda -2 günlük, 15 nəfərlik tərkiblə; iyunda -4 günlük, layihəyə qoşulmuş 50 pedaqoqun və Regional Tədris Mərkəzinin qərargahının iştirakı ilə;
  - ❖ Dövlət dilinin tədrisi proqramı əsasında Məktəbin 10 regional tədris mərkəzində (hansılar ki, Gürcüstanın üç regionunda yerləşir- Kvemo Kartli, Samsxe-Cavaxeti və Kaxeti) 2017-ci ildə qəbul olmuş 81 qrup üzrə 1072 və 2018-ci ildə qəbul olmuş 145 qrup üzrə 2058 etnik azlıq nümayəndəsi proqramı başa vurdu;
  - ❖ Dövlət dili tədrisi proqramını bitirməklə əlaqədar, 10 regional tədris mərkəzində hər ay yekun imtahan (test və müsahibə) keçirilirdi. İmtahanlara ÜHHŞ Zurab Jvania adına Dövlət İdarəçilik Məktəbinin nümayəndələri və imtahançılar iştirak edirdi;
  - ❖ Məktəbin hər on regional mərkəzində və səyyar qruplarda tədris prosesinin monitorinqi keçirildi;
  - ❖ 2018-ci ildə dövlət dilinin tədrisi proqramı çərçivəsində 3400 etnik azlıq nümayəndəsi qəbul edildi, 246 tədris qrupu, onlardan 10 şəhər və 67 kənd üzrə 171 səyyar qrup yaradıldı;
  - ❖ 2018-ci ilin sentyabr ayından Jvania Məktəbi döyüş-təlim bazalarında Gürcüstan Silahlı Qüvvələrində icbari hərbi xidmət keçən etnik azlıq nümayəndələri (hansılar ki, ilkin döyüş hazırlıqlarını keçirlər) üçün dövlət dili kurslarını həyata keçirir. 300 etnik azlıq nümayəndəsi A1 səviyyəsi üzrə dil kursunu başa vurdu;
  - ❖ ÜHHŞ Zurab Jvania adına Dövlət İdarəçilik Məktəbi UNHCR-in regional nümayəndəliyi ilə birgə “Gürcü dilini audio dərslərlə öyrən” layihəsini həyata keçirdi. Layihə çərçivəsində içində 12 audio dərslərin və müvafiq illüstrasiyaların olduğu kompakt disk hazırlandı. Kurs beynəlxalq qorunma altında olan, sığınacağı və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə (UNHCR-in gürcü dili üzrə baza biliklərin qazanılması mandatının altında olanlara) kömək edəcək;
  - ❖ Məktəb tərəfindən hazırlanmış bütün dərslilər və qeyd edilmiş audio dərslər Məktəbin rəsmi sahifəsində www.zspa.ge (audio dərslər həmçinin UNHCR-in partnyor veb sahifəsində) yerləşdirilmişdir. Arzu edən bütün şəxslər üçün elektron resurslar pulsuzdur
  - ❖ Dövlət dilinin populyarlaşdırılması məqsədilə Məktəb “Bizim nəslin imtiyazları” esselər müsabiqəsi elan etdi, qaliblər mükafatlandırıldı;
  - ❖ Dövlət idarəçiliyi və administrasiyası proqramı çərçivəsində, 16 istiqamət üzrə qısamüddətli ixtisaslaşmış tədris treninq kursları, eləcə də səyyar treninq kursları yaradıldı;
  - ❖ 2018-ci ildə dövlət idarəçiliyi və administrasiyası proqramından 307 nəfər, o cümlədən 48 etnik azlıq nümayəndəsi faydalandı;

- ❖ 9 bələdiyyədə (Axalkalaki, Bolnisi, Axmeta, Dedoplistdzğaro, Lançxuti, Çxorodzğu, Zalqa, Çitauri, Kutaisi) “Kargüzarlıq və elektron idarəçilik” treninq kursu həyata keçirildi və kursda 193 dinləyici iştirak etdi və sertifikatla təltif olundu;
- ❖ Kaxeti regionunda “İnsan resurslarının idarə edilməsi” və “İctimaiyyətlə əlaqələr və kommunikasiya” treninq kursları həyata keçirildi, kursda müxtəlif bələdiyyə meriyasının, Sakrebulonun və quberniyanın 22 əməkdaşı iştirak etdi
- ❖ Rustavidə “Vətəndaşlara effektiv xidmətin texnologiyaları” treninq kursları keçirildi, kursda 10 nəfər iştirak etdi;
- ❖ Kompüter texnologiyalarını öyrənən baza proqramı əsasında 82 dövlət qulluqçusu yenidən hazırlıq keçdi.

Barışq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan Dövlət Naziri Aparatı və Təhsil, Elm, Mədəniyyət və İdman Nazirliyinin sıx əməkdaşlığı çərçivəsində, Ninosminda bələdiyyəsinin erməni Apostol Pravoslav kilsəsinin Yeparxiyasında gürcü dilini öyrənən kurslar açıldı.

3.4.1.4 Ərizəçilərin yalnız peşə təhsili proqramının çərçivə sənədi əsasında yaradılmış peşəkar təhsil proqramlarını seçdiyi təqdirdə peşəkar test imtahanlarının rus, Azərbaycan və ya erməni dillərində keçirilməsi

2018-ci ilin yazında təşkil olunmuş peşəkar test imtahanında imtahan fənni dili kimi seçdi/imtahandan keçdi:

- ❖ Azərbaycan dili - 10 ərizəçi və onlardan 7 ərizəçi təhsil almaq hüququnu qazandı
- ❖ Erməni dili -3 ərizəçi;
- ❖ Rus dili - 26 ərizəçi və onlardan 14 ərizəçi təhsil almaq hüququnu qazandı

2018-ci ilin payızında təşkil olunmuş peşəkar test imtahanında imtahan fənni dili kimi seçdi :

- ❖ Azərbaycan dili - 12 ərizəçi və onlardan 10 ərizəçi təhsil almaq hüququnu qazandı
- ❖ Erməni dili - 7 ərizəçi və onlardan 4 ərizəçi təhsil almaq hüququnu qazandı
- ❖ Rus dili - 34 ərizəçi və onlardan 18 ərizəçi təhsil almaq hüququnu qazandı

Peşə təhsili proqramlarını həyata keçirən dövlət təhsil müəssisələrində 2018-ci ilin yaz və payız qəbulunda peşə testi imtahanlarını rus, erməni və ya Azərbaycan dilində vermək məqsədilə 123 nəfər qeydiyyatdan keçdi.

3.4.1.5. Etnik azlıq nümayəndələri üçün peşə təhsilinə əlçatanlığın təkmilləşməsi

Marneuli bələdiyyəsində etnik azlıq nümayəndələrinin peşə təhsilinə əlçatanlığını yaxşılaşdırmaq, xüsusi yeni peşə təhsili müəssisələrinin inkişafı məqsədilə hazırlıq işlərinə başlandı. Üç yerləşmə ərazisi seçildi, müvafiq işlər əsasında üç ərazidən biri müəyyənləşdirildi, harada ki, yeni peşə təhsili müəssisəsinin müvafiq binası yerləşdiriləcək. İnfrastruktur işlərin görülməsi üçün müvafiq mərhələlər planlaşdırıldı.

3.4.1.6. Peşə test imtahanını qeyri-gürcü dildə keçmiş tələbələr üçün gürcü dili modulu üzrə tədrisin təmin edilməsi

2018-ci ildə peşə təhsili proqramlarını həyata keçirən dövlət təhsil müəssisələrində gürcü dili modulunun tədrisinə 44 nəfər qoşuldu.

3.4.1.7 “1+4” proqramının istifadəçiləri üçün stajkeçmə- Bax 1.3.2.3-1.3.2.4

3.4.1.8 Etnik azlıqların yetkin nümayəndələri üçün dil baryerini aşmaq məqsədilə, gürcü dilini öyrədən kursların təmin edilməsi

Tbilisi şəhər Sakrebulosu tərəfindən yaradılmış “Dostluq Evi”ndə gürcü dilinin tədrisi proqramı davam edir. Qeyd edilmiş layihə Prezident Fondunun maliyyə dəstəyi ilə, Tbilisi Dövlət Universiteti ilə əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilir. Proqram 2017-ci il fevralın 1-dən başladı. 2017-ci ildə 132 dinləyicidən 110-u proqramı fərqlənmə ilə başa vurdu və təsdiqləmə sertifikatı qazandı. 2018-ci ildə kursun müddəti dəyişdi və 2 ayı əhatə edir, dərslər həftədə üç gün keçirilir. 230 dinləyicidən 210-u kursu fərqlənmə ilə bitirdi və kursu keçmə haqqında təsdiqləmə sertifikatı qazandı.

Strateji hədəf 4

Etnik azlıqların mədəniyyətlərinin qorunub saxlanması və tolerantlıq mühitinin təşviqi

Aralıq hədəf: 4.1 Mədəniyyət siyasətinin işlənməsi və həyata keçirilməsində etnik azlıqların rolu və əhəmiyyətinin göstərilməsi

Məqsəd: 4.1.1 Etnik azlıqlara yönəlmiş fəaliyyətin yaxşılaşdırılması; regional və yerli vahidlərlə koordinasiyanın təmin edilməsi

Hesabat dövründə, etnik azlıqların mədəniyyətlərinin mühafizəsini və populyarlaşdırılmasını, etnik azlıq nümayəndələrinin mədəni irslərinin qorunmasını nəzərdə tutan müxtəlif proqramların, layihələrin və tədbirlərin həyata keçirilməsi davam etdirildi. Mədəni özünüifadənin dəstəklənməsi və sonrakı inteqrasiyası məqsədilə, maliyyə dəstəyinin göstərilməsi əsasında muzeylərin və teatrların fəaliyyətlərinin dəstəklənməsi davam etdirildi.

4.1.1.1 Mədəni rəngarənglik günü –“Pankisoba”, Novruz bayramı ilə bağlı keçirilmiş tədbirlər, Beynəlxalq qaçqınlar günü, ədəbi axşamlar, idman və mədəni tədbirlər

4.1.1.2 Samsxe-Cavaxeti regionunda keçiriləcək mədəni tədbirlərdə etnik azlıq nümayəndələrinin iştirakının təmin edilməsi -154 tədbirin keçirilməsi planlaşdırılıb –dəyəri 3633490 lari

Etnik azlıqların kompakt məskunlaşdığı inzibati vahidlərdə klub müəssisələri fəaliyyət göstərir, mahnı və rəqs ansambları yaradılıb, musiqi məktəbləri fəaliyyətdədir. Axalkalaki və Axalsixedə rəsm məktəbləri fəaliyyət göstərir, hansılar ki, sistemativ olaraq, yerli, respublika və beynəlxalq sərgilərdə iştirak edirlər. Bununla yanaşı, mədəni ənənələrin qorunması məqsədilə, yerli büdcədən maliyyəyələnmə əsasında müxtəlif mədəni obyektlərin fəaliyyəti üçün lazımi maliyyə dəstəyinin verilməsi və mədəni tədbirlərin təşkili həyata keçirilir. Hesabat

dövründə etnik azlıqların mədəni identikliyin qorunub saxlanması və inkişafı məqsədilə, bir neçə tədbir həyata keçirildi, xüsusilə: Ninozmda bələdiyyəsində -55 tədbir, Axalkalaki bələdiyyəsində - 59 tədbir, Axalsixə bələdiyyəsində -41, Borcomi bələdiyyəsində - 4 tədbir, Aspindza bələdiyyəsində - 2 tədbir.

4.1.1.3 Etnik azlıqların ÜHHŞ təşkilatlarının fəaliyyətlərinin dəstəklənməsi –tamaşalar, qastrollar, sərgilər, nəşrlər, konsertlər

Muzeylərin dəstəklənməsi:

- ❖ **ÜHHŞ Mirzə Fətəli Axundov adına Azərbaycan Mədəniyyət Muzeyi** azərbaycanlı uşaqların əsərlərinin sərgisinə və azərbaycanlı gənc rəssam Fuad Babayevin rəsmlərinin fərdi sərgisinə, 2 sənədli filmin nümayişinə, 2 mədəni-yaradıcılıq tədbirinə, 2 kitab təqdimatının keçirilməsinə ev sahibliyi etdi. İl ərzində 37 000 ləri maliyyə ayrıldı;
- ❖ **ÜHHŞ David Baazov adına Gürcüstan Yəhudi və Gürcü-Yəhudi Münasibətləri Tarixi Muzeyi** Gürcüstanda yəhudi tarixinə xüsusi diqqət çəkmək və gürcü-yəhudi dostluq münasibətlərini inkişaf etdirmək üçün 2018-ci il ərzində 40-a qədər tədbir keçirdi: görüşlər, axşamlar, mühazirələr, fərdi sərgilər, konsertlər. Muzeyin beynəlxalq həftəliyi çərçivəsində muzeydə aksiya –“Muzeydə gecə” keçirildi və İsrailin dövlətçiliyinin bərpasının 70-ci və Gürcüstanın Demokratik Respublika elan edilməsinin 100-cü ildönümünə həsr edildi. İl ərzində muzeyin müvəqqəti və daimi ekspozisiyalarını 2800 ziyarətçi görməyə gəlmiş, 2000-ə yaxın adam isə tədbirdə iştirak etmişdi. İl ərzində muzey 115 000 ləri maliyyələşdirildi;
- ❖ **ÜHHŞ Smirnovlar Muzeyi** il ərzində 14 tədbirə ev sahibliyi etdi: poeziya axşamları, kino nümayişi, mühazirələr, ekspozisiyalar. Avropa irsi günü çərçivəsində muzeydə mühafizə olunan alman eksponatları sərgiləndi. İl ərzində 63 216 ləri maliyyələşdirildi;

Teatrların dəstəklənməsi:

- ❖ **ÜHHŞ Heydər Əliyev adına Tbilisi Azərbaycanlı Peşəkar Dövlət Dram Teatrı, ÜHHŞ Aleksandr Qriboyedov adına Dövlət Dram Teatrı, ÜHHŞ Petro Adamyan adına Erməni Dram Teatrı** ümumi cəmdə 192 tamaşa, o cümlədən stasionarda 142, 7 premyera, səyyar regionlarda 34, 16 qastrol tamaşası keçirdi. İl ərzində tamaşalara 39 767 tamaşaçı təşrif buyurdu. İl ərzində 215 000 ləri maliyyələşdirildi;
- ❖ **ÜHHŞ Petro Adamyan adına Peşəkar Dövlət Dram Teatrı** il ərzində 215 000 ləri maliyyələşdirildi
- ❖ **ÜHHŞ Aleksandr Qriboyedov adına Peşəkar Rus Dram Teatrı** il ərzində 1 900 000 ləri maliyyələşdirildi;

4.1.1.4/4.2.1.3 Mədəni tədbirlərə dəstəyin göstərilməsi;

Tbilisi Sakrebulosu “Milli Azlıqlar Şurası” vasitəsilə, milli azlıqların mədəni həyatına qoşulmuş və onlarla birgə bütün bayramları qeyd edir: “Novruz bayramı”, gül festivalı “Vartadoni”, uğurlu kürd-yezidi qadınların mükafatlandırılması, latış rəssamların xatirə gecələri, “Mənim küçəmdə Ukrayna yazı” və sair. Hesabat dövrü ərzində, Tbilisi Sakrebulosu 10-a yaxın müxtəlif tədbirlər keçirdi.

Aralıq hədəf 4.2 Etnik azlıqların mədəni irsinin qorunması və populyarlaşdırılması

Məqsəd: 4.2.1 Etnik azlıqların maddi və qeyri-maddi mədəni sərvətlərinin qorunması

4.2.1.1 Almaniya Federativ Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinin maliyyə dəstəyi ilə, alman mədəni irsi haqqında publikasiyanın – “Gürcüstanda Alman kolonistlərinin memarlıq irsi” 3 dildə nəşri və Tbilisi və regionlarda ictimai təqdimatı; Frankfurt bazarında təqdimatı

Almaniya Federativ Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinin maliyyə dəstəyi ilə, alman mədəni irsi haqqında 3 dildə publikasiya – “Gürcüstanda Alman kolonistlərinin memarlıq irsi” nəşr edildi.

4.2.1.2 “Gürcüstanda dinlər” sərgisi –ÜHHŞ Gürcüstan Milli Muzeyin Simon Canaşiya adına Gürcüstan muzeyi

ÜHHŞ –Gürcüstan Milli Muzeyi və Dini Məsələlər üzrə Dövlət Agentliyinin təşkilatçılığı ilə Simon Canaşiya adına Dövlət Muzeyində 2018-ci il yanvarın 30-dan martın 30-a qədər “Gürcüstanda dinlər” sərgisi keçirildi. Ekspozisiyada müxtəlif dinlərin müqəddəs kitabları və ədəbiyyat, dini geyim və atributlar, tarixi fotolar və sənədlər təqdim olunmuşdur. Sərginin keçirilməsi dini təşkilatlar haqqında məlumatlılığın yüksəldilməsi, dözümlülük və qarşılıqlı hörmətin gücləndirilməsi məqsədini daşıyırdı

4.2.1.3 - bax. 4.1.1.4

4.2.1.4 “Gürcüstanı tanı” layihəsi çərçivəsində Dmanisi bələdiyyəsində yerli turistik potensialın və mədəni irsin populyarlaşdırılması məqsədilə tanıtıcı turun təşkili

“Gürcüstanı dolan-gəz” layihəsi çərçivəsində, Qardabani bələdiyyəsində səyyar turlar keçirildi, turda etnik azlıq nümayəndəsi 35 gənc iştirak etdi. Ümumilikdə isə 9 tur təşkil olundu. Həmçinin Kvemo Kartli qubernatorunun təşəbbüsü ilə Dmanisi və Bolnisi bələdiyyələrində media tur keçirildi, hansında ki, etnik azlıq nümayəndəsi jurnalistlər iştirak edirdi;

Aralıq hədəf 4.3. Mədəni rəngarəngliyin təşviqi

Məqsəd: 4.3.1 Mədəniyyətlərarası dialoqun inkişafı

Etnik azlıqların mədəniyyətini tanınması və populyarlaşdırılması, mədəniyyətlərarası dialoqun dəstəklənməsi məqsədilə bir neçə tədbir keçirildi.

4.3.1.3 Penitensiar müəssisələrdə interaktiv proqramların və idman tədbirlərinin keçirilməsi

2018-ci ildə, penitensiar müəssisələrdə müxtəlif mədəni-yaradıcı və idman tədbirlərinin keçirilməsi aktiv şəkildə davam etdirildi. Hesabat dövrü ərzində, penitensiar müəssisələrdə 176 mədəni və 39 idman tədbiri həyata keçirildi. Tədbirlərdə məhbuslarla yanaşı, etnik azlıq nümayəndələri də aktiv iştirak edirdi.

4.3.1.4 Şairə Maia Marqoşvilinin şeirlər və novellalar toplusunun təqdimatı

Bax, Pankisi dərəsinin inkişafı üzrə proqramlar

4.3.1.5 Varazdat Minasyanın rəsmlərinin sərgisi

İyunun 4-də Milli Kitabxananın sərgi salonunda rəssam Varazdat Minasyanın rəsm əsərlərinin sərgisi keçirildi.

Əlavə tədbirlər:

- ❖ Etnik rəngarəngliyə dair interaktiv xəritənin təqdimatı –martın 2-də Milli Kitabxananın “Etniklik və multikulturalizmin tədqiqat mərkəzi” konfrans zalında Gürcüstanın etnik rəngarənglik interaktiv xəritəsinin təqdimatı keçirildi;
- ❖ Mzia Xetaqurinin poetik toplusunun təqdimatı –aprelin 26-da Milli Kitabxananın sərgi zalında Mzia Xetaqurinin poetik toplusunun – “Hüququn hüququ” təqdimatı keçirildi;
- ❖ Zonav kəndində kitabxananın açılışı –mayın 7-də Milli Kitabxananın “Ekvilibrium” hərəkatı Adigeni bələdiyyəsi Zonav kəndinə səfər etdi. Zonav İdman və Mədəniyyət Mərkəzində gürcü kitabxanası açıldı;
- ❖ “Müxtəlif etnoslarda və dində qadınların rolu” tədbiri –noyabrın 1-də Milli Kitabxananın konfrans zalında “Müxtəlif etnoslarda və dində qadınların rolu” tədbiri keçirildi;

4.3.1.9 Mərkəzdə və regionlarda mədəni tədbirlərin və ümumi mədəni həyatla integrasiyanı əks etdirən mədəniyyət tədbirlərinin dəstəklənməsi məqsədilə müsabiqə

Gürcüstan Təhsil, Elm, Mədəniyyət və İdman Nazirliyi tərəfindən elan edilmiş müsabiqələr nəticəsində maliyyələşdirilən layihələr:

- ❖ “Öz Gürcüstanımın rəssamıyam –Base Caparova -75 ” – QKHŞ Qadın Hüquqları üzrə İcma Təşəbbüsü – layihə çərçivəsində ilk yezidi qadın rəssamın, Base Caparovanın əsərlərinin sərgisi keçirildi. Rəsm əsərləri Tbilisi şəhərində, Telavidə və Batumində sərgiləndi;
- ❖ “Qaraçı mədəniyyəti festivalı” –QKHŞ Tərki-silah və Zorakılıqdan kənar – Tbilisi şəhərində qaraçıların iki günlük festivalı keçirildi. Festival çərçivəsində, seminarlar, konfranslar keçirildi və qaraçıların mədəniyyət axşamı təşkil olundu. Tədbirdə qaraçı icması nümayəndəsi müğənniləri və rəqqasları da iştirak etdilər;
- ❖ “Qədim ənənələrə sadıq olanlar” –Assuriyalı Gənclər Təşkilatı “Ninevia” –layihə çərçivəsində Gürcüstanda yaşayıb yaratmış assuriyalı həkim, tərcüməçi Preidun Aturainın (Bit-Abram) yaradıcılıq gecəsi keçirildi. Tədbirdə qeyd edilmiş etnik qrupun ABŞ-dan, Niderlanddan,

- İsveçdən nümayəndələri də iştirak etdilər. P. Aturaia haqqında çəkilmiş filmin nümayişi, poeziya axşamı təşkil edildi, konsert keçirildi;
- ❖ **“Gürcüstanda Lesia Ukrainkanın izləri” –QKHŞ Jurnalistlər Birliyi “Gürcü-Ukrayna mətbuatı və Kitab Evi”** –layihəsi çərçivəsində tədqiqat işlərinin aparılması nəticəsində turistik cıdır – Gürcüstanda “Lesia Ukrainkanın” izi aşkarlandı, turistlər, bələdçilər və başqa maraqlanan şəxslər üçün yol bələdçisi-bukletləri çap olundu, ənənəvi Ukrayna naxışları mövzusunda master-klas keçirildi;
  - ❖ **“Şüşədə canlandırılmış ornament” –“Art Fyuzinq Qlas” MMC-layihə** Axmeta bələdiyyəsi sakinləri üçün şüşə üzərində işləmə texnikasını və ənənəvi ornamentlərin işlənməsini öyrənən kursun keçirilməsini nəzərdə tuturdu. İyulun 29-da qala-şəhəri Kveterada “Kveteroba” festivalı keçirildi və etnik azlıq nümayəndələrinin əl işlərinin sərgisi təşkil olundu;
  - ❖ **“Mədəniyyətlərarası münasibətlərin dəstəklənməsi” –Kaxetinin Regional İnkişafı Fondu** – Axmeta şəhərində, İto dərəsində yerləşən qala-istehkam Kvetera ərazisində müxtəlif növ sərgilər təşkil olundu. Sərgidə müxtəlif diyarların və etnosların mədəniyyətləri təqdim edilmişdir. Bura daxil idi: əl işi əşyaları, təsərrüfat məhsulları, fətr (zərif keçə), toxuma nümunələri, yerindəcə ənənəvi xörəklər hazırlandı, yerli ansamblın iştirakı ilə konsert keçirildi.
  - ❖ **“Ənənəvi erməni bayramı “Katnapuri” ” –ÜHHŞ Mədəni-Maarif və Gənclər Mərkəzi “Hayratun”** –layihə çərçivəsində, Ninodzmindada, Patara Xançali kəndində “Gül bayramı”, yəni “katnapuri” qeyd edildi, hansında ki, Ninosminda Mədəniyyət Evinin musiqi ansamblı, “Hayratun” Mərkəzinin gənc sənətkarları, Patara Xançali kəndinin ümumi məktəb şagirdləri iştirak etdi, gürcü və erməni dillərində bayramın tarixi və ənənələri təqdim olundu;
  - ❖ **“Görkəmli mədəniyyət və ictimai xadim Əlixan Binnətoğluunun yubiley axşamı və Azərbaycan folkloru və xalq sənətkarlığı nümunələrinin sərgisi və master klası” –ÜHHŞ “Demos” İttifaqı** – layihə çərçivəsində Marneuli şəhərində, “Başqa Gürcüstan harada var” festivalı təşkil olundu. Festival yeniyetmə və gənclərə gürcü mahnılarını öyrətmək məqsədini daşıyırdı. Festival çərçivəsində Azərbaycan mədəniyyət günü qeyd edildi və Əlixan Binnətoğluunun yubiley axşamı keçirildi, onun yaradıcılığını əks etdirən foto material sərgisi təşkil olundu;
  - ❖ **“Xalq bayramı “Kostaoba” “ –ÜHHŞ Qafqaz Mozaykası** –layihə çərçivəsində, Laqodexidə, Araşperani kəndində xalq bayramı “Kostaoba” keçirildi. Cıdır, müxtəlif idman və mədəniyyət tədbirləri, yerli sənətkarlıq nümunələrinin sərgisi, gürcü və osetin xörəklərinin dequstasiyası keçirildi;
  - ❖ **“Köhnə Tbilisinin ədəbi-teatral bohəması” –erməni, yəhudi və Azərbaycan mədəniyyəti ənənələri” –QKHŞ Studia “Asteroid”** –M. Tumanışvili teatrında iki məşhur kitabın –İosib Qrişəşvilinin “Köhnə Tbilisinin ədəbi-teatral bohəması” və məşhur Tbilisi aşiq şair Səyyad Nova haqqında nəşrlərin təqdimatı, “Kölgələr teatrının” effektlərindən istifadə etməklə yəhudi, Azərbaycan və erməni folkloru, xoreoqrafiyasını, mərasimləri, ənənələri əks etdirən ədəbi-musiqili kompozisiya-tamaşa keçirildi.

- ❖ “Memoria” (Serqo Çaxoiansın (1924-2009) sərgisinin təşkili) – “İarti” MMC – layihə çərçivəsində S. Çaxoiansın əsərləri axtarılıb toplandı, sərgi təşkil olundu (50 yağlı boya və 50 qrafiki əsər). Albom nəşr olundu.

Qeyd edilmiş layihələr çərçivəsində keçirilmiş tədbirlərdə təqribən 2500 nəfər iştirak etmişdir.

4.3.1.10 Etnik azlıqların məişəti və mədəni identikliyi və gürcü mədəniyyəti məkanına inteqrasiyasını əks etdirən albomun nəşri üçün müsabiqə

- ❖ “Pankisi və kistlər” albomu hazırlandı. Albomun hazırlanması məqsədini Gürcüstanda və xaricdə kist maddi mədəniyyətinin populyarlaşdırılması təşkil edir;
- ❖ Giorgi Çubinaşvili adına Gürcü Sənətkarlıq Tarixinin və Abidələrin Mühafizəsi Milli Tədqiqat Mərkəzi tərəfindən “Gürcü-yunan münasibətləri” kitabı hazırlandı və nəşr edildi;
- ❖ ÜHHŞ Teatr, Musiqi, Kino və Xoreoqrafiya Muzeyi tərəfindən nəşr üçün kitab-albom – “Milli rəssamlar” – hazırlandı, layihənin məqsədi müxtəlif dövlət və ya özəl kolleksiyalarda qorunan və Gürcüstanda yaşayıb-yaratmış avropalı rəssamların əsərlərinin toplanması və bir nəşr altında birləşdirilməsindən ibarətdir;
- ❖ ÜHHŞ Tbilisi adına Konservatoriyanın fəaliyyəti çərçivəsində kitab-albom – “Kistlərin ənənəvi musiqisi” hazırlandı.

4.3.1.11 Layihə “Rəngarəng Gürcüstan”

“Rəngarəng Gürcüstan” layihəsi həyata keçirildi, hansı ki, etnik azlıqların sıx məskunlaşdığı regionlarda mədəni-maarif tədbirlərin keçirilməsi məqsədini daşıyırdı. Tədbirlər Bolnisiyə, Marneulidə, Axalsixedə, Axalkalakidə, Ninodzmindada, Qardabanidə, Pankisi dərəsində keçirildi.

Layihə çərçivəsində yazıçılarla, alimlərlə, sənətkarlarla aşağıdakı mövzularla bağlı görüşlər (leksiya kursu) keçirildi: ilk respublikanın yaranmasının 100-cü ildönümü; Aleksandr Kazbeki -170; Otar Çiladze -85; Gürcü kinosu -110; Avropa irsi ili və s.;

Marneulidə Şota Rustaveli günü (mayın 15-i) qeyd edildi;

“Rəngarəng Gürcüstan” layihəsi çərçivəsində:

- ❖ 19 leksiya/seminar, yerli və paytaxtdan gəlmiş sənətkarların iştirakı ilə müxtəlif növ (11) sərgilər keçirildi;
- ❖ Son dövrün qısametrajlı animasiya və bədii filmlərin (7) nümayişi, filmlərin müzakirəsi;
- ❖ Konsert (2) və tamaşalar (3);

Layihə çərçivəsində keçirilmiş tədbirlərə 6 000-ə qədər benefisiar qatıldı.

4.3.1.12 Mədəni rəngarənglik gününə həsr edilmiş tədbir

Mayın 21-i, Barışq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Dövlət Naziri Aparatı, Gürcüstan Təhsil, Elm, İdman və Mədəniyyət Nazirliyi ilə əməkdaşlıq çərçivəsində, eləcə də BMT Assosiasiyasının dəstəyi ilə Tbilisi Tarix Muzeyində mədəni rəngarənglik gününə həsr edilmiş tədbir keçirdi. Tədbirdə Gürcüstanda yaşayan etnik azlıq nümayəndələri iştirak etdilər. Tədbir çərçivəsində 7 bələdiyyədə (Marneuli, Qardabani, Axalsixe, Ninosminda, Duisi, Coğoli və Birkianidə) konsertlər və tematik görüşlər təşkil edildi.

4.3.1.13 Multietnik incəsənət festivalı “Bir səma altında”

2010-cu ildən etibarən, hər il, ildə iki dəfə multietnik incəsənət festivalı “Bir səma altında” keçirilir. Festivalda gürcü və Gürcüstanda yaşayan etnik azlıq nümayəndəsi gənclər iştirak edirlər. İl ərzində Telavi şəhərinin Musiqi Məktəbində (160 iştirakçı) və Tbilisi Şəhər Gənc Tamaşaçılar Teatrında (200 iştirakçı) konsert keçirildi.

4.3.1.14 İlk kist maarifçisi və dini xadimi Mate Albutaşvilinin anadan olmasının 155-ci ildönümünə həsr edilmiş xatirə axşamı

Alt başlığa bax – “Pankisi dərəsinin inkişafı proqramı”

4.3.1.15 Beynəlxalq Tolerantlıq Gününə həsr edilmiş tədbirlərin keçirilməsi

Dövlət Naziri Aparatı Beynəlxalq Tolerantlıq Gününə həsr edilmiş həftəlik çərçivəsində rəngarəng tədbirlər proqramı planlaşdırdı və həyata keçirdi: Samsxe-Cavaxeti Dövlət Universitetində ictimai mühazirə keçirildi, “Gürcü dili hazırlığı üzrə təhsil proqramı” (1+4 proqramı) iştirakçısı tələbələrlə və Tbilisi şəhərində stajorlarla, o cümlədən Zalqa bələdiyyəsinin ümumi məktəb şagirdləri ilə görüş keçirildi. Gürcüstan BMT Assosiasiyası ilə əməkdaşlıq çərçivəsində, Beynəlxalq Tolerantlıq Gününə həsr edilmiş rəsmi qəbul keçirildi, harada ki, Dövlət Naziri Aparatının yeni layihəsi “Rəngarəng Gürcüstanı tanı” layihəsi çərçivəsində hazırlanmış video klip (5 video-klip) nümayiş olundu. “Rəngarəng Gürcüstanı tanı” layihəsi Gürcüstanda yaşayan müvəffəqiyyətli etnik azlıq nümayəndələrini axtarır tapmaq və ictimaiyyətə tanımaq məqsədini daşıyır. Tolerantlıq həftəliyi çərçivəsində həmçinin “Mənin rəngarəng Vətənim” mövzusunda tamaşa hazırlandı, hansı ki, Tbilisidə, Beynəlxalq Tolerantlıq Gününə həsr edilmiş qəbul zamanı, eləcə də Axalsixe şəhərində, tolerantlıq həftəliyinin yekun tədbirində göstərildi.

4.3.1.16- 4.3.1.19 Poti şəhərində Vaynax folkloru festivalı

Alt başlığa bax – “Pankisi dərəsinin inkişafı proqramı”

4.3.1.17 Pankisi dərəsində kist ictimai xadimi və yazıçısı –Qiqi Xornaulinin 80 illik yubileyi

Alt başlığa bax – “Pankisi dərəsinin inkişafı proqramı”

4.3.1.20 Azsaylı etnik azlıq nümayəndələrinin ehtiyaclarının öyrənilməsi

Ehtiyacları öyrənmək məqsədilə, Pankisi dərəsində görüşlər keçirildi, xüsusilə: Duisidə, Omaloda, Coğoloda və Axmeta şəhərində müxtəlif hədəf qrupları (Ağsaqqallar Şurasının üzvləri, Kist Qadınları Şurasının üzvləri, təhsil müəssisəsi və yerli özünüidarə nümayəndələri) ilə görüşlər təşkil edildi.

4.3.1.21 Etnik azlıq nümayəndəsi yuxarı sinif şagirdlərinin DİN Akademiyasına və David Ağmaşenebeli adına Milli Təhlükəsizlik Akademiyasına ziyarəti

“Avropa günləri 2018” çərçivəsində David Ağmaşenebeli adına Milli Təhlükəsizlik Akademiyasında, Dövlət Naziri Aparatının təşkilatçılığı ilə tədris turu keçirildi. Tura “Gənc avropalı səfirlər” layihəsinin iştirakçıları və Pankisidən olan şagirdlər (50 iştirakçı) qatıldılar;

4.3.1.22 Gənc etnik azlıq nümayəndələri üçün esse müsabiqəsi

- ❖ Gürcü dili günü ilə bağlı, Dövlət Naziri Aparatı və Gürcüstan Təhsil, Elm, Mədəniyyət və İdman Nazirliyi ilə əməkdaşlıq əsasında, qeyri-gürcü dilli ümumtəhsil müəssisələrinin/bölmələrin şagirdləri üçün gürcü dilli tamaşa müsabiqəsi –“Mənim ilk gürcü rolum” keçirildi. Müsabiqənin məqsədi etnik azlıq nümayəndəsi şagirdlər üçün gürcü dilinin öyrənilməsində dəstəyin göstərilməsindən, dövlət dilində şifahi kompetensiyaların inkişaf etdirilməsi və yaradıcılıq qabiliyyətlərinin aşkar edilməsindən ibarət idi. Müsabiqə əsərlərinin (tamaşaların) qiymətləndirmə komissiyası tərəfindən üç hədiyyəli yer və jürinin rəğbəti müəyyənləşdirildi. Qaliblər mükafatlandırıldılar;
- ❖ Dövlət Naziri Aparatının iştirakı ilə gürcü kalliqrafiyası müsabiqəsi qaliblərinin mükafatlandırılması keçirildi. Müsabiqədə Kvemo Kartli regionun bütün yeddi bələdiyyəsinin özəl və ümumi məktəblərinin II-XII sinifləri üzrə 800-ə qədər şagird iştirak etdi. Onlardan 64-ü qalib elan edildi. Müsabiqənin məqsədini kalliqrafiya sənətinin populyarlaşdırılması (o cümlədən etnik azlıq nümayəndəsi şagirdlər arasında da) təşkil edirdi.

4.3.1.24 “Tbilisi Dostluq Evi” layihəsinin dəstəklənməsi

Hesabat dövründə Tbilisi şəhər bələdiyyəsi Sakrebulo su yanında “Dostluq Evi” fəaliyyətini aktiv surətdə davam etdirdi. Dostluq evinin dəstəyi ilə 20-ə yaxın mədəni-yaradıcı xarakterli tədbirlər keçirildi.

4.3.1.25 Batumidə yaşayan etnik azlıq nümayəndələri tərəfindən layihələndirilmiş 50-dən çox tədbirin maliyyələşdirilməsi

Batumi şəhər Meriyası tərəfindən 30-a yaxın müxtəlif xarakterli tədbir maliyyələşdirildi.

4.3.1.26 Dövlət İdarələrarası Komissiyası

Barışıq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Dövlət Naziri Aparatının koordinasiyası ilə Dövlət İdarələrarası Komissiyasının iclas keçirildi. İclasda 2017-ci il Fəaliyyət Planı üzrə hesabat və 2018-ci ilin Fəaliyyət Planı müzakirə edildi.

Əlavə fəaliyyət

- ❖ Dövlət Naziri Aparatının təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə Qardabani bələdiyyəsi Qaracala kəndində, demokratik yolla seçilmiş ilk millət-vəkili müsəlman qadın –Pərixanım Sofiyeva memorialının açılışı. 1918-ci ildə Gürcüstan Demokratik Respublikasının elan edilməsindən sonra Gürcüstan ərazisinin əsas qəzalarında erobalıq seçkiləri keçirildi. O cümlədən Tbilisi qəzası, Qarayazı dairəsində də. Aparıcı partiyaların –Sosial-Demokratlar və Federalistlərin, “Hümmətin”, Milli-Demokrat və Eserlərin namizədlərinə bitərəf namizəd, etnik azərbaycanlı müsəlman qadın Pərixanım Sofiyeva qalib gəlir və Tbilisi qəzası erobasında (özünüidarə orqanı) Qarayazı dairəsindən səs hüququ qazanan beşinci deputat olur. Onun adı ilə bir çox işlər bağlıdır, o cümlədən, doğma kəndində dəmir-yol vağzalının tikintisini də.
- ❖ Barışıq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan Dövlət Naziri Aparatının təşkilatçılığı ilə Beynəlxalq Qadınlar Günü ilə bağlı Pankisi dərəsi Duisi kəndində bölgənin pedaqoqları ilə görüş keçirildi;
- ❖ Barışıq və Vətəndaş Bərabərliyi Məsələləri üzrə Gürcüstan Dövlət Naziri Aparatının təşkilatçılığı ilə Gürcüstanda yaşayan müasir azərbaycanlı rəssamların əsərlərinin sərgisi keçirildi. Azər Musaoğlu, Əli Əliyev, Rasim Həsənov və Rizvan İsmayılovun müxtəlif tematikalarda yerinə yetirilmiş əsərlərinin sərgisinə Giorgi Leonidze adına Gürcü Ədəbiyyatı Dövlət Muzeyi ev sahibliyi etdi.

Əlavə 1

İnfrastrukturun reabilitasiyası

Kvemo Kartli regionu

Rustavi

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 9 230 862 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 8 096 398 lari 10 layihə maliyyələşdirildi.

Bolnisi

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 5 679 483 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 4 055 520 lari 15 layihə maliyyələşdirildi.

Qardabani

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 2 199 799 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 2 089 809 lari 3 layihə maliyyələşdirildi.

Dmanisi

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 2 452 475 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 1 888 579 lari 9 layihə maliyyələşdirildi.

Tetriskaro

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 3 430 449 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 3 262 574 lari 6 layihə maliyyələşdirildi.
- ❖ Yüksək Dağlıq Qəsəbələrin İnkişafı Fondu tərəfindən ümumi dəyəri 134 265 lari təşkil edən, o cümlədən Dağ Fondunun məbləği 127 551 lari 2 layihə maliyyələşdirildi.

Marneuli

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 6 533 463 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 3 291 155 lari 15 layihə maliyyələşdirildi.

Zalqa

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 4 206 178 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 3 804 439 lari 5 layihə maliyyələşdirildi.
- ❖ Dağlıq Qəsəbələrin İnkişafı Fondu tərəfindən ümumi dəyəri 150 630 lari təşkil edən, o cümlədən Dağ Fondunun məbləği 143 099 lari 1 layihə maliyyələşdirildi.

Samsxe-Cavaxeti regionu

Axalsixe

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 7 465 903 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 6 701 639 lari 13 layihə maliyyələşdirildi.

- ❖ Dağlıq Qəsəbələrin İnkişafı Fondu tərəfindən Axalsixə bələdiyyəsində ümumi dəyəri 800 000 lari təşkil edən, o cümlədən Dağ Fondunun məbləği 760 000 lari 1 layihə maliyyələşdirildi.

Adigeni

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 2 498 600 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 2 373 668 lari 3 layihə maliyyələşdirildi.
- ❖ Dağlıq Qəsəbələrin İnkişafı Fondu tərəfindən Adigeni bələdiyyəsində ümumi dəyəri 638 995 lari təşkil edən, o cümlədən Dağ Fondunun məbləği 607 045 lari 1 layihə maliyyələşdirildi.

Aspindza

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 3 101 240 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 2 946 177 lari 6 layihə maliyyələşdirildi.
- ❖ Yüksək Dağlıq Qəsəbələrin İnkişafı Fondu tərəfindən ümumi dəyəri 830 467 lari təşkil edən, o cümlədən Dağ Fondunun məbləği 788 943 lari 1 layihə maliyyələşdirildi.

Axalkalaki

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 3 110 622 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 2 955 085 lari 14 layihə maliyyələşdirildi.
- ❖ Yüksək Dağlıq Qəsəbələrin İnkişafı Fondu tərəfindən ümumi dəyəri 246 800 lari təşkil edən, o cümlədən Dağ Fondunun məbləği 234 460 lari 1 layihə maliyyələşdirildi.

Borjomi

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 2 906 107 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 2 324 884 lari 7 layihə maliyyələşdirildi.

Ninosminda

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 2 303 373 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 2 188 204 lari 4 layihə maliyyələşdirildi.

Kaxeti regionu

Axmetsa

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 3 753 266 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 3 715 929 lari 16 layihə maliyyələşdirildi.

Laqodexi

- ❖ Regionlarda həyata keçiriləsi Layihələr Fondu çərçivəsində, ümumi dəyəri 4 066 399 lari təşkil edən, o cümlədən RİF məbləği 3 862 985 lari 18 layihə maliyyələşdirildi.